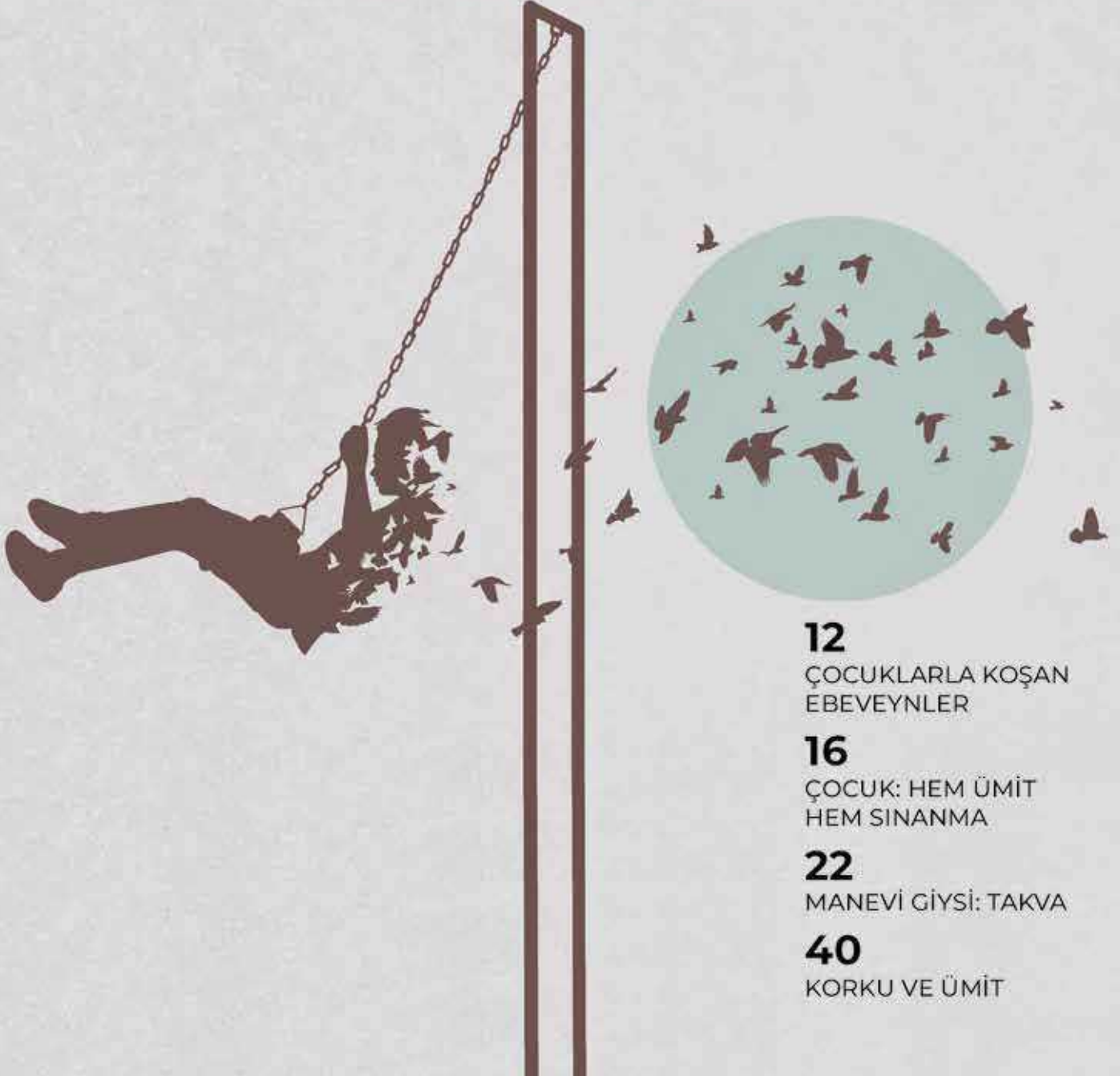

EYLÜL 2022
SAYI:45

diyanet
aile
dergisi

ÇOCUK YETİŞTİRMEDE DENGE

12

ÇOCUKLARLA KOŞAN
EBEVEYNLER

16

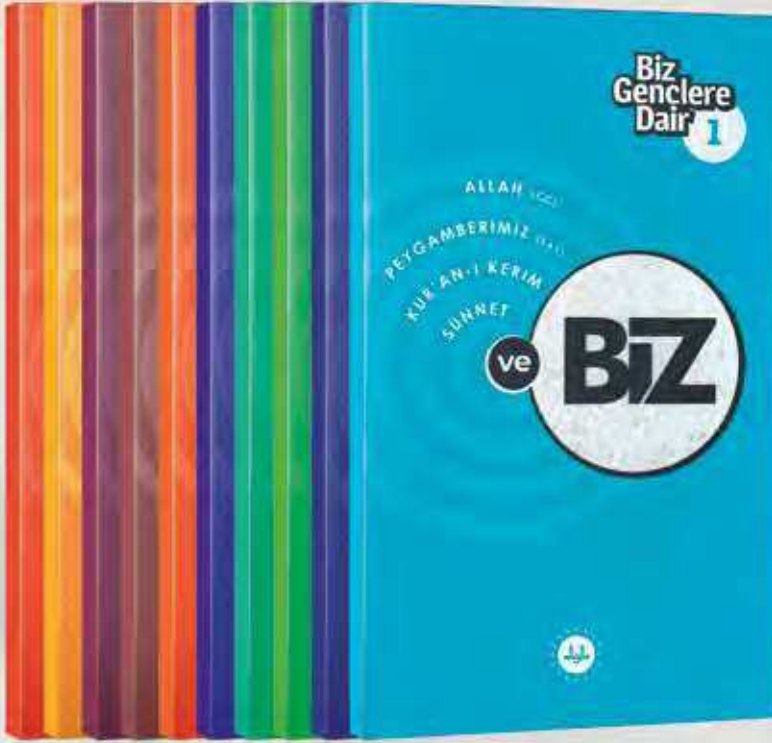
ÇOCUK: HEM ÜMİT
HEM SINANMA

22

MANEVİ GİYSİ: TAKVA

40

KORKU VE ÜMİT

Sevgili gençler, on kitaptan oluşan "Biz Gençlere Dair" adlı eserde çeşitli alanlardaki soru ve sorunlarımıza, alanında uzman üniversite hocaları tarafından cevap ve çözümler üretilmekle kalınmamış aynı zamanda çevremizde sürekli iç içe olduğumuz bazı soru ve sorunlara dikkat çekilmiştir. Böylece doğru düşünmemize yardımcı olabileceğine inandığımız bazı kavram ve değerlerimiz, kısa ama öz bir şekilde anlatılmaktadır.

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

TAKDİM

MODERN ÇAĞDA EBEVEYN OLMAK

Dr. Lamia LEVENT ABUL

Çocuklarımız, başta anne babalar olmak üzere toplumun uhdesine tevdi edilmiş emanetlerdir. Her anne baba çocuğunun en iyi şekilde yetiştirilmesini arzular; iyi bir eğitim alması, zihinsel ve fiziksel gelişimini tamamlaması için elinden geleni yapar. Aldığı bu eşsiz emanete sahip çıkmayı şiar edinir. Fakat kimi zaman yaşanan çağın dayattığı normlar, toplumsal

beklentiler yahut ebeveynlerin öz yaşam öykülerindeki kırılmalar, çocuk yetiştirirken denge unsurunun gözetilmesinde aksaklıklar doğurur. Başarı odaklı eğitim anlayışları, maddiyata dayalı kazanç algıları, sadece fiziksel görünüme değer verilen yaşam tarzları, günümüz insanı için çetin birer imtihan mekanizmalarıdır. Ebeveynler de bu karmaşanın içinde zaman zaman bocalamakta, çocukların yetiştirilmesinde tek yönlü bir arayışa girerek göz nuru evlatlarımızın manevi dünyalarını istemeden de olsa ihmal edebilmektedir. Bugün kurs-okul-aktivite kıskacında, günleri bin parçaya bölünmüş çocuklar, kazananı kaybedeni belli olmayan bir yarışın içine sokulmuş; minik yürekler, henüz kendilerini keşfedemeden çeşitli kaygıların ve dünyevi hırsların nesnesine dönüşmüştür.

Diyanet Aile Dergisi olarak bu ay pencerelerimizi çocuklarımız için açtık. Değerli ebeveynlerimize rehberlik edecek yazılarla çocuk yetiştirilmesinde dikkat edilmesi gereken hususlara değindik. Esra Kalpakçı "Çocuk Yetiştirmede Denge" yazısında "Ebeveyn açısından çocuk için verilecek emeğin istikametinin belirlenmesi, maddi ve manevi imkânların seferber edilmesi kadar mühim bir meseledir. Çocuğun dünya hayatını inşa edecek her türlü eğitim ve imkân seferber edilirken ebedî hayatını inşa edecek manevi eğitimini ihmal etmek, ömre bedel bir emeğin hüsrana zemin hazırlayabilir." diyerek önemli bir gerçeğe vurgu yaptı. Gülşen Ünüvar, dosyamıza "Çocuklarla Koşan Ebeveynler" yazısıyla katkı sundu. Ulviye Ezerbolatoğlu, Bir Ayet Bir Yorum köşemizde Enfâl suresinin 28. ayeti ışığında "Çocuk: Hem Ümit Hem Sınanma" yazısını kaleme aldı. Hadislerle Aile köşemizde Dr. Öğr. Üyesi Emine Erdoğan Marsak, Hz. Peygamber örneğinde çocuklarla iletişim konusuna değindi: "Hz. Peygamber'in Çocuklara Verdiği Değer: Oyun ile Etkili İletişim"

Ali Necip Erdoğan, Varlık Aynası köşesinde "Korku ve Ümit" kavramlarını ele aldı: "Korkulan 'şey' ile 'ümidin yöneldiği kudret' arasındaki ilişki bir bağlantı gerektirir. Kişi asıl ve öncelikli olarak her şeyin sahibi olan Allah'tan (c.c.) korktuğunda bu bağlantı sağlanmış olur ve tüm korkular yönlendirici bir role girer. Ümit korkularla birlikte, korkuların karşısına dikilir." Yusuf Yıldız, Geçmiş Zaman Olur ki köşemiz için "Millî Mücadele'de Bir Kadın Üsteğmen Kara Fatma"yı yazdı.

Bu ay söyleşimizi Prof. Dr. Turan Karataş ile gerçekleştirdik. Güzel dilimiz Türkçeyi, Türk edebiyatını, bu toprakların sesi olan Yunus Emre'yi, Sezai Karakoç'u ve nice değerli edibi kendisiyle konuştuk: "İnsanı düşünmeye, hayal etmeye, anlamaya ve nihayet bilmeye davet eden bir sanattır edebiyat. Arapça 'edeb' kökünden türetilmiştir. Yani insanı her bakımdan 'terbiye' eden, olgunlaştıran bir tarafı da vardır."

Bir sonraki sayımızda görüşmek üzere, iyi okumalar...

İÇİNDEKİLER

UZMANINA SORDUK Hürrem IRMAK	10
ÇOCUK: HEM ÜMİT HEM SINANMA Ulviye EZERBOLATOĞLU	16
HZ. PEYGAMBER'İN ÇOCUKLARA VERDİĞİ DEĞER: OYUN İLE ETKİLİ İLETİŞİM Dr. Öğr. Üyesi Emine ERDOĞAN MARSAK	18
KAHVE MOLASI Gülsüm KARAPINAR	20
BEN BATANLARI SEVMEM Elif ÖZEL	26
YARIM KALAN HİKÂYE Zeynep DEMİR	28
ÇOCUĞUNUZUN HATA YAPMASINA İZİN VERİYOR MUSUNUZ? Fazilet SEYİTOĞLU	32
BİRAZ YAZ BİRAZ KIŞ Muhammed Kâmil YAYKAN	34
PROF. DR. TURAN KARATAŞ İLE EDEBİYAT ÜZERİNE... Mahir KILINÇ	36

4

**ÇOCUK YETİŞTİRMEDE
DENGE**
Esra KALPAKÇI

12

**ÇOCUKLARLA KOŞAN
EBEVEYNLER**
Gülşen ÜNÜVAR

22

MANEVİ GİYSİ: TAKVA
Dr. Bahattin AKBAŞ

40

KORKU VE ÜMİT
Ali Necip ERDOĞAN

EYLÜL 2022

Diyamet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Doç. Dr. Fatih KURT

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Yayın Koordinatörleri
Sema DEMİR
Esma TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN
Meryem DALĞIÇ

Görsel Koordinatör
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
AREN Tanıtım
www.arentanitim.com.tr

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyamet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi

46

BİR VARMİŞ BİR YOKMUŞ

Mahinur ÖZDEMİR

54

YAVRU VATAN KIBRIS

Mehmet KAHRAMAN

62

DERİNLERDE BİR SES

Zeynep SATI YALÇIN

74

ÜMMÜ EBİHÂ: HZ. FÂTIMA

Sümeyra BENZOUINE

44

VECİHİ

Rukiye AYDIN

50

GÖNÜL VE DAVA İNSANI: İRFAN FETHİ GEMUHLUOĞLU

Doç. Dr. Ali GEMUHLUOĞLU

60

KIŞ HAZIRLIKLARI

Ayşe ÜNÜVAR

66

GURBETTE TESETTÜRÜ BULMAK

Derya SON

65

TÜRKÜ

Mehmet AYCI

68

MİLLÎ MÜCADELE'DE BİR KADIN ÜSTEĞMEN KARA FATMA

Yusuf YILDIZ

72

YEŞİL ALAN

Yasemin HASMER

76

SEDEF HASTALIĞI

Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

78

ÇENGEL BULMACA

Ali OSMANOĞLU

80

KİTAPLIK

Zeynep ÇELİK

Abone İşleri

Tel: 0312 295 71 96-97
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

online abonelik:

yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abone Şartları

Yurt içi yıllık: 120.00 ₺
Yurt dışı yıllık: ABD: 72 ABD Doları
AB Ülkeleri: 47 Euro
Avustralya: 119 Avustralya Doları
İsviçre: 49 Frank

Abone kaydı için, ücretin Döner

Sermaye Daire Başkanlığının

T.C. Ziraat Bankası, Mustafa

Kemal Mahallesi Şube IBAN:

TR61 0001 0024 8605 9943

0850 57 nolu hesabına yatırılması

ve makbuzun fotokopisi

ile abonenin hangi sayıdan

başlayacağını bildirir bir dilekçe,

mektup, yazı, faks veya e-mailin

Diyanet İşleri Başkanlığı Döner

Sermaye Daire Başkanlığına

gönderilmesi gerekmektedir.

Temsilcilikler;

Yurt içi: İl Müftülükleri,

İlçe Müftülükleri

Yurt dışı: Din Hizmetleri

Müşavirlikleri, Din Hizmetleri

Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli

Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)

Basım Tarihi: 18.08.2022

Baskı

Çağlayan Basım Yayın Dağıtım

Ambalaj Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Sarıçayolu No: 7 Gaziemir/İzmir

Tel: 0232 274 22 15

Yayımlanacak yazılarda düzeltme

ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların

bilimsel sorumluluğu yazarlarına

aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet

İşleri Başkanlığı yaygın organıdır.

Dergide yayımlanan yazı, konu,

fotoğraf ve diğer görsellerin her

hakkı saklıdır.

İzinsiz, kaynak gösterilmeden her

türlü ortamda alıntı yapılamaz.

ÇOCUK YETİŞTİRMEDE DENGE

■ **Esra KALPAKÇI**
Sakarya Adapazarı ADRB Vaizi

”

Her ebeveynin çocuğu için isteği onun en iyi şekilde yetişmesidir. Ahlaklı ve erdemli olması, ruh ve beden bakımından sağlıklı olması, dinî inanç ve değerleri özümseyip yaşaması, sosyal hayatın gereği olan kuralları bilmesi, bir meslek ve sanat sahibi olması bu vesileyle hem kendine hem insanlığa fayda sağlayacak şekilde dünya geçimini doğru ve helal şekilde kazanabilmesidir. Ebeveynler, bu istek doğrultusunda da maddi ve manevi imkânlarıyla seferber olmaktadır. İstenilen şeyin bir insan yetiştirmek olduğu düşünöldüğünde de emeğin ne kadar büyük olacağı kaçınılmaz olur. Hem dünya hem ahiret mutluluğuna vesile olacak bu emek, bir çocuğa hatta gelecek nice nesillere bırakılabilecek en önemli manevi mirastır. Bu manevi miras da ancak sabırla, özenle, incelikle, istikrarla, gayretle ve sağlam bir niyetle nesillere taşınabilir.

Ebeveyn açısından çocuk için verilecek emeğin istikametinin belirlenmesi, maddi ve manevi imkânların seferber edilmesi kadar mühim bir meseledir. Çocuğun dünya hayatını inşa edecek her türlü eğitim ve imkân seferber edilirken ebedî hayatını inşa edecek manevi eğitimini ihmal etmek, ömre bedel bir emeğin hüsrana zemin hazırlayabilir. “De ki: Şüphesiz hüsrana uğrayanlar, kıyamet gününde kendilerini ve ailelerini hüsrana sokanlardır. İyi bilin ki bu, apaçık hüsranın ta kendisidir.” (Zümer, 39/15)

Asıl hedeften uzaklaşmadan, anne ve babanın bu zor ama onurlu vazifelerini, nihai gaye olan Allah'ın rızasına uygun

Çocuğa bilgili, ahlaklı olmasının yanında hayatını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmesi için temel beceri yetilerine ihtiyaç duyduğu alanlarda güzel alışkanlıklar kazandırmak da önemli hususlar arasındadır.

icra etmeleri gerekir. Nitekim “Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.” (Tahrîm, 66/6) emri ebeveynlere vazifenin önemini hatırlatmakla kalmayıp çarpıcı bir şekilde ibret sahnesi sunar.

Bugün dünyadaki mesleğini ele alıp maddi ve manevi olarak feraha kavuşması için büyük emeklerle işlenen evlatların en uzun elli yıl mesleğini icra edeceği düşünüldüğünde ebedî hayattaki ferahına kavuşması için ebeveynlerin çok daha önemli bir gayretin içinde olmaları gerekir. Yeteneklerinin keşfi için onlarca kursa gönderilen evlatların, kulluğunu keşfine de rehberlik etmek ebeveyn için öncül bir vazifedir.

“Rabbim! Bana katından temiz bir nesil bahşet. Şüphesiz sen,

duayı hakkıyla işitensin.” (Âl-i İmrân, 3/38) duasıyla emanet alıp bağrımıza bastığımız evlatların dünyada ve ahirette huzur ve sürur olması ancak bu ilk ve asli vazifeyi ihmal etmemekle mümkündür. Nitekim evlat yetiştirmek uzun mesailer gerektiren oyalayıcı ve bir o kadar da dünya gafletini beraberinde getirebilecek bir mahiyete sahiptir. Bu sebeple ilahi ikazda, “Ey iman edenler! Mallarınız ve evlatlarınız sizi, Allah'ı zikretmekten alıkoymasın. Her kim bunu yaparsa, işte onlar ziyana uğrayanların ta kendileridir.” (Münâfikûn, 63/9) şeklinde geçmektedir. Bu yönüyle çocuk çok büyük bir nimet, aynı zamanda büyük de bir imtihan sebebidir. Bugün ebeveynler, iyi niyetle ama aşırı tutumlar sebebiyle çocuğun etrafında pervane olup onu hayata

hazırlamak isterken çocuğun kendini keşfetmesine ve ayakta kalabilme yetilerine zarar verebilmektedirler. Tamamen dünyevi kaygılarla, hırs ve tamahla bu vazifeyi icra etmek, böylesine büyük bir emeğin istikamet kaybetmesine ve zayıfına sebep olabilmektedir. Ebeveynlerin kendini ikna ve tatmin için çocukları üzerinde aşırı yönlendirici tutumları, çocukların geleceğini sağlıklı bir şekilde kurmalarına engel teşkil etmektedir. Çocuğun, ebeveynine emanet olarak verildiğini, rehberliğe ve desteğe muhtaç olduğunu ancak sağlıklı bir birey olarak da sorumluluk bilinciyle yetiştirmeye ihtiyaç duyduğunu unutmamak gerekir.

“Mallar ve evlatlar, dünya hayatının süsüdür. Baki kalacak salih ameller ise, Rabbinin katında, sevap olarak da ümit olarak da daha hayırlıdır.” (Kehf, 18/46) Çocukların Rabimizden alınmış birer emanet olduğunu unutmadan ve her bir insanın latif fitratını göz ardı etmeden iyi bir evlat yetiştirmek çocuğa yapılacak en güzel bağış ve ebedî saadete vesile salih bir ameldir. Nitekim ilk ayet olan “Oku” emrinin muhatabı olarak, her çocuğun başka bir fitrata sahip olduğu bilinciyle rehberlik etmek bu işin en incelikli kısmıdır. Ellerinden yetenekleri alınmış, fitratları göz ardı edilmiş her işleri ebeveynleri tarafından yapılmış çocukların

gelecekte irade göstermesinin, doğru kararlar almasının ve sağlıklı bir şekilde hayata atılmalarının maalesef ki “iyi niyetle” önüne geçilmiş olur.

Çocukların manevi eğitimini ihmal etmemek karakterinin ve iradesinin istikamet üzere gelişmesi için de önemlidir. Bu da küçük yaşlardan itibaren imanla birlikte ibadet şuurunun da geliştirilmesiyle mümkündür. Bunun için çocuğun yediklerini, giydiklerini düşündüğümüz kadar, manevi dünyasını da tezyin etmek gerekir.

“Her doğan çocuk fitrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi, Hristiyan veya Mecusi yapar.” (Buhârî, Cenâiz, 92;

Müslim, Kader, 22) hadisi de çocuklardaki temiz yaratılış ve iman yatkınlığına, dolayısıyla çocuğun etkilere göre değişmeye elverişli olduğuna işaret etmektedir.

Çocuk kalbinde filizlenecek iman hakikatleri ebeveyninin rehberliğinde şekillenecek, bulunduğu ailenin yaşam biçimi, ibadet hassasiyeti çocuk için yönlendirici olacaktır.

Çocuğun mayasına güzellikler ve manevi değerler ekecek iyi bir anne ve iyi bir baba çocuk için en büyük rızıktır. Çocuk dünyayı teşrif ettikten sonra, özellikle ilk çocukluk döneminin telafisi olmayan bir dönem olduğu unutulmamalı; çocuğun zihinsel ve duygusal gelişimine uygun teduci bir eğitimle bu dönem değerlendirilmelidir. Çocuğun merak duygusuyla inanç ve ibadetlerle ilgili ebeveynine

yönelttiği sorular titizlikle, hoşgörülle ve sevecenlikle karşılık bulmalı, kalbi ve zihni şefkatle ikna olmalıdır. Hz. Enes'in (r.a.) "Resûlullah'a (s.a.s.) on sene hizmet ettim. Vallahi bana bir kez olsun 'Öf!' bile demedi. Herhangi bir şeyden dolayı, 'Niçin böyle yaptın?' ya da 'Şöyle yapsaydın ya!' diye azarlamadı." (Müslim, Fedâil, 51) ifadeleri bu eğitimin nasıl bir davranış zemininde gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Burada dikkati çeken önemli bir husus da Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) muhatabı çocuk da olsa onun varlığına, onuruna, şahsına verdiği değerdir. Aşırı korumacı bir tavırla, keskin yönlendirmelerden uzak, sorumluluk aldırın bilinçli bir rehberlikle hareket etmiştir. Bu şekilde sevgi, ilgi ve disiplin dengesi kurarak verilecek bir manevi

eğitim, ileride önü alınmaz durumların yaşanmasını da engelleyecektir.

Yine başka bir zaman Sevgili Peygamberimize (s.a.s.) bir içecek getirildiği esnada sağında bir çocuk, solunda da yaşlı bir adam olduğu, kendisi içtikten sonra içme sırası çocuğun olduğu için Hz. Peygamber'in (s.a.s.) çocuğa dönüp "İzin verir misin, bu içeceği bu yaşlılara vereyim?" diye sorması üzerine çocuğun; "Hayır, vallahi senden olan bu nasibime, kimseyi kendime tercih etmem." demesi üzerine içeceğin önce çocuğa takdim edilmesi, çocuğa verilen değeri ve inisiyatifi gösteren önemli bir örnektir (Müslim, Eşribe, 127).

Çocuğa bilgili, ahlaklı olmasının yanında hayatını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmesi için temel

Çocukların manevi eğitimini ihmal etmemek karakterinin ve iradesinin istikamet üzere gelişmesi için de önemlidir. Bu da küçük yaşlardan itibaren imanla birlikte ibadet şuurunun da geliştirilmesiyle mümkündür.

» Çocuk çok büyük bir nimet, aynı zamanda büyük de bir imtihan sebebidir. Bugün ebeveynler, iyi niyetle ama aşırı tutumlar sebebiyle çocuğun etrafında pervane olup onu hayata hazırlamak isterken çocuğun kendini keşfetmesine ve ayakta kalabilme yetilerine zarar verebilmektedirler.

beceri yetilerine ihtiyaç duyduğu alanlarda güzel alışkanlıklar kazandırmak da önemli hususlar arasındadır. Çocuklara yemek yeme, uyuma, mahremiyet, temizlik gibi hayatın gerekleri içinde belli kuralların usulüne uygun bir şekilde, hadisler ve nebevi eğitim modeliyle kazandırılması da ebeveynlerin rehberliği ile mümkündür. Yine günlük işlerde gelişimine uygun sorumluluklar verilmesi, sosyal hayatta bilgi, beceri ve yetenekleriyle yer almalarını sağlamak da vazife bilincinin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Çocuğun karakterini sağlam kılacak ve kendine olan öz değerini koruyacak olduğu diğer bir husus da fikirlerinin, düşünce ve kanaatlerinin büyükler tarafından saygıyla

karşılansadır. Bu noktada çocuğun ebeveynin bir uzantısı olmadığı, ayrı ve özel bir birey olduğu unutulmadan saygın bir diyalogla istişarî ortamlar kurulması gerekmektedir. "Kendisiyle istişare edilen kimse güvenilen insandır." (Tirmizî, Edeb, 57) hadisi doğrultusunda güven duygusuyla çocukları hayata hazırlamak da ebeveynin rehberlik edeceği önemli konulardandır.

"Hiçbir anne-baba çocuğuna güzel ahlaktan daha hayırlı bir miras bırakamaz." (Tirmizî, Birr, 33) Sevgili Peygamberimizin (s.a.s.) ifadesiyle, çocuğun hayatını tezyin edecek böyle bir terbiye hem dünya hem ahiret mutluluğunu getirecektir. Elbette ki bunu tesis edecek rehberlik için ebeveynin hâl,

yaşam, tavır ve sözleriyle örneklik teşkil etmesi çocuğun kendi adımlarını takip ettiğini bilmesi gerekmektedir. "Ey iman edenler! Yapmayacağınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?" (Saff, 61/2) ayeti de tesirli bir eğitimin hâl ile olacağını beyan etmektedir.

Ebeveynin bu emek seferberliğinde eksik etmemesi gereken bir husus da her daim duayla kapıları çalmak ve "Ey Rabbimiz! Eşlerimizi ve çocuklarımızı bize göz aydınlığı kıl ve bizi Allah'a karşı gelmekten sakınanlara önder eyle." (Furkan, 25/74) diyerek bu zorlu ama onurlu vazifeyi kolay kılması için Rabbimizden yardım istemektir.

UZMANINA SORDUK

■ Hürrem IRMAK

Psikolojik Danışman

İnsan, ebeveyn olduğunda çocukları üzerinden yeni bir hikâye yazmaya başlıyor. Fakat kendi hikâyesiyle barışık değilse bu ikinci hayatın iplerini sıkı sıkı elinde tutuyor. Dolayısıyla hikâyenin asıl kahramanı olan çocuk perde arkasına itiliyor. Bu durumun çocuklarımızın gelişimi açısından olası zararları nelerdir?

“Bir çocuk için en ağır yük ebeveynlerinin yaşayamadığı hayatlarıdır.” der Carl Jung. Hayatın içinde bu cümlenin pek çok örneği ile karşılaşmışsınız. Oyuncaksız büyümüş bir baba, evi tıka basa oyuncaklarla doldurur

mesela. Okuyamamış bir anne, anneliğini bir kenara bırakıp öğretmen olmaya kalkar çocuklarına. Çocuğu için en doğru en iyi hayatı, kendi yaşayamadığı hayatı merkeze koyarak belirler olmuştur artık ebeveyn. O konuşamamıştır topluluklar önünde çocuğu konuşsun ister, o giyinememiştir şıkır şıkır çocuğunu biblo bebek gibi giydirmeye başlar. Pazartesi müzik, çarşamba yüzme, cumaları okuma kulübü, hafta sonu için de mutlaka düşünülmüştür bir şeyler. Ve sonuç: ardı arkası gelmeyen kurslar, “proje çocuk” a dönmüş evlatlar...

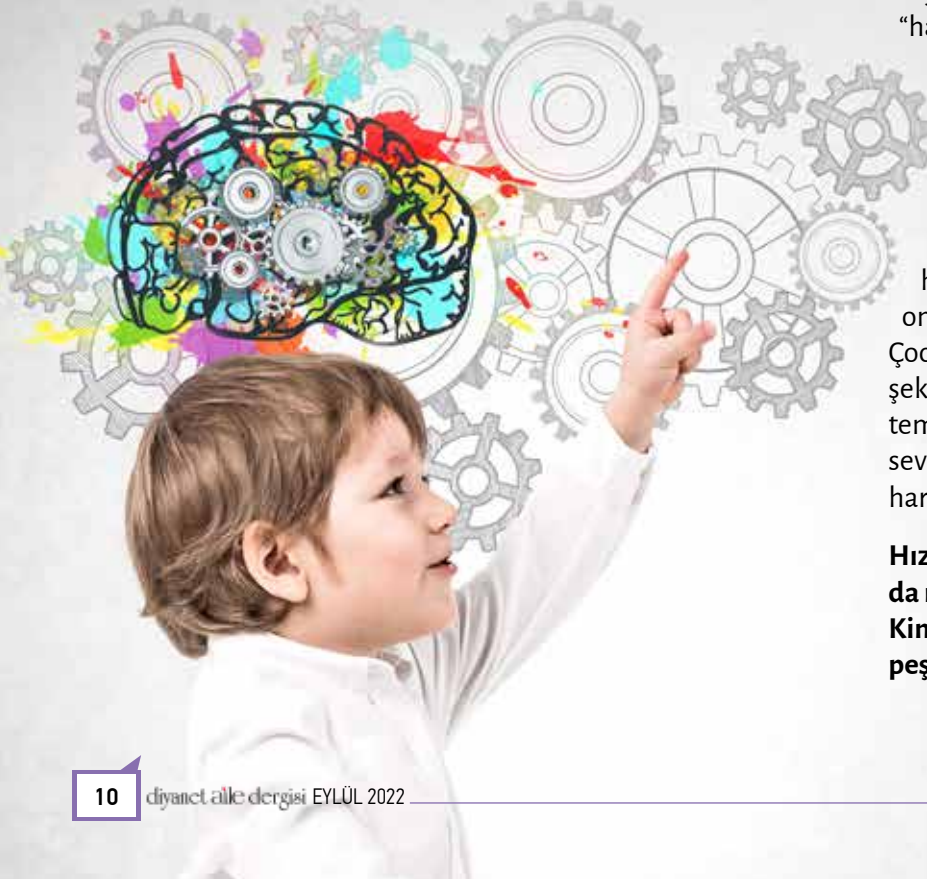
Elbette her ebeveyn, çocukları için en iyisini, en güzelini ister ama çocuklarına hayal/ hayat tamircisi misyonu yükleyen ailelere neler söylemek istersiniz?

İfrat ve tefritten sakınılmayan her durum gibi bu aşırılıklar da tehlikelidir. Ebeveyni tarafından proje çocuğa dönmüş olan insan yavrusu, aslında kendi olma ihtimalinden uzaklaşmıştır. Hız ve haz çağında çocuklarımızı “kendi olma cesareti” ne sahip bireyler olarak yetiştirmenin yolu, onları oldukları hâllerine tanıyıp kendi en iyi hâllerine ulaşmaları için desteklemekten geçer oysa. Bu yüzden çocuklarımıza “hayal/hayat tamircisi”

misyonu yüklememeliyiz.

Bir yetişkin olarak kendi marazlarımızı onarmak için çocuklarımızı araç yapamayız, yaşayamadığımız hayatların yükünü minik omuzlara yükleyemeyiz. Çocuklarımızın sağlıklı şekilde büyüebilmeleri için temel ihtiyaçları; koşulsuz sevgi, merhamet, bol oyun ve harekettir.

Hız çağından çocuklarımız da nasibine düşeni aldı. Kimi zaman anlık ilgilerin peşinden gidilirken hakiki

**yetenekler de iskalandı.
Çocuklarımızın ilgi alanlarını
ve sahip oldukları yetenekleri
keşfetmeleri için neler
yapabiliriz?**

“Aşırı eğitim” hatasına düşen ebeveynler, çocuklarının yeteneklerini yeterince gözlemeden o kurstan bu kursa gönderiyorlar. Söz gelimi matematikten düşük not alan çocuğuna saatlerce özel ders aldırın anne baba, çocuklarındaki keşfedilmeyi bekleyen diğer yetenekleri görmezden geliyor; belki de çok iyi bir ressam, yazar, müzisyen olabilecek çocuklarının yeteneklerini fark edemiyorlar. Eğitim sisteminin dayattığı standart başarı kalıpları altında ezilen çocuklar ise hiçbir alanda başarı duygusu tadamıyor, kendilerini yeteneksiz bireyler olarak görüyorlar. Albert Einstein ise bu durumu “Aslında herkes bir dâhidir... Ama siz kalkıp bir balığı ağaca çıkma yeteneğine göre yargıyorsanız, balık tüm ömrünü bir aptal olduğuna inanarak geçirecektir.” sözüyle özetliyor.

Tüm bunların önüne geçmek için anne babalara düşen ise çocuklarını dikkatli bir şekilde gözlemlenmek, yetenekli oldukları alanları keşfetmek ve çocuklarını bu alanlara yönlendirmek. İşte bu noktada temel zekâ tipleri bize güzel ipuçları veriyor:

Bilişsel/Sözel Zekâ: Bu gruptaki çocuklar; hikâye, masal, fıkra dinlemek ve anlatmaktan çok zevk alırlar. Yaşına göre

oldukça geniş olan kelime hazineleri, kendilerini güzel ifade etmelerini sağlar. Okuma, yazma ve kitaplara özel ilgi duyar, kelime oyunlarını severler. Güçlü hafızaları söylenenleri ve dinlediklerini unutmamalarını sağlar.

Bu çocukların okuma ve yazma yetenekleri geliştirilmelidir. Bunun en pratik yolu günlük tutmaktır. Günlük faaliyetlerini, gezilerini, duygu ve düşüncelerini kâğıda döken çocukların hem dil becerileri hem de bilişsel becerileri artacaktır. Hikâye tamamlama etkinlikleri de bu grup için oldukça faydalıdır.

Matematiksel Zekâ: Bu çocuklar yapboz, strateji oyunları gibi zorlayıcı zekâ oyunlarına ilgi duyarlar. Hızlı bir şekilde zihinsel hesaplamaları yapabilir, matematiksel aktiviteleri severler. Nesnelere nasıl çalıştığını merak eder, neden-sonuç ilişkileri kurarak olayları çözümlenmeye çalışırlar. Bu çocuklarla matematiksel oyunlar oynamak, evin bütçesini birlikte düzenlemek, nesnelere arası ilişki bulmasını sağlamak faydalı olacaktır.

Görsel Zekâ: Bu çocuklar için kitapların yazılarından çok resimleri ilgilerini çekicidir. Ders çalışırken şemalar kullanırlar, görsel sunumlardan daha çok zevk alırlar. Tablo ve haritaları rahatlıkla okur, adresleri kolaylıkla tarif eder ve bulurlar. Arkadaşlarına göre daha hayalci olan bu çocuklar, hayallerini resme aktarmayı severler.

Bu çocuklara öncelikle boyama ve resimler yapabilecekleri ortamlar hazırlanmalıdır. Belli bir konuyu resimle anlatmasını istemek, daha sonra yaptığı resmi anlatmasını istemek oldukça faydalı olacaktır. Birlikte resim sergilerini gezmek çocuğun estetik bakış açısını geliştirirken hayal gücünü de arttıracaktır.

Bedensel Zekâ: Bu çocuklar, uzun süre yerlerinde durmakta zorlanır; koşmayı, atlamayı, tırmanmayı yani sürekli hareket hâlinde olmayı severler. Yeni ve tanımadıkları nesnelere dokunarak tanımaya çalışırlar. Kendilerini teatral olarak ifade ederler, bir ya da daha fazla spor alanında yeteneklidirler.

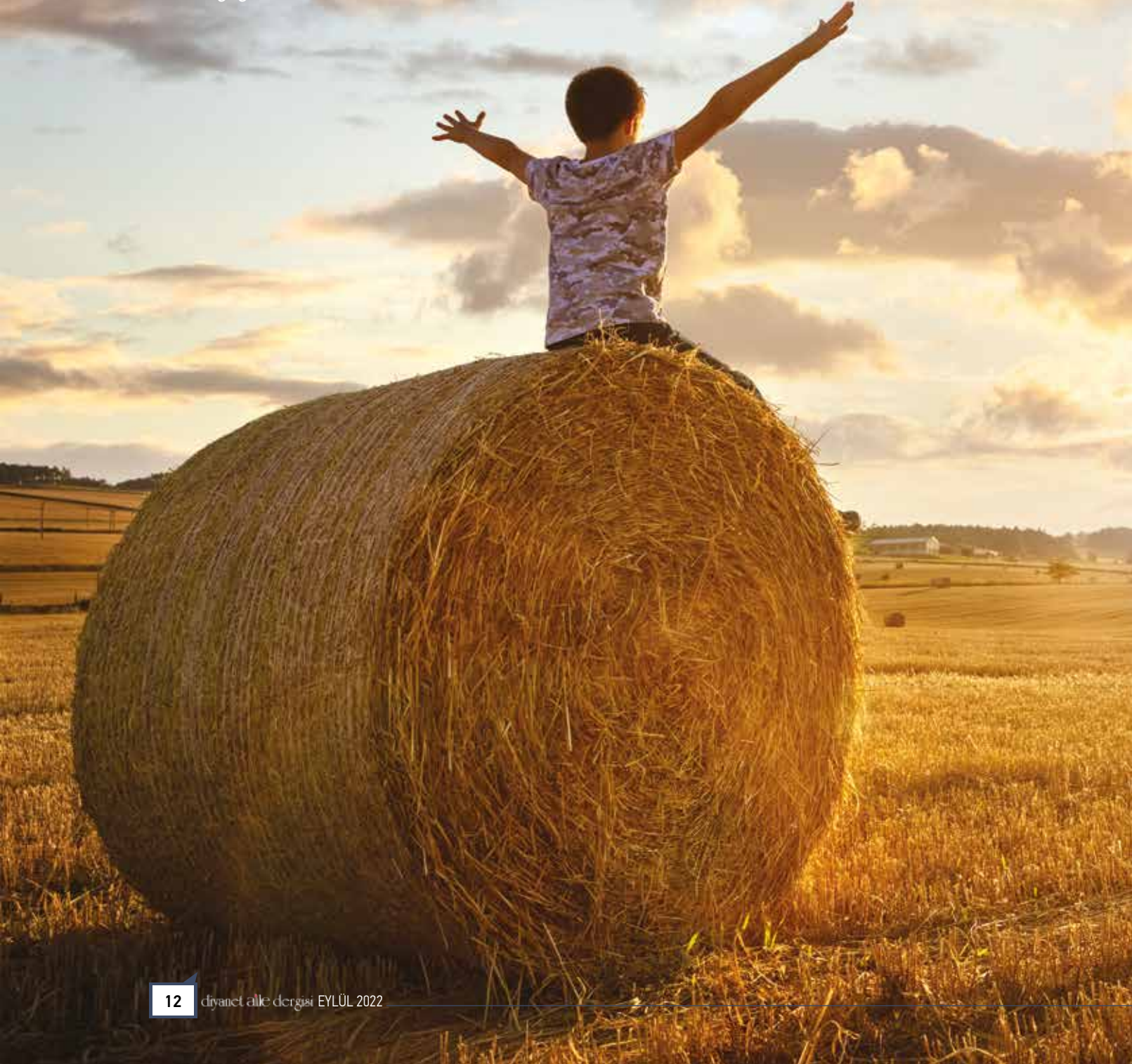
Bu çocuklar, öncelikli olarak enerjilerini atabilecekleri bir spor dalına yönlendirilmelidir. Sessiz sinema oyunu; jest, mimik ve beden dilini ifade edebilecekleri bir ortam hazırladığı için oldukça faydalı olacaktır.

Ritmik Zekâ: Bu çocukların konuşmaları hatta hareketleri dahi ritmiktir. Çalışırken tempo tutan bu çocuklar, çevredeki seslere karşı oldukça duyarlıdırlar. Duydukları müziğe hemen eşlik ederler ve melodileri kolayca hatırlarlar. Nota bilmeseler dahi sesleri tanır, enstrüman çalabilir, korolara katılabilirler.

Bu gruptaki çocuklar, bir enstrüman çalmaya teşvik edilmeli onlarla müziksel ritmik çalışmalar yapılmalıdır.

ÇOCUKLARLA KOŞAN EBEVEYNLER

■ Gülşen ÜNÜVAR
Pedagog

Ekin tarlasının tam ortasında oynayan çocuklardan biri, toprak testiden yine toprak bardağa doldurduğu suyu babasına koşturdu. Kan ter içinde ekin biçen adam minnettar bakışlarla süzdü çocuğu. Babasının susayabileceğini tahmin eden vefakâr bir evladı olduğu için içten içe gururlandı adam. Aynı hürmetkâr davranışı annesine de gösterdi çocuk. Ellerindeki oraklara daha da bir içten, daha da hevesle sarıldı bu iki emekçi. Ucu bucağı görünmeyen, sapsarı başaklarla sağdan sola salınan bu bereket tarlasının hasadını yapmak öyle kolay iş değildi. Çocuk bunu biliyordu. Anne babasının alın terinin, ellerinde oluşan nasırların, göz kenarlarında beliren çizgilerin, ayak topuklarında baş gösteren yarıkların ve sıcaktan dili damağına yapışmış hâllerinin farkındaydı.

Oyun arkadaşlarının yanına döndü çocuk ama içi rahat etmedi. Pazar çantasının içinden orağını alıp anne babasının yanına koştı yine. Bu orağı ona hediye ettiğinde babası, nasıl da mutlu olmuştu çocuk, kendisini nasıl da büyümüş ve birey yerine konulmuş hissetmişti. Tarla bahçe işlerine o da katkıda bulunabilecekti artık.

Ekin saplarını küçücük avucuna toplayarak tahta orağı ile biçmeye çalıştı ama başarılı olamadı. Öyle ya, tahta orak nasıl kessin otu, sapı, çöpü? Israr etti çocuk. Sapları çekti, gelmedi. Orağı savurdu, kesmedi. İyice hırslanıp olanca gücüyle asılınca, sıcaktan

gevreyip kuruyan ekin sapları çocuğun o narın, taptaze elini kesiverdi. Avucunun içi kan revan içinde kalan çocuk acıyla inledi ama ağlamadı. Ekin sapları onun orağından daha keskindi. Bu nasıl olurdu?

İşine dört elle sarılan anne ve baba maalesef koşup gelemedi çocuklarının yanına. Buralarda böyleydi, tarla tapanda büyüyen çocuklar kendi başlarının çaresine bakmayı öğrenirler ve ileride kendi çocuklarına da bunu öğretirlerdi. Düşe kalka büyülerdi. Ağlayan kendisi susar, susayan kendi suyunu kendisi içerdi. İlgisizlik ya da sevgisizlik olarak yorumlanamazdı bu. Bu, yaşanan coğrafyanın şartlarına uyum sağlamaktı. Tıpkı bir ağaç gibi, çiçek gibi, kuş gibi... Şiddetli rüzgarlara karşı sağlam durmak, kavurucu güneşlerde en koyu gölgeyi bulmak, sel suya karıştığında kendi sığınağı olmak...

Söylesene, tabiatla iç içe yetişen hangi çocuk kendi başının çaresine bakmayı öğrenemez? Çamuru suyla karıp tencereler yapan, çer çöpü kırıp da hayalindeki evleri çatan hangi çocuk ileride başarılı bir birey olmaz?

Pazar çantasının yanına koştı çocuk, diğer arkadaşları da geldi yanına. Herkes kendi ana babasından öğrendiği tedavi şeklini arkadaşının üzerinde uygulamaya koyuldu. Biri testiden su döktü eline. Kanayan yarayı iyice temizledi. Biri ekmek çiğnedi, diğeri ise hamur hâline gelen ekmeğin içine tuz serpti ve beraberce yapıştırdılar yaranın üzerine.

Çok yanıyordu çocuğun eli ama olsun! Kendi yarasını kendi saran bir çocuk olmak, başarmak, öğrenmek, sebep ve sonuçları yan yana koyabilmek muazzam bir deneyimdi. Belki şimdi değil ama ileride bunun kıymetini bilen bir yetişkin olacaktı. Ekmeğin, suyun ve tuzun ne büyük nimet olduğunu, birçok yaraya iyi geldiğini küçük yaşta tecrübe etmenin bilgeliğine erişecekti.

Yemek molası veren anne ve baba, gölgeye çekildiler. Mırıldandı çocuk. Ah dedi anne. Aferin dedi baba. Gururlandı çocuk. Avucunun içine iki öpücük kondurdular arka arkaya. Çiçekler açtı çocuğun önce gönlünde sonra elinin içinde. Tüm buğday tarlası sarıdan yeşile döndü. Başaklar gül oldu birer birer. Güneş buluta girdi, hava serinledi, hatta gökkuşağı bile çıkmış olabilir. Oyunbaz rüzgârla saçları dans etti üçünün de. Rengârenk kelebekler uçtu pazar çantasının içinden. İnci boncuk saçıldı etrafa. Neşe içinde kaşık daldırdılar bulgur pilavına. Köpüklü ayran, bıyık bıraktı dudaklarının üzerinde. Kahkahalar karışıp gitti kuşların cıvıltısına. Kuşlar mı gülüyordu yoksa insanlar mı cıvıldıyordu, ayırt etmek çok ama çok zordu. Gerçi ne fark ederdi ki? Neşe, tüm canlılara çok yakışıyordu.

Neden sonra hadi, dedi baba, şu karşı ırmağa kadar yarışalım, var mısınız? Birlikte koşmaya başladılar. Çocuk en önde, onun hemen gerisinde anne ve en arkada baba. Pilav ve ayrandan daha tatlı gelmişti bu oyun. Oyun karın doyuruyor muydu

gerçekten? Denemeye değerdi doğrusu...

En hızlı kim koştu, kim kaç kere toprağa kapaklandı, kimin ne kadar dizleri yaralandı, ırmağa ilk kim vardı bilinmez. Çocuk, bütün gün ailesi ile oyun oynamışçasına mutluydu. Anne baba ise gün boyu hiç çalışmamış, yorulmamış, kaynar güneşin altında orak savurmamışçasına dingin ve keyifli.

Çocuğun avuç içindeki hamur topalağı kuruyup döküldü. Karıncalar bu beklenmedik ziyafete hemen üşüştü. Çocuk, acısını unuttu, anne baba yorgunluğunu. "Tarlada izi olmayanın harmanda yüzü olmazmış." denildi. Herkes işinin başına döndü, ekinler biçilip desteler yapıldı. Sapla saman birbirinden ayrıldı. Buğdaylar değirmenlere taşındı. Her bir tane kendi yolculuğuna çıktı; kimi un kimi bulgur kimi düğü olarak girecekti falanca şehirde yaşayan filancanın evine.

Uzun ve yorucu bir yıl geçiren tarlalar kısa bir süreliğine dinlenmeye çekilirken, kocaman bir evin küçücük mutfağına bir çocuk girdi. Annesi krep yapmaya hazırlanıyordu, her pazar sabahı olduğu gibi. Bolca un koydu derin bir kâseye, iki yumurta kırdı içine, bir büyük bardakla süt döktü ve kararınca tuz ekleyerek çırpıtı, çırpıtı... Sen çok seversin ya dedi çocuğa. Hâlbuki öyle çok da düşkün değildi çocuk bu tada. Masaya geçip oturdu, sandalyesi kendi boyuna göre, çatal bıçağı ise yaşına uygundu.

Her şey fazla mükemmel değil miydi? Sanırım üzerine biraz düşünülebilirdi.

Çiçekli böcekli tabak ve aynı desenden bir bardak çıkarıp çocuğun önüne koydu babası ve en sevdiklerin, diye ekledi. Böyle bir ifadede bulunduğunu hiç hatırlamıyordu çocuk. Anne babasının önündeki tabaklardan, kaşık ve çatalardan da pekâlâ kullanabilirdi. Neyse, tartışmaya değer bir konu değildi bu.

Tabaklar tepeleme dolduruldu, koşar adım yetişti anne çocuğun tüm ihtiyaçlarına. A demeden ayva reçeli, b demeden ballı krep hâsıl oluverdi masada. Yiyeceklere uzanmasına gerek bile kalmayan çocuğun kol kaslarının gelişiminde bir zayıflama olur muydu acaba? Ya tercihlerini kendi kendine yapma kabiliyetinde? Hür iradesi ile karar verme özgürlüğünü kullanma becerisinde? Bunun da üzerine biraz düşünülebilirdi. Ama şimdi hiç zamanı değildi. Zira yemek vakti en mühim zaman dilimlerinden biriydi.

Ah, dedi çocuk. Vah, diye karşılık verdi kadın. Of, dedi çocuk. Eyvah, diye fırladı adam. Pervane oldular çocuğun etrafında; acaba neydi onu böyle memnuniyetsiz eden şey? Suya koşuşturdu kadın, olmadı. Süt yetiştirdi adam, o da olmadı. Eksik olan ne? Konuşarak anlatabilirdi elbette derdini, neden iletişim kurmuyordu çocuk? Kendi iradesi ile yemek tercihine bile fırsat verilmezken konuşması daha bir lüzumsuz kaçabilirdi

gerek yoktu, yine onlar konuşurlardı. Gülmek, ağlamak, sızlanmak, mızızlanmak da elbette bunlara dâhildi.

Bir gün denemek istedi çocuk. Nefeslerin en derinini aldı ve suların en derinine daldı. Bocaladı, zorlandı, kıvrandı... Aslında bir çıkış yolu vardı ama kendi adına bir başkasının karar vermesini bekledi. Koşmalarını,

kanımca. Konuşmadı çocuk! Leb demeden leblebinin en alası önünde bitiveriyordu çünkü.

Kendinden pipetli ve pipetin yönü kişiye göre ayarlanmış bardaktaki taze sıkılmış meyve suyunu hüp diye içti çocuk. İçi bir hoş oldu! Karardı etraf. Mutfak daha da bir daraldı, kap kacak birbirine girdi, süt bardaktan taştı, çatal kaşıkça yönünü şaştı. Şeftali de vardı bu meyve suyunun içinde. Çocuk şeftalinin tadından hiç hoşlanmazdı oysa. Anne babası bilmiyor muydu bunu. Nereden bileceklerdi ki? Onlar hiç sormamış, çocuk da hiç söylememişti.

Şeftaliler dallarında kaldı, elmalar da... Bol sütlü krepler hiç yenmedi, sokak hayvanlarının hesabına ayrıldı. Sütler kedilere, peynirler farelere...

Mutsuz kalktı çocuk sofradan. Ne karnı doymuştu ne de gönlü. Ne istediğini sorsalardı keşke ona, bir kuru ekmek bile yeterdi o zaman karnını doyurmaya.

Koştı anne, çocuğun spor çantasını hazır etti kapının önüne. Koştı baba, ayakkabılarının yönünü çevirdi, çocuğu kolay giysin diye. Hâlbuki kolay olan fırsat tanımak, sorumluluk vermek, fikir sormaktı. Kolay olanı seçmedi onlar. Çocuk, bulutların üstünde, ayakları hiç yere değmeden yürüdü. Koşamadı! Çünkü onun adına koşan bir anne babası vardı. Üstelik de son sürat.

Servise bindi çocuk, hemen arka sokaktaki spor okuluna gidebilmek için. Keşke yürüyebilseydi, ayakkabıları lime lime olsa, çorapları toza bulansaydı. Ama olmazdı! Bu duyguyu tatması ne mümkündü. Eğer yürünecekse anne babası onun yerine yürürlerdi. Konuşacaksa hiç

tutmalarını ve hatta çıkarmalarını bekledi bekledi... Kimse koşmadı! Çocuk, yalnız hissetti. Kimse ah vah demedi. Çocuk, değersiz hissetti. Kimse leblebi de getirmedi. Çocuk, önemsiz hissetti.

İçindeki penceresiz odalara oda ekledi çocuk. Kapılarını sonuna kadar kapattı, birkaç asma kilit vurdu. Siyaha boyadı duvarları, diğer renklere hiç mi hiç şans vermeden üstelik. Ballı kreplerini hiç sorgulamadan yedi, şeftali suyunu gönüllüce içti. Leb bile dememeye karar vermişti artık. Envaiçeşit leblebiyi önüne koyan bir anne babası vardı çünkü. Hâlbuki çocuğu ballı krepler değil, verdiği kararlar, aldığı riskler, tercih ettiği zevkler büyütürdü. Yaptığı hatalar, girdiği yanlışlar, koşmaktan eskimiş ayakkabılar da bu büyüme yolculuğuna eşlik edebilecek yalnızca birkaç önemli detaydı.

Ve detaylar, çocuk dünyasının kocaman tuğlalarıydı.

ÇOCUK: HEM ÜMİT HEM SINANMA

Ulviye EZERBOLATOĞLU
DİB Başkanlık Vaizi

وَاعْلَمُوا أَنَّمَا آمَاؤُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ
وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

“Mal ve çocuklarınızın sizin için birer imtihan olduğunu ve büyük mükâfatın Allah katında bulunduğunu bilin.”

(Enfâl, 8/28)

Bir evlada sahip olmak, doğduğunda da ona büyük bir sevgi ve ilgi göstermek, tıpkı mal mülk edinme isteği gibi insanın fitratında içkin olan arzulardır. Asıl itibarıyla bu nimetler, insanın maddi ve manevi ihtiyaçlarını gideren, onu zenginleştiren, düşünce ve duygu dünyasını derinleştiren nitelikleriyle ona güven ve izzet verirler. Kur'an'ın ifadesiyle çocuk, bu dünyanın bir süsü, güzelliğidir (Kehf, 18/46). Ailesinin hem şimdi hem gelecek için en değerli varlığı, yarınlara uzanan köprüsüdür. Yaratılıştan itibaren yanı başında canından bir can, görme arzusunda olan insan, aynı zamanda kendisine emanet edilenleri kimin ikram ve ihsan ettiğini

unutma eğilimindedir. İnsan, bu mutluluk ve heyecan veren lütufların güzelliğine aldanmama, onları asli değerlerin yerine koymama ve böylece onların da hak ve hukuklarına riayet etme ahlakına sahip olma sorumluluğundadır. Allah, kendisine iman edenleri bir sınamaya tabi tutmaktadır (Bakara, 2/155). Belki de en büyük imtihan konularımız; sahip olduklarımız, derin bir sevgi bağıyla bağlandıklarımızdır. O, kerim olan Kitab'ında ve Resulünün örnekliğinde doğru inancı gösterdiği gibi yetiştirmekle sorumlu olduğumuz çocuklara dair doğru fikri ve doğru tutumu da öğretir.

Ayet-i kerimede, sahip olunan bütün nimetlerde

olduğu gibi kişinin bunlarla kurduğu ilişkilerin kendisinin Allah'a kulluk etmesine engel olması gibi bir yanı sıra düşme ihtimaline de dikkat çekilmektedir. Elbette çocuklar gözümüzün nurudur. Burada meşru ve tabii olanın olumsuzluğa evrilerek bir imtihan aracı olması, kişinin adalet ve emanet bilincini ihmal etmesinden kaynaklanır. Çocuğa duyulan yoğun sevgi nedeniyle onun hatalarına göz yummak, yanlış taleplerine boyun eğerek Allah'ın yasakladığı seçimlerde bulunmak bir ebeveyn için evladın imtihan olduğu durumlardır.

İnsan; duygularında sınırları aşabilen, gaflete düşebilen bir varlıktır. Bu nedenle Yaradan'ı tarafından kalıcı/

ebedî bir mekânda değil, bir uğrak noktasında/imtihan dünyasında olduğuna dair çokça uyarılmaktadır: “Ey iman edenler! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah’ı anmaktan alıkoymasın. Bunu yapanlar mutlaka hüsrana uğramışlardır.” (Münâfikûn, 63/9)

Bir çocuğu salih bir insan olarak yetiştirebilmek, anne babaların en zor ve çetin sınanma konularındandır. İlgili ayet-i kerimeler dikkatle okunduğunda bir kul olarak kişiye, çocuklarıyla kurmayı tercih ettiği ilişki biçimini de gözden geçirmesi noktasında farkındalık kazandırdığı görülür. Gözümüzden bile sakındığımız çocuklar nahif, nezaketli, şefkatli ve değer veren bir yaklaşımla muhatap alınmayı, karşılıksız bir sevgiyle kuşatılmayı hak etmektedirler. Elbette onların isteklerine gönülden kulak kesilmeli, ihtiyaçları yerine getirilmelidir. Ancak ölçüyü kaçırarak onların sevgisi ve meşguliyetlerini hayatın tek merkezi hâline getirmek, çocukların psikolojik gelişimlerini de olumsuz etkileyecektir. Çocuğun mutlu, kendine yeten ve sorumlu bir birey olmasının önündeki en büyük engellerden birinin de onu gölgesi gibi takip eden, ona ve kendisine yeterli özgürlük alanı tanımayan anne baba tutumu olduğu da bilinen bir gerçektir.

Çocuklar da her insan gibi eşref-i mahlukattır, muhterem

bir bireydir. Dolayısıyla Allah’ın biricik bir insan olarak muhatap aldığı varlığın, anne baba tarafından muhatap alınmaması söz konusu olamaz. Değer merkezli değil de çocuğun her istediğini koşulsuz yerine getirmeyi hedefleyen bir yetiştirme tarzının, zamanı geldiğinde onun sorumluluklarını üstlenmesini ve Rabbiyle sağlam bir bağ kurup O’nu dost olarak tanıyabilmesini zorlaştıracığı açıktır. Bu yaklaşıma, bugün eksik zemine oturtulan başarı kavramının bir ideal olarak gündelik hayatımızdaki artan ağırlığını da eklediğimizde ebeveynin ve çocuğun tüm enerji ve mesaisinin bir modern zaman sarmalında akamete uğradığını görürüz. Çocuğun varoluşsal olarak kıymetine ve temel haklarına ilgisizliği de içinde barındıran bu görünürde ilgili ebeveyn/egitimci yaklaşımının, aslında çocuğu özne olmaktan nesne/meta olmaya evirdiği dikkatlerden kaçmaktadır.

Çocuğa duyulan yoğun sevgi nedeniyle onun hatalarına göz yummak, yanlış taleplerine boyun eğerek Allah’ın yasakladığı seçimlerde bulunmak bir ebeveyn için evladın imtihan olduğu durumlardır.

“Servet ve oğullar, dünya hayatının süsüdür; kalıcı olan iyi davranışlar ise rabbinin nezdinde hem sevapça daha hayırlı hem de ümit bağlamaya daha lâyıktır.” (Kehf, 18/46) ayet-i kerimesi insanı, dünya ve ahiret mutluluğu için hakikatle bağlantı kurabilme yetisine, fitratının temizliğine geri çağırırken aynı surenin bir önceki ayetinde eşsiz bir metaforik anlatımla onu bu çağrıya duygu ve zihin olarak hazırlar: “Onlara dünya hayatına dair şu örneği de ver: O gökten indirdiğimiz su gibidir; o su sayesinde yerdeki bitkiler gelişip birbirine karışır, sonra da bu bitkiler rüzgârın savurduğu çerçöp haline gelir. Allah her şeye muktedirdir.” (Kehf, 18/45)

Kalıcı olan dünya hayatı değil, ahiret hayatıdır. Müslüman, bütün karar ve eylemlerini bu gerçeğe göre düzenleyen kişidir. Baki olan, çocukların hayır üzere yetiştirilmesi, malın hayır yolunda sarf edilmesidir. Dünya hayatının geçici cazibesine kapılıp nimetin asıl sahibine şükür unutulmamalı, çocukların terbiyesi ihmal edilmemelidir.

En güzel örneğimiz olan Allah Resûlünün buyurduğu gibi bir ebeveynin çocuğuna bırakabileceği en iyi miras güzel bir terbiyedir (Tirmizî, Birr, 33). Malını hayırlı evlatlar yetiştirmek ve muhtaçların ihtiyaçlarını gidermek için harcayanlar Rablerinden sevap ve mükâfat umabilirler.

HZ. PEYGAMBER'İN ÇOCUKLARA VERDİĞİ DEĞER: OYUN İLE ETKİLİ İLETİŞİM

Dr. Öğr. Üyesi Emine ERDOĞAN MARSAK

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَامِلَ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَى عَاتِقِهِ فَقَالَ رَجُلٌ نِعْمَ الْمَرْكَبُ رَكِبْتَ يَا غُلَامٌ . فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ « وَنِعْمَ الرَّكِيبُ هُوَ »

İbn Abbâs anlatıyor: “Resulüllah (s.a.s.) bir gün torunu Hüseyin’i omzunda taşıırken bir adam: ‘Yavrum! Bindiğin binek ne güzelmiş!’ dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) ‘O da ne güzel bir binici!’ buyurdu.”

(Tirmizî, Menâkıb, 30)

Çocukların akıl, beden, ruh sağlığı ve gelişimiyle birlikte beceri ve kabiliyetlerinin açığa çıkarılması için birbirinden farklı oyunlar önemli katkılar sunar. Oyunlar, çocukların kendilerini fark etmelerine, diğer çocuklarla etkileşimlerini artırmalarına ve yetişkinlerle aralarındaki her türlü insani bağı canlı tutmalarına vesile olur. Arkeolojik çalışmalar ve yazılı kayıtlar tarihin birbirinden farklı

dönemlerinde oyunların; çocukların vazgeçilmezleri arasında yer aldığını, bazı oyun türlerinin belirli bölgelerde kalmayıp başka bölgelere çeşitli vesilelerle intikal ettiğini, yöneticilerin çocukları da dâhil olmak üzere çocukların değişmeyen faaliyetlerinden biri olduğunu ortaya koyar (Nebi Bozkurt, *Hadiste Folklor-Eğlence*, 128). İslam medeniyetinde de aynı durum devam eder. Öyle ki asr-ı saadette de çocukların çeşitli oyunlarına zaman

zaman Hz. Peygamber’in (s.a.s.) bizzat iştirak ettiği aktarılır. Çocukların o dönemde oynadığı başlıca eğlenceli oyunlar arasında yapma bebeklerle oynama, tahterevalli, hayvanlarla dostluk kurarak vakit geçirme, su ile oynama yer alır (Buhârî, İlim 18; Müslim, Nikâh, 69; Ebû Dâvud, Edeb, 61; İbn Mâce, Edeb, 24). Hz. Aişe’nin (r.anhâ), oyuncak bebeklerine “kızlarım” diye hitabı ve yine kendisinin Medine’ye hicret sonrasında oynadığı oyunu tarif etmek

üzere "urcûha" ve "mercûha" kelimelerini kullanarak tahterevalli oynaması onun oyun seven bir kız çocuğu olduğunu göstermesi açısından önem arz eder (Ebû Dâvud, Edeb, 61; Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 42/501). Hadislerde Hz. Peygamber'in bazı çocuklarla şakalaştığı, onlarla oyunlar oynadığı, onları mutlu ettiği, tebessüm ettiği ve ettirdiği nakledilir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şakalaştığı, onlarla ilgilenip merhametle muamele ettiği çocuklar arasında Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin, Numan b. Beşîr, Mahmûd b. Rebî, Ümmü Hâlid, Enes b. Malik ve kardeşi Ebû Umeyr gibi çocuk sahabiler bulunmaktadır (Musa Erkaya, *Bir Eğitimi Olarak Hz. Peygamber'in Mizah Anlayışı*, 153; Esra Baş, *Hiz. Peygamber ve Mizah*, 127-131). İbn Abbâs'ın anlattığına göre bir gün bir adam Peygamber Efendimizi omuzlarında Hz. Hüseyin'i taşıırken görür. Hz. Hüseyin'e, "Yavrum bindiğin binek ne güzelmiş!" der. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) "O da ne güzel bir binici!" buyurur (Tirmizî, Menâkıb, 30). Bu hadis-i şerif Peygamber Efendimizin torun sevgisi ve çocuklarla oyun üzerinden kurduğu iletişime güzel bir örnektir.

Hiz. Peygamber'in küçük bir çocukla su ile oynaması (Buhari, İlim, 18) o çocuğu mutlu

ederek ömründe iz bırakan bir sahneyi ortaya koyar. Hiz. Peygamber'in (s.a.s.) çocuklara karşı çok şefkat ve merhamet sahibi olduğu bilinen bir hakikattir. Bir hadiste Resûlüllah (s.a.s.), torunu Hiz. Hasan'ı (r.a.) öperken yanında on çocuk sahibi Akra' b. Habîs et-Temîmî'nin oturduğu ve çocuklarının hiçbirini bir kez dahi öpmediğini beyan ettiği aktarılır. Onun bu itirafı üzerine sevgi ve şefkat sahibi Peygamberimiz (s.a.s.), Akra'ya bakıp "Merhamet etmeyene merhamet edilmez." buyurmuştur (Buhârî, Edeb 18; Müslim Fedâil, 65). Resûlüllah (s.a.s.), çocuklara şefkat sahibi olduğu gibi annelerin evladına karşı yufka yüreklerine de şefkat sahibidir. Resûlüllah (s.a.s.) şöyle buyurmaktadır: "Bazen başladığımda namazı uzun tutmak isterim. Namazdayken bir çocuğun ağladığını işittiğimde annesinin ona merhameti ve

Oyunlar çocukların kendilerini fark etmelerine, diğer çocuklarla etkileşimlerini arttırmalarına ve yetişkinlerle aralarındaki her türlü insani bağı canlı tutmalarına vesile olur.

düşkünlüğünü dikkate alarak namazı kısa tutarım." (Müslim, Salât, 192) Hiz. Peygamber'in (s.a.s.) çocuklara hassasiyeti ve onlarla ilgilenmesi, merhameti ile ilişkilidir. Kimi zaman çocukların birbiriyle veya yetişkinlerle yaptıkları şakalaşmaların dozu farklı olabilir, birtakım savrulmalara yol açabilir veya nezaket sınırlarını aşan bir hâl alabilir. Hiz. Peygamber'in (s.a.s.) örneğinde merhamet merkezli bir iletişim ile bu savrulmaların önüne geçilmesi mümkün olmaktadır. Nitekim Resûlüllah (s.a.s.), "Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir." buyurmaktadır (Tirmizi, Birr ve Sila, 15). Kendisine merhamet etmeyen, sıcaklık göstermeyip soğuk davranan ebeveynini gözlemleyen çocuğun, ebeveyni yaşlanınca aynı tavırları onlara sergilemesi kuvvetle muhtemel bir hâl olacaktır. Bu gerçeklik şu hadisi hatıra getirmektedir: "Rıftan (zarafetten) mahrum olan, hayırdan da mahrumdur." (Müslim, Birr, 74).

Rivayetlerden hareketle hayırlı davranışlarda bulunamayan bireylerin özü itibarıyla hayır sahibi olmadığı, aksine çocuklarla nazik ve güzel davranışlar çerçevesinde oyun ile etkili bir bağ kurmanın birçok hayra kapı aralayabileceği anlaşılmaktadır.

Bitkiler Kanser Olur mu?

İnsanlarda ve hayvanlarda tümörler genellikle mutasyonların veya bazı kimyasalların hücre bölünme döngüsünü bozmasından kaynaklanırlar. Bitkilerde oluşan tümörlerin suçlusu ise agrobacterium cinsi bakterilerdir. Bu bakteriler, bitki hücrelerine bulaşarak kendilerindeki DNA'yı bitkilerin hücrelerine aktarırlar. Bu, plazmid (bakteri DNA'sı) enfeksiyonunu tetikler. Bakteri DNA'ları bildiğimiz DNA'lardan oldukça hareketli ve aktiftirler. Bitkinin DNA'larına yapışarak, onları kullanarak (çoğu zaman kontrolsüz bir şekilde) kendilerini kopyalarlar. Böylece bakteri bitkiden bitkiye yayılabilir.

Bitkilerde kanser metastaz yapmaz. Bunun en temel nedeni, sadece bitki hücrelerinde bulunan hücre duvarıdır. Hücre duvarı, hücrelerin hareketini önler ve böylece kanserli dokunun zararlı hâle gelmesinin önüne geçer. Bu tümörler, buldukları bölgelere bazı zararlar verseler de metastaz yapamadıklarından dolayı çoğunlukla ölümcül değildirler.

Bitkilerin bu tür tümörlerden daha az etkilenmesinin bir diğer nedeni ise hayati organlarının bulunmamasıdır. İnsanlarda ve hayvanlarda kalp, beyin, karaciğer gibi dokular zarar gördüğünde büyük sorunlar doğar. Bitkiler daha esnekler, eğer bir bölgeleri sıkıntılıysa ondan bir kopya üretme ve durumu kurtarma imkânları vardır.

TAKVİM YAPRAĞI

II. Dünya Savaşı başladı.
(1 Eylül 1939)

İmam Birgivi vefat etti.
(3 Eylül 1573)

Türkiye'de telgraf haberleşmesi
başladı.
(10 Eylül 1855)

Barometre icat edildi.
(13 Eylül 1647)

İslam İşbirliği Teşkilatı kuruldu.
(25 Eylül 1969)

NELER OLUYOR HAYATTA?

Mikroplastik Yiyen Robot Balık Geliştirildi

Bilim insanları, sudaki mikroplastikleri temizleyen, yumuşak dokulu ve yalnızca 1,3 santimetre uzunluğunda bir robot balık geliştirdi. Söz konusu robot, saniyede vücut uzunluğunun 2,76 katı kadar ilerleyebiliyor. Robot balığın sığ sularda mikroplastik imhasını sağladığı belirtilirken daha derin sulardaki mikroplastiklerin toplanması ve deniz kirlilik seviyesine dair bilgi edinilmesi için çalışmalar sürdürülüyor.

Ayrıca ilerleyen zamanlarda bu balıkların, insan vücuduna yerleştirilerek riskli operasyonlarda ve belirli hastalıklarla mücadelede kullanılabileceği belirtiliyor.

Robot balığın başka bir balık tarafından yenmesi hâlinde ham maddesi dolayısıyla sindirim açısından sorun oluşturmayacağı ifade ediliyor.

EĞRİSİ

Ayrıyeten
Burda
Tekrardan
Taşaron
Üzre

DOĞRUSU

Ayrıca
Burada
Tekrar
Taşeron
Üzere

BİR ACAYİP KELİME

Debranding

Pazarlama dünyasında markasızlaşma adıyla da bilinen debranding, bir markaya ait isim ve renk gibi belirleyici özelliklerinin ortadan kaldırılmasıdır. Bu kavram, markanın bir ürününde veya logosunda, marka isminden vazgeçmesi (feragat etmesi) şeklinde olabileceği gibi ürünlerde veya logoda marka ismine yer verilmemesi şeklinde de ortaya çıkabilir. İşletme ve markalar farklı debranding stratejileri tercih edebilir. Örneğin bir marka, ürününden kendi adını kaldırıp ürün üzerine müşteri adını yazabilir, başka bir marka sadece logosunu gösterebilir, bir başkası ise ürün üzerine “affet”, “sev”, “sarıl” gibi kelimeler yazabilir.

Bu yöntemlerin arka planındaki amaç ise ürünü daha çok satın alınabilir duruma getirmektir. Kişiyi özelleştirilmiş bir ürünün satın aldırma konusunda daha büyük avantaj sağlayacağı yadsınamaz bir gerçek. Ayrıca kişiselleştirilmiş ürünlerin çevrim içi (online) kanallarda paylaşım içerikleri de çok daha fazla olacaktır. Dolayısıyla marka evreni de bu sayede büyüyecektir.

MANEVİ GİYSİ: TAKVA

■ **Dr. Bahattin AKBAŞ**
Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

Takva müminlerin en temel ve belirgin vasıflarının başında gelen bir özelliktir. Kur'an'da en çok vurgulanan hususlardan biri olan takva, en güzel dünya ve ahiret azığı, en değerli manevî elbise, sorumluluk bilinci ve kişiyi koruyan ahlaki erdemdir. Kur'an-ı Kerim'de, "Ey Âdemoğulları! Şeytan, anne babanızı ayıp yerlerini birbirine göstermek için elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi sizi de aldatmasın. Çünkü o ve yandaşları, sizin onları göremeyeceğiniz yerden sizi görürler. Şüphesiz biz şeytanları inananların yoldaşları yaptık." buyurulmaktadır (Â'râf, 7/26). Takva burada hayâ ve onun getirdiği "sakinme"

Takva, kötülük ve zarar gelen her şeye karşı ilahi korumayı istemektir. Bu da günahlardan kaçınmak ve iyiliğe yönelmekle gerçekleşir. Allah takva sahibi olanlarla beraberdir, onları korur ve onlara yardım eder.

demektir. Hayâ, utanma duygusu kişiyi çirkinliklerden sakındırır, ahlakın temeli olan maneviyatı kuşandırır. Mümin için dış giysi avret yerlerini örtüp süs niteliğini taşıırken takva elbisesi "iç giyim, manevi giysi" anlamına gelir. İslam, ahlak eğitimiyle insanlarda hayâ, iffet, utanma duygularıyla bir "takva elbisesi" oluşturup onlara giydirmeyi hedefler. Yüce Allah (c.c.), insanlara avret yerlerini örten ve süs olan elbise yapmasını öğretmiştir. Gönderdiği vahiyle de iç elbise olarak takvayı kuşanmalarını istemiştir. İman, hayâ ve selim düşünce manevi giysi olan takva elbisesinin kumaşını dokuyan unsurlar mesabesindedir. Takva en değerli elbisedir.

"Takva elbisesi, işte o daha hayırlıdır." (Â'râf, 7/26) ayetinin iniş sebebi müfessirlerin belirttiğine göre şu hadise üzerine vuku bulmuştur. Müşrik Araplar, çıplak olarak Kâbe'yi tavaf etmeyi Allah'a bir yakınlık olarak kabul ediyorlardı. Zira onlar, giymiş oldukları elbiselerle günah işlemişlerdi. Dolayısıyla bu elbiselerle tavaf etmeleri onları Allah'a yaklaştıramazdı. Ayrıca onlar böyle tavaf etmeleri durumunda günahlarının bağışlanacağını umuyorlardı (Taberî, İbn Cerir, *Camîu'l-Beyân 'an Tefsiri'l-Kur'an*, VIII, 147, Beyrut, 1988). Yüce Allah (c.c.), bu ayetle, müşriklerin bu davranışlarının yanlış olduğunu ve böyle bir durumun ancak şeytanın emri olduğunu bildirmiştir. Çünkü şeytan da Hz. Âdem

(a.s.) ve Havva'yı kandırması sonucu onların avret yerleri ortaya çıkmış ve neticede onlar utanmışlardı (Taberî, a.g.e., VIII, 146). Ayetin nüzul sebebi (Müslim, Tefsir, 28, 30) göz önüne alınarak "takva" kavramına iman ve tevhit anlamını yüklemenin doğru olduğu ifade olunabilir. Yüce Allah bu ayet-i kerimede Kâbe'yi çıplak tavaf eden Arapları elbise giymeye çağırmakta, lakin sadece bunun yeterli olmadığını, ayrıca kelime-i tevhidi söyleyip onaylayarak iman etmelerinin gerekli olduğunu vurgulamaktadır.

İslam âlimleri ayette yer alan "takva" kavramı üzerinde durmuşlar ve onu farklı açılardan yorumlamaya çalışmışlardır. Takva kavramı bazı müfessirlere göre "Allah korkusu", İbn Abbas'a göre tevhit ve simada beliren ağır başlılıktır (Maverdî, Ebül-Hasen Ali b. Muhammed, *Tefsirü'l-Kur'an*, II, 214, Beyrut, 1992). Bazı müfessirlere göre ayet-i kerimede ifade edilen "takva" salih ameldir (Taberî, a.g.e. VIII, 147). Diğer bazı müfessirler ise "takva elbisesini" namazda avret yerlerini örtmek olarak yorumlamışlardır (Maverdî, a.g.e., II, 214). Ayet-i kerimede takva elbisesinin önemli olduğuna işaret edildiği gibi avret yerlerini örten elbiseyi giyinmenin de takvaya delalet ettiğine işaret etmektedir, (Zamahşeri, Carullah Ebu'l-Kasım, *el-Keşşâfan Hakâiki't-Tenzîl*, Beyrut, 1994, II, 93) demişlerdir. Kuşkusuz "takva"

zahiri bir olgu değildir. Daha çok kişinin iç yapısı ile ilgilidir. Ancak kişi için sadece böyle bir elbisenin yeterli olduğu ifade edilemez. Şüphesiz kişinin iç/batını durumunun, Allah katında zahirî durumundan daha önemli olduğunu söylemek pekâlâ mümkündür. Zira Hz. Peygamber (s.a.s.), bir hadisinde “Allah sizin şekillerinize ve amellerinize bakmaz, ancak sizin kalplerinize bakar.” buyurmaktadır (Müslim, Birr, 34). Kişinin asıl giysisi takva elbisesidir. Takva elbisesinin en hayırlısı (kişinin) Rabbine itaati, saygısıdır. Rabbine karşı asi olanda ise hiç hayır yoktur (Kurtubi, Ebu Abdillah Muhammed *el-Cami’u li Ahkâmîl-Kur’an*, VII, 185, Beyrut, 1988). Kimilerine göre takva elbisesi zırh ve miğfer gibidir. Zira kişi nasıl ki bunlarla kendisini kötülük ve benzeri şeylerden koruyorsa takva elbisesi ile de nefsinin cehennem azabından korumuş olacaktır (Zemahşeri, a.g.e. II, 93; el-Kurtubi, a.g.e. VII, 185). Bazı Kur’an yorumcularına göre ise takva, avret yerlerini örtmektir. Yani kişi Allah’tan korkar ve avret yerlerini örterse bu elbiseyi giyinmiş olur (et-Taberi, a.g.e. V, 150). İkrime ise kelimeye daha farklı bir anlam yükleyerek, onu müminlerin ahirette giyeceği elbise olarak yorumlar (İbn Kesir, Ebu’l Fida, *Tefsiru’l-Kur’ani’l-Azim*, II, 208, Beyrut, 1981). Taberî de ayeti şöyle tevil eder: İman, salih/yararlı amel ve hayâ ile birlikte Allah’ın yasakladığı kötülükleri terk etmek, O’nun emirlerini yerine getirmek

suretiyle Allah’tan ürpermek, simada tezahür eden güzel tavır ve Allah’a karşı olan saygı ve korkuyu derin bir biçimde hissetmektir (Taberî, a.g.e. VIII, 151).

Takva, Allah’ın emirlerine uyup yasaklarından kaçınarak azabından korunmaktır. Allah elçileri ümmetlerine, “Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.” diye hitap etmişlerdir, (Şuarâ, 26/108). Peygambere itaat eden Allah’a da itaat etmiş olacağından (Nisâ, 4/80) takva Allah’a ve Resul’üne itaat etme anlamını içerir. Takva kelimesinin kökü korku anlamını da içermekle birlikte bu korkunç bir şeyden çekinmeyi değil seven birinin sevdiğinin gönlünü incitmekten çekinmesini, Yaradan’a karşı saygı ve sorumluluk duyma hassasiyetini ifade eder. Allah bilinci, Allah’a karşı sorumluluk bilinci ifadeleri takva kavramının içeriğine uygun düşer. Takva ve ittika kelimelerinin içerdiği korku Allah’a duyulan saygıdan neşet eder. Böyle bir duygu müminleri kötülükten ve günahattan vazgeçirir, iyiliğe ve hayra yönlendirir. Hz. Peygamber, “Allah’ım, senden sana sığınırım!” (Müslim, Salat, 222); diye dua ederdi. Takva da Allah’ın (c.c.) gazabından yine O’nun korumasına sığınmaktır. Takva, kötülük ve zarar gelen her şeye karşı ilahi korumayı istemektir. Bu da günahlardan kaçınmak ve iyiliğe yönelmekle gerçekleşir. Allah takva sahibi olanlarla beraberdir (Bakara 2/194), onları korur ve onlara

yardım eder. Allah takva sahiplerini sever (Âl-i İmrân, 3/76), takva ehlinin dostudur (Câsiye, 45/19).

Takva aynı zamanda iman ve kalple ilgili bir kavramdır. Allah’ın Resulü’ne karşı saygılı olanlar Allah’ın kalplerini takva için imtihan ettiği kimseler olarak belirtilir (Hucurât, 49/3). Allah’ın hükümlerine saygı göstermek şüphe yok ki kalplerdeki takvadandır (Hac, 22/37). Nefse/kalbe takvayı Allah ilham eder (Şems, 91/8). Hz. Peygamber (s.a.s.) eliyle göğsüne işaret ederek, “Takva buradadır.” demiş (Müslim, Birr, 32) ve “Allah’ım, nefsim/kalbime takvasını ver! Onu temizle” diye dua etmiştir (Müslim, Zikir, 73). Kalpteki takvadadan maksat

Takva sahibi olanları güzel akıbetler bekler (Taha, 20/132). Takvayı kuşanan müminlere vaat edilen iyi bir gelecek aynı zamanda dünya hayatı ile ilgilidir. Lakin mutlu sona varmak için sabırlı olmak gerekir.

iman, samimiyet ve Allah'a duyulan saygıdır. Kur'an'da, "Müminlerin Allah'a karşı takva sahibi olmaları" buyurularak (Mâide, 5/11, 57, 88) takva ile iman arasındaki ilişkiye işaret edilmiştir. Takva sahibi olmak iman gereğidir. Bütün peygamberler ümmetlerinden takva sahibi olmalarını istemiştir. Akıl ve vicdan da takva sahibi olmayı gerektirir (Talak, 65/10).

Takva sahibi olanları güzel akıbetler bekler (Taha, 20/132). Takvayı kuşanan müminlere vaat edilen iyi bir gelecek aynı zamanda dünya hayatı ile ilgilidir. Lakin mutlu sona varmak için sabırlı olmak gerekir (Â'râf, 7/128).

Dünya ve ahirette kurtuluşa ermenin yolu takva sahibi olmaktır (Bakara, 2/189). Ahirete götürülecek en iyi azık ve orada işe yarayacak en faydalı şey takvadır (Bakara, 2/197). Cennet takva sahipleri için hazırlanmıştır (Âl-i İmrân, 3/133).

İlahi bir lütuf olarak kalbi aydınlanan takva sahibi mümin hayrı şerden, hakkı batıldan, sevabı günahattan ayırt eder; haram ve günahlardan dikkatle kaçınır. Müminlerin tarihten ve sosyal olaylardan ibret almaları ve ders çıkarmaları takva sayesinde mümkün olur (Bakara, 2/66). Kur'an'da ahlaki faziletlerle

takva arasındaki bağlantıya da işaret edilir. Takva ile af, sıla-i rahim, adalet, dürüstlük-doğruluk, doğru sözlü olmak, şükür, iyilik, merhamet arasında sıkı bir alaka vardır. Allah katında en değerli mümin en çok takvaya sahip kişidir (Hucurât, 49/13). Takva giysisi (Â'râf, 7/26) kalpteki takvanın bedene ve organlara yansıyan hâli olup mümini bir zırh gibi koruyacaktır. Hz. Peygamber (s.a.s.) de takva sahibi bir müminin ahlakının da güzel olacağını belirtmiştir (Tirmizi, Birr, 55).

Kur'an-ı Kerim'de, "Gücünüz yettiği kadar takva sahibi olun."

buyurulmuştur (Tegabün, 64/16). Mümin, Allah'a duyduğu saygı nispetinde O'nun katında değerlidir (Buhârî, Menâkıb, 1; Müslim, Fezail, 168). Kimin ne kadar takva sahibi olduğunu ise ancak Allah bilir (Âl-i İmrân, 3/115). Mümin, takva sahibi olmaya çalışır ancak takva sahibi olduğu iddiasında bulunmaz. Takva, Allah'a (c.c.) karşı duyulan saygının meyvesidir. Bütün faziletlerin kaynağı olan takvanın temeli ihlas, içtenliktir. Mümin için en değerli ihsan olan takvanın hakikatine ise Allah'a ve onun kullarına saygıyla ulaşılır. Manevi giysi olan ve müminleri dünya ve ahirette koruyan takvayı kuşananlardan olmak ümit ve recasıyla.

BEN BATANLARI SEVMEM

■ Elif ÖZEL

Bursa İl Müftülüğü Vaizi

Burası dünya... Biz hep yürüyecek, hep çalışacağız; anlamaya, anlatmaya, bilmeye, kazanmaya, varmaya, ulaşmaya... Ama hep bir şeylere geç kalacağız. Tam yakaladığımız anda zamanı, modası geçecek ya da modası bitti denilecek. Tüm yorgunluklarımızı bir tükenmiş sezonu bitmişlikle teselli etmeye çabalayacağız, alınımıza kattığı çizgileri “yaşanmışlık” adına kabullenerek.

Hep bir şeyler eksik kalacak, hiç tastamam olmayacak, bir hüznün olacak hep. Yanı başımızda şırıldayan dereler gibi sessizce akacak, o akarken biz gülmeye, gülen çocukların yüzünde güneş gibi parlayan neşeyi görmeye çalışacağız.

Bu bir ümitsizlik yazısı değil aksine yol boyunca bize eşlik eden kuşları, ağaçları, bulutları görebilmenin bir başka yolu. Yoksa insan, ömür boyu bir futbol maçındaymışçasına her bir emelinin ardından koşacak ve görmeyecek; göğün nasıl yaratıldığını, yerin nasıl yayıldığını... Âşık olmayacak belki, sevmeyecek ya da her istediğine kavuşunca “kavuşmak” diye bir şey olmayacak, kıymeti olmayacak,

gözünde kalmayınca bazı şeyler. Velhasıl “olmak” için çok çalışmak mı lazım? Çok anlamak mı? Hep bir uhde mi kalmalı acep insanın içinde? Nihayet insan o uhdeyle karılmış hüznü ümitlerin yükünü omzunda hissettikçe anlayacak ki kendi yüküdür ağır gelen. Kendisi omzundan indikçe hafifleyecek, hafifledikçe bilecek; olmadıkça, alamadıkça, varamadıkça avucunun içine biriken hakikatleri.

Ey insan! Sen kaybolmadan bulabileceğini mi sandın? Oysaki bunu, atan Hz. Âdem’den miras aldın.

Yıllar önceydi, bir film sahnesinde; savaş için uzak bir yola çıkan erkek, nişanlısına; yarasının kabuk tutmuş hâlinden bir parça sarıp verdi, buna şaşırın genç kız dedi ki: “İnsan sevdiğine yarasını verir mi?” Evet. Hatta en çok yarasını verir, çünkü bizi biz yapan; acılarımız, yaralarımız, eksik kalan yanlarımızdır, Hz. Âdem’den bu yana... Yarasına merhem aramayı insanlık kadar eski bir kader olarak yaşayan insanoğlu, aslolanın bulamamak olduğunu anladığında denecek tüm acıları. Bulamadığında, bulduğunu zannettiği şeyin

yetmediğini anladığında, kendisini tamamlayacağına inandığı şeyin tam tersine yarım bıraktığını gördüğünde anlayacak perdenin ardındaki hakikati. Dünya nazarıyla bakıldığında sevilen pek çok şeyin batmaya mecbur olduğunu anlayacak mesela. “Ben batanları sevmem.” diyen İbrahim’in (a.s.) mücadele dolu, meşakkatli bir yürüyüşü seçtiği gibi. Biz de seçtiklerimizle yazacağız “Kitabımızı” ve boynumuza asacağız, “Oku kitabını...” dendiği anda fark edeceğiz ki yol da yolcu da biziz, kendi ellerimizle ördüğümüz yollar şahidimiz.

Ey insan! Sen kaybolmadan bulabileceğini mi sandın? Oysaki bunu, atan Hz. Âdem’den miras aldın.

Bu yüzden dünya nazarıyla baktığımız her şeyin gelip geçici, bir ağacın altında dinlenme miktarı; var ile yok arası olduğunu unutturmayan şükür ve ümit dolu bir anlayış bize lazım olan. Gök masmavi iken, ne bir dere ne de bir deniz yok iken gemi yapabilecek kadar Allah'a itimadın tam olduğu iman bir de. Balığın karnına düştüğünde "Beni kim bulup çıkaracak?" demeden Allah'a sarılacak bir güven lazım bize. Ateşin ortasında kalınca sabrından hiçbir şey kaybetmeyen sağlam bir teslimiyet lazım. Mağarada düşmanın sadece bir adım ötesindeyken

"Allah bizimle beraberdir." diyecek kadar Allah'ın vaadine inanmışlık lazım. Herkesin elindeki sihirle göz boyadığı dünya sahnesinde, kendisine "Korkma, asanı yere bırak." denilmesiyle tüm bunların illüzyondan ibaret olduğunu, sadeliğin, masumiyetin ve en önemlisi Allah'ın desteklemesinin bütün oyunları bozduğunu görebilecek feraset lazım bir de. Velhasıl burası dünya... Burası bir oyun ve eğlenceden ibaret. Biz bu oyuna şahidiz sadece. Kendimizin, yapıp ettiklerimizin, ümidimizin, yenilgi yenilgi büyüyen zaferlerimizin şahidi...

Diyor ya üstat Karakoç:

Sakın kader deme, kaderin üstünde bir kader vardır

Ne yapsalar boş, göklerden gelen bir karar vardır

Gün batsa ne olur, geceyi onaran bir mimar vardır

Yanmışsam külümden yapılan bir hisar vardır

Yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer vardır

Sırların sırrına ermek için sende anahtar vardır

Göğsünde sürgününü geri çağıran bir damar vardır

Senden ümit kesmem kalbinde merhamet adlı bir çınar vardır.

Sevgili

Ey sevgili

En sevgili...

YARIM KALAN HİKÂYE

■ Zeynep DEMİR

“Deli bir adam size, kendinizden utanmanızı söylüyorsa, ne biçim bir dünyadır burası?”

Tarkovsky'nin o eşsiz eseri Nostalghia'da, bir delinin haykırıışlarında yüzümüze çarpıyordu bu sözler. İnsanlar, güzelim dünyayı ne hâle getirmişti? Savaş ve yoksulluk, açlık ve sefalet... Bütün bunların karşısında bitmek bilmeyen bir vurdumduymazlık. İnsanlar, yanı başında yaşanan acılara bigâne kalabiliyor, ateş sadece düştüğü yeri yakıyor. “Bir zamanlar olduğumuz yere dönmeliyiz.” diyordu sonra o adam. Peki neredeydik bir zamanlar? Çocukluğumuzun korunaklı sığınağında mı, nostaljinin güvenli limanında mı? Bir şeyleri özlediğimiz muhakkaktı. Suları kirletmeden, doğayı ve insanı hırpalamadan, et ve kemikten olduğumuzu, topraktan gelip bir gün yine ona döneceğimizi hatırlayarak özümüze dönmeliydik. Hırslarımızdan sıyrılmalı, diğerkâmlığın huzur veren limanına yanaştırmalıydık mavnamızı. Açık denizlerden korkmasak da erdemlerden örülü bir

tersane inşa etmeliydik kendimize. Yenilenmek, eksikimizi, gediğimizi kapatarak, tazelenerek bir kez daha yola çıkmak, engin denizlere açılmak için.

Kimimizin bahanesi vardı. Bahanelerin konforuna sığınmak vicdanımızı rahatlıyordu belki de. Büyük adımlar hayal etsek de küçük ayaklarımız güç yetiremiyordu o adımları atmaya. Ellerimiz hayat yolunda savrulan lokomotif bir çırpıda yeniden oturtamıyordu rayına. Bir başımıza ne yapabirdik? Ne değışecekti sanki? O koca devletleri durdurmaya, savaşları bitirmeye ne kadar çabalarsak çabalayalım, birileri yine felaketlerin ocağını harlayacaktı nihayetinde. Ama ne diyordu bize utanmamız gerektiğini söyleyen o adam: “Büyük şeyler sona erer, küçük şeyler baki kalır.”

İşte bu, demişti içimdeki ses. Büyük değışimler küçük farklarla mümkün olur. Belki benim minik ellerim dünyanın bütün yaralarını saramaz, her acıya merhem süremez, akan her gözyaşını silemez. Fakat karınca misali attığım

her adımda bir parça su taşıyabilirim dünyanın yürek yangınına. Damla damla büyütürüm içimdeki iyiliği. İyi insanlarla kol kola girerek yürürüm bu yolda. Rabbim de kapılar açar elbet, azımı çok eder. Hem insan insanın yurdu değil midir? Bir insana yurt olmak az şey midir? Tek bir iyilik halka halka büyüyüp çoğalmaz mı? Rabbim de böyle buyurmuyor muydu üstelik: “Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse onun mükâfatını görecektir.” Zerre deyip geçmemek lazımdı öyleyse. Rabbimin gördüğünü bilerek o zerrenin gücüne inanmalıydı insan.

Bu düşüncelerle harmanlanmışken zihnim, karşıma çıkmıştı Nihat Amca. Tatlı dili, mütebessim çehresiyle her sabah geçtiğim sokakta onu görmüş, belki o an anlamamış fakat ilerleyen günlerde onu yoluma çıkaran Rabbime hamdetmiştim. Çakı gibiydi. İhtiyar delikanlı diye takılırdık kendisine. Ne de olsa asker adam. Ömrü boyunca neler görmüş, neler yaşamış. Dağ başlarında karakol nöbetlerinden, şehirde ordu evlerine kadar karış karış gezmiş ülkemizi.

Nihat Amca'da beni en çok etkileyen merhametiydi. O, her şeye, herkese merhamet eden bir insandı. Daldaki kuşa, sokaktaki kediye, insana ve doğaya... Eşyaya hürmeti vardı. Onun eşyaya dokunuşunda, onu kullanışında bile bu merhametin izlerini sürebilirdiniz. Parklarda

bahçelerde güzel bir çiçek görüp de koparan çocukları tatlı diliyle uyarırdı. “Evladım,” derdi “bu çiçeği beğenirsen koparırın ama gerçekten seversen onu sularsın. Hem istemez misin güzelliğini sadece sana değil bu parktan geçen herkese sunsun.” Onun sözü kalplere hemen tesir ederdi. Gençleri, çocukları kolayca ikna ederdi. Sözün gücünden öte bu sözleri o söylediği için, kelimeler onun dudaklarından döküldüğü için bu kadar etkileyici olduğunu düşünürdüm. Nice delikanlıyı peşine katıp camiye alıştırdığına, zorda olana, iş arayana yardım eli uzattığına şahit oldum. “Bizimki dünyanın karanlığa yakılmış cılız bir çerağ.” derdi. Büyük işler başarmak için küçük ayrıntıların peşinden koşmayı ondan öğrendim.

Soğuk savaş yıllarının yerini sıcak çatışmalara bıraktığı, komşularımızın evlerine, yuvalarına ateş düştüğü yıllarda, savaştan kaçıp gelen, eşini babasını toprağa veren insanlara elinden geldiğince yardımcı olabilmek için kolları sıvamıştı. Hem mahallelinin ona olan hürmetini hem eski silah arkadaşlarının saygısını bu hayır işlerine katık etmiş, kısa sürede insanları iyilik yolunda bir araya getirmişti. İnsanımız da az çok demeden karınca karınca destek olmuştum Nihat Amca'ya.

O ihtiyar çağında bıkmadan usanmadan yükünü omuzlanır, kimi zaman erzak kimi zaman üç beş parça eşya

kimi zaman da çocuklar için şeker çikolata taşır, karın soğuğu, yazın sıcağı demez yüksünmeden ev ev dolaşırdı. Bir gün “Nihat Amca,” dedim. “kendini çok yoruyorsun. Biz ilgilenelim yahut bir şekilde bu malzemeleri ulaştırırız. Senin yola düşmene gerek var mı?” O tatlı yüzü mahzunlaştı. “Cancağazım,” dedi. “siz o insanların sadece bizim verdiğimiz bir lokma ekmeğe, üç beş parça eşyaya mı ihtiyacı var sanıyorsunuz. Onların asıl ihtiyacı bizim insanlığımızdır. Bizim yapmamız gereken, hâllerini hatırlarını sormamız, evlerinde onca yokluğa rağmen ikram ettikleri acı kahveyi sohbetimizle bal eylememizdir. Onlara değer verdiğimizizi, din kardeşleri olduğumuzu görmeleridir asıl olan. Maddiyat işin sadece zahiri boyutu. O insanların insanlığa olan inancını tazelemek gerek şimdi. Evleri ocakları yıkılmış, göğün maviliğine bombaların kızıllığı çalınmış, insanların en korkunç yüzlerini görmüşler. Savaşı ve sefaleti iliklerine kadar yaşamışlar. İnsana olan inançları zedelenmiş. İnsan, kimsesizliğini bir arayanı soranı olmadığında, derdini, sıkıntısını dinleyecek bir dost bulamadığında anlar.” Anladım ki kimsesizin kimsesi olmak sadece bir hesap numarasına bağış göndermek, maddi gücün ölçüsünde infak etmek değilmiş. Yüksünmeden erinmeden o kapıya gitmek, bütün o sefaletle rağmen misafirleri olmak, onlarla vakit geçirmek,

onlara değer verdiğini göstermekmiş kimsesize el uzatmak.

Vakit buldukça Nihat Amca'yla birlikte ben de gidip gelmeye başladım şehrimizin yoksul semtlerine. Nihat Amca yine ön ayak oldu, gittiğimiz yerde gençleri bir araya getirdi mahalle kahvesinde. Beni tanıttı önce. "Osman evladım da bir ağabeyinizdir artık." dedi. "Hem okumuş adamdır, mühendislik fakültesi son sınıfta. Fırsat buldukça ziyaretinize de gelecek. Eğitim konusunda danışmak isterseniz sorularınızı cevaplayacak. Hem çok hoş sohbetir haa. Kitap kurdudur, mirikelamdır..." Kahvede gençlerle oturdum. Çoğu daha lise çağında. Şimdilik eğitimlerine ara vermişler. Aralarında Türkçeyi daha iyi öğrenip hemen iş bulma telaşına düşenler var. Babaları vefat etmiş, anneleri ve kardeşleriyle kâh binek sırtında kâh yürüyerek onca yoldan gelmişler. Bir iş bulup ailelerine bakma derdine düşmüşler genç yaşlarında. Birkaçı ise bütün dünyaya öfkeli. Biz de dâhil. Öyle kırgın ve küskünler ki... Bu öfkenin ardında gizli yaraları görebiliyor insan. Büyükler daha metanetli. Kadınlar, çocukları için pervane. İhtiyarlar ise her şeyi derin bir sükûnet içinde karşılıyor. Çocuklar bir şekerin o leziz tadında, uçan bir balonun özgürce göğe yükselişinde bütün dertleri kederleri unutuveriyor.

Çocuklar "Şeker Dede" diye koşuşturuyor Nihat Amca'nın ardından. Nicedir tanım soy isminin Şeker olduğunu bu vesileyle öğreniyorum. Ne de güzel yakışıyor o isim Nihat Amca'ya. Ağzı şeker dili şeker, gönlü şeker sözü şeker... Başka türlü de olamazdı diyor insan o sahneyi görünce. Yazın seyyar salıncak tutup bir iki tezgâh ayarlıyoruz eşten dosttan. Pamuk şeker, közde mısır... Dört bir yanı balonlarla süslüyoruz. Mahallemizdeki teyzeler nefis börekleriyle şenlendiriyor bu hazırlığımızı. Sonra bir servis ayarlayıp bu defa biz misafir ediyoruz komşularımızı. Mahallemizde şenlik var diyoruz hep birlikte. Çocuklar sevinçle koşturuyor, ihtiyarlar çaylarını yudumlarken dostane gülümsüyor.

Küçük bir kız çocuğu ceketinin eteklerinden çekiştiriyor Nihat Amca'yı. Konuşmuyor. Sadece o koca gözlerindeki hüznle anlatıyor derdini. Bir bebek çıkıyor Nihat Amca'nın çantasından. O hüznü yumuşuyor. Ablası geliyor küçük kızın ardından. Gözleri boncuk boncuk yaş. "Babam," diyor. "kardeşimin doğum günüydü de... Bebek, bebek alacaktı. Almış da. Öldüğünde elindeydi bebek." O an yüreğimin nasıl yandığını hissediyorum. Hava bombardımanına ansızın yakalanan, küçük kızına aldığı bebek ellerindeyken can veren o babanın hâli geliyor gözlerimin önüne. Küçük kız babasını o hâlde görünce bir daha konuşmuyor.

İçine çekiliyor sesi. Kana bulanmış bir oyuncak bebeğin sarı saçlarında asılı kalıyor çocukluğu. Allah'ım nasıl bir imtihandır bu, diyorum. "Deli bir adam size, kendinizden utanmanızı söylüyorsa, ne biçim bir dünyadır burası?" diye yineliyor bir kez daha içimdeki ses.

Şimdi Nihat Amca yok. Sevgi dolu kalbi üst üste gelen krizlere dayanamadı. Önce hasta düştü ardından emanetini Rabbine teslim etti. Yüreğine dokunduğu, merhametle yaklaştığı yüzlerce insan katıldı cenaze merasimine. Mahallemizin sevgili Âdem Hoca'sı da "Kaç yıllık imamım böyle mahşerî bir kalabalıkta ilk defa cenaze namazı kıldırdım." dedi, Nihat Amca'nın ardından. Çocuklar saf tuttu Şeker Dedelerinin cenazesinde. Hep bir ağızdan haklarını helal ettiler dedelerine.

Nihat Amca, o çocuklara hikâyeler anlatır, her biriyle tek tek ilgilenirdi. Kimi zaman hikâyedeki bir kahramanı canlandırır kimi zaman masaldaki bir hayvanın taklidini yapar çevresindeki herkesi, en çok da çocukları güldürürdü. O gitti ama ardında bıraktığı dostları hikâyenin yarım kalmasına izin vermedi. Emekli silah arkadaşlarından mahalleliye, yıllardır yardım elini uzattığı eş dosttan onu hiç tanımasa da çabasını başkalarından dinleyip hayranlık besleyen insanlara herkes bu hikâyeye can suyu taşıdı.

ÇOCUĞUNUZUN HATA YAPMASINA İZİN VERİYOR MUSUNUZ?

■ **Fazilet SEYİTOĞLU**
Uzman Klinik Psikolog

Bir atasözü var: “Bir musibet bin nasihatten evladır!” Bazen öyle anlar gelir ki anlatırsınız anlatırsınız ama çocuğunuz ısrarla hata yapmakta kararlıdır. O zaman ebeveynler olarak geri çekilmemiz gerekiyor. Belki de atalarımızın dediği gibi, “Bir musibet bin nasihatten daha evladır!” kim bilir? İşin ironik kısmını bir tarafa bırakalım. Hepimiz insanız. Hata yapabiliriz. Kendimi yaptığım bir hatadan dolayı yıllarca suçlarken süpervizörüm Prof. Dr. Hakan Türkçapar, bana dedi ki: “Bu hatandan ne öğrendin Fazilet?” Sanki bu cümleyle tedavi oldum. Çünkü ben mükemmeliyetçi yapısı olan bir bireydim. Hata yapmak, benim kabul edemediğim bir şeydi. Her şeyi önceden planlamalı, öngörmeli ve en iyi şekilde yapmalıydım. Ama bazen hayat sizin planınızı bozabiliyor. Veya o gün iyi gününüzde olmuyorsunuz, hata yapabiliyorsunuz. İnsan olduğum gerçeğini kabul ederek hata yapma hakkım olduğunu bilmek ve ne öğrendiğimi görmek benim için çok ufuk açıcı oldu. Kim bilir belki de ufukumuzun, hayallerimizin ötesinde bir hayat bekliyor bizi. Çocuğumuz bir hata yaptığında, “Bundan ne öğrendin?” diye sorabiliriz. Bilgelik, yaptığımız hataları bir daha yapmama gayreti gösterebilmekte.

Beş yaşında bir çocuk oyun terapi odasında, “seçici konuşmamazlık” tanısı alıyor. Oyun terapisi odasına onu aldığımda mıknaatıslı şekil kart oyununu önüne veriyorum. Karta bakarak karttaki şekli oluşturacak. Şekil bir kız çocuğu. Babası da yanımızda. Şekli oluşturmaya alttan başladı. Yani kız çocuğunun ayaklarından. Çocuk ve ergenleri takip ederken özellikle bir seans onları ebeveynleriyle birlikte alıyorum. Aralarındaki iletişime, konuşma tarzına ve mimiklerine çok dikkat ediyorum. Aileyi birlikte seansa almak; bir bakış, bir söz, bir cümle terapiyi inanılmaz şekilde güçlendirip kolaylaştırabiliyor. Gelelim beş yaşındaki, “seçici konuşmamazlık” tanısı alan danışanımıza. Babası hemen onu uyarıyor. “Hayır, çocuğu yapmaya ayaklarından değil, başından başlamalısın!” diyerek mıknaatıslı şekildeki kız çocuğunun başını yukarıya yerleştiriyor. Çocuk konuşmuyor, ses çıkarmıyor, alttan kız çocuğunu yapmaya devam ediyor ve işini başarıyla tamamlıyor. Bense düşünüyorum: “Bu kadar zeki bir çocuğa şu an müdahale etmenin ne anlamı vardı ki! Gerekli miydi? Ha alttan başlamış, ha yukarıdan. Sonuçta çocuk görevi en iyi şekilde tamamladı.” İşte bunun gibi. Anneyi dinlediğimde, babanın sürekli çocuğu eleştirdiğini öğreniyorum. Benim için çok şaşırtıcı olmuyor. Ve neden çocuğun başka ortamlarda

hiç konuşmadığını da anlamış bulunuyorum. Çocuklarımızın çocuk olduğunu kabul ederek, hata yapmalarına izin vererek, karşılarında sabrederek, onları hoş görerek ve eleştirmeyerek yanlarında yürümeliyiz.

Çocuğumuz bir proje değil. Danışanlarımdan Ayşe Hanım bir seansta anlatıyor: “Cumartesi günü size gelemeyiz Fazilet Hanım. Çünkü Enes, sabahleyin piyano kursuna gidecek. Oradan çıkıp basketbol kursuna yetişecek. Sonra evde özel öğretmenle dersi var. Bu arada üstün zekâlılar okulunda bir programa da katılmamız gerekiyor.” Çocuklarımızın bu şekilde yarış atı gibi koşturmaları, ebeveynlerin sanırım kendilerine başarılı oldukları hissini veriyor. New York Times/Bestseller olan *Hata Yapmama İzin Ver* kitabının yazarı Jessica Lahey, ebeveynlerin kendilerini mutlu olmalarına göre değil, başarılarına göre değerlendirdiklerini, dolayısıyla çocukları başarısız olduğunda kendilerini de başarısız gördüklerini söylüyor. Bu tespit, benim klinik gözlemlerimle de eş değerde. Çocuğumuz lise giriş sınavından çok yüksek aldığında veya çok iyi bir üniversiteye girmeyi başardığında biz de başarılı bir ebeveyn oluyoruz. Onlarla gurur duyuyoruz. Hiç unutmuyorum, yurt dışında bilinen bachelor’s degree (üniversite diploması) veren özel bir okula başvurmak isteyen bir danışanıma, “Yurt dışında okumak için gerekli işlemlerin neler olduğu konusunda arkadaşlarından yardım isteyebilirsin.” dediğimde, aldığı cevap çok ilginçti: “Asla yardım etmezler! Çünkü bu okullar sınırlı sayıda yabancı öğrenci alıyorlar. Ve ben onların rakibiyim!” Sınıf arkadaşına bile yardım etmeyecek derecede başarı odaklı nesiller yetiştirmek ve çocukların ailelerinin de bu bilgileri birbirlerinden saklamaları, sanırım bu tespitlerimizi doğruluyor. Çocuklarımız, günlerini sekiz saat ders çalışarak geçirebiliyorlar. Tek isteğimiz iyi bir üniversiteyi kazanmaları. Yani onlar proje çocuklar. Profesör bir beyefendi, üç yaşındaki üstün zekâlı çocuğunun robotik kursuna gitmesini istemiyor. Ya da buna benzer zihinsel aktiviteleri geliştirebilecek projelerde yer almasını istemiyor. Sebebini sorduğumda, “Zaten yeteneği varsa bunları yetişkinlikte de yapar. Ben şu an çocuğumun çocukluğunu doyasıya yaşamasını, robotik kursuna gitmektense

sokakta, evde, arkadaşlarıyla ya da oyuncaklarıyla oyun oynayarak geçirmesini tercih ediyorum.” demişti. Sanırım ben de aynı düşüncedeyim. Peki, siz ne dersiniz? Amerika’da ilköğretim okullarında, “gifted students” olarak adlandırılan bir proje var. Eskiden bütün okullarda bu proje varmış ama artık her okul maliyetinin yüksek olması nedeniyle bu programı oluşturamıyor. O yüzden ekonomik sıkıntı çekmeyen ve başarı seviyesi çok yüksek okullarda devam ediyor. Nedir bu “gifted students” projesi? Kısaca, başarı seviyesi yüksek öğrenciler için oluşturulan özel bir müfredat. Bu projeye alınabilecek kadar zeki öğrenciler bu müfredatın içine dâhil ediliyorlar, diğer öğrencilerin aldığı derslerden farklı dersler alıyorlar ve öğretmenleri bu dersleri farklı bir öğretim tekniğiyle işliyorlar. Ne yapıyorlar mesela? Doğa gezisine çıkıp kuşları, böcekleri, toprağı, bitkileri, mevsimleri, coğrafyayı, yerinde inceleyerek, gözlemleyerek öğreniyorlar. Farklı şehirleri ziyaret edip tarihini görerek öğreniyorlar. Müzelere gidip tarih, sanat, kültür, bilim, arkeoloji derslerini orada işliyorlar. Deneyimleyerek öğrenme yaptıkları. Bu çocukların ebeveynleriyle tanışma imkânım oldu. Eğer çocukları bu projeye girmeye hak kazandıysa onları “üstün varlık” şeklinde tanıtıyorlardı herkese. “Gel bakalım benim üstün zekâlı oğlum, Fazilet Hanım’a bir selam ver!”, “Evet, Fazilet Hanım, benim üstün zekâlı kızım evde de bana çok yardımcı oluyor!”, “Sizin üstün zekâlı çocuğunuz var mı Fazilet Hanım?”, Bu ve benzeri cümlelerle sürekli çocuklarının etrafında geziniyorlar. Bir gün bir başka danışanım olan Asiye Hanım’ı çok üzgün gördüm. “Hayırdır!” dedim ama sağdan soldan kaş göz işaretleriyle susturuludum. Bir yakınına kaybettiği geçti aklımdan. Daha sonra öğrendim ki oğlunun dersleri okulda artık eskisi kadar iyi olmadığı için “gifted students” projesinden çıkarılmış! “Türkiye’de de durum çok farklı değil aslında! Neye kıymet verdiğimizizi iyi bilmeliyiz sanırım. Sağlık mı, okul projesi mi? Çocuğumuz mu, el âlem mi? Hayat bir şekilde geçiyor ve çocuklarımız öyle hızlı büyüyor ki anlamıyoruz bile. Onlarla hayatımızın tadını çıkarmaya bakalım. Eğlendiklerini, mutlu olduklarını görerek mutlu olalım. Hayat zaten zor, bir de ekstra yüklerle onların hayatını daha da zorlaştırmayalım.

BİRAZ YAZ BİRAZ KIŞ

■ Muhammed Kâmil YAYKAN

“O, gökten yere her işi düzenleyip yönetir.”

(Secde, 32/5)

● İlkbahar, yaz, sonbahar, kış. Sonra yine ilkbahar. Ardından yine yaz... Tıkır tıkır işleyen bir saat gibi. Yıllardır hatta milyonlarca yıllardır da devam ediyor bu düzen. Peki nasıl?

Yazın ardından sonbahar nasıl geliyor, havalar nasıl soğuyor ve ısınıyor? Günler neye göre uzayıp kısalıyor? Gece gündüz niçin 21 Mart'ta ve 23 Eylül'de birbirine eşit oluyor? Oğlak Dönencesi ile Yengeç Dönencesi bizim için ne ifade ediyor?

Geçen ay Dünya'mızın biricik uydusu olan Ay'dan bahis açmış ve topu bu ayki yazımıza yani eksen eğikliği konusuna atmıştık. Yukarıdaki soruların da vermiş olduğu yetkiye dayanarak serinin devamı niteliğindeki yazımıza başlıyoruz...

EĞLENCELİ BİLİM...

● Son olarak eksen eğikliği ile sağ elimiz arasındaki ilişkiyi ele alıp konuyu eğlenceli bir şekilde bitirelim. Şimdi sağ elinizi ileri uzatın ve sosyal medyada bolca kullandığımız “beğeni” işaretini yapın, yani 4 parmak yumruk, başparmak yukarı. Bileğiniz ile başparmağınız arasında bir açı var değil mi? Tam 90 derece değil, biraz dışa eğik. İşte bu eğiklik ortalama bir insanda 23°. Yani dünyanın eksen eğikliği ile neredeyse aynı.

● Bu da bonus olsun. Sadece Dünya'nın eksenini eğik değil tabii ki. Şimdi elinizi bileğiniz yukarı bakacak şekilde yan çevirin, yani başparmağınız sola bakacak biçimde. Bu sefer de 97° ilk bir açı elde etmiş oluruz. Bu da bize dev bir buz misketi olan Uranüs'ün eksenini verir. Son olarak “beğenmedim” işareti yapın, yani başparmak aşağıya baksın. 177°'lik açımız bize tersine tersine dönen Dünya'nın ikiz kardeşi Venüs'ün eksen eğikliğini gösterir.

BİLİYOR MUSUNUZ?

- Uzay dediğimiz o muazzam büyüklükteki boşlukta bizim bildiğimiz anlamda doğu, batı, kuzey, güney yok. Çünkü boşluk. Ve boşlukta yön olmaz. Dolayısıyla eksen eğikliği dediğimiz kabaca Dünya'nın bir tarafa doğru hafifçe eğik durmasını nasıl açıklayacağız? Basit. Dünya, belli bir yörünge üzerinde Güneş'in etrafında dönmektedir. Bu yörünge yatay yani sıfır derece olarak kabul edilir. Dünya'mızı tam ortasından ikiye böldüğü varsayılan Ekvator, bu yörünge ile tam olarak çakışmaz. Daha basit bir anlatımla Ekvator çizgisi ile yörünge çizgisi üst üste oturmaz. İşte aradaki bu farka "eksen eğikliği" adı verilir.
- Eksen eğikliği, aslında kitaplarda anlatıldığı gibi tam olarak 23° 27' değildir. Eğiklik, Dünya'nın salınımına bağlı olarak yaklaşık 40 bin yıl içinde (tam olarak 41 bin 40 yıl) 22,1° ile 24,5° arasında değişiklik gösterir. Bu açı günümüzde 23° 44' civarındadır ve azalma eğilimi ile hareket etmektedir.
- Eksen eğikliğinin başlıca sonucu olarak mevsimler karşımıza çıkar. Bugün sonbahardan sonra kışı yaşayabiliyorsak bunun başlıca müsebbibi eğik olan Dünya eksenidir.
- Bitmedi; gün uzunluğu, güneşlenme süresi, güneş ışınlarının geliş açılarındaki değişiklikler, gölge boyları, iklim kuşakları ve basınç farklılıkları gibi gündelik hayatımıza yön veren pek çok olayın altında eksen eğikliği yatar.

PEKİ YA DİK OLSAYDI?

- Ekvator çizgisi ile yörünge çizgisi mükemmel bir biçimde uyumlu olsaydı, yani eksen eğikliği olmasaydı ne olurdu? Son söyleyeceğimizi başta söyleyelim her şey çok farklı olurdu.
- Öncelikle mevsimler olmazdı. Sıcaklık, Ekvator'dan kutuplara doğru sabit bir şekilde azalır. İlkbahar ve sonbahar dediğimiz geçiş mevsimleri hiç yaşanmazdı. Bulduğunuz yerdeki hava sıcaklığı neredeyse yıl boyunca sürekli aynı olurdu.
- Güneş, her gün aynı noktadan yani tam doğudan aynı saatte doğardı. Yine her gün doğduktan tam 12 saat sonra aynı noktadan tam batıdan aynı saatte batardı. Yani gece 12 saat, gündüz de 12 saat olurdu. Dolayısıyla ramazan ayında kaç saat oruç tutacağız sorusu hiç sorulmazdı :)
- Coğrafya derslerinden aşına olduğumuz Oğlak Dönencesi, Yengeç Dönencesi, kutup dairesi, 21 Haziran, 23 Eylül, gün dönümü gibi kavramlar hiç var olmazdı.
- Bu tekdüzelik her şeyden önce canlı yaşamını ve ekosistemi etkilerdi. Yani şu an sayılarını bilemediğimiz binlerce hatta milyonlarca tür canlı belki de hiç var olmazdı. Belki de hiç var olamayacak olan leylekler, kış diye bir mevsim de olmayacağı için göç etmek zorunda kalmazlardı.
- Biyoçeşitlilik, şu anki Dünya'mıza nazaran oldukça az olurdu. Bitki örtüsünde çok ciddi değişiklikler meydana gelirdi. Tıpkı hayvanlarda olduğu gibi bitkilerde de varlığına alıştığımız pek çok tür belki de hiç var olmazdı.

PROF. DR. TURAN KARATAŞ İLE EDEBİYAT ÜZERİNE...

■ Mahir KILINÇ

Andrew Bennett ve Nicholas Royle'un "Şu Edebiyat Denen Şey" başlığıyla cevaplamaya çalıştıkları bir soruyla başlamak istiyorum. Şu edebiyat denen şey nedir? İnsanın zihin, düşünce ve ruh dünyasına ne gibi tesirleri vardır?

Zor bir soruyla başlıyoruz. Cevabı çok geniş ve uzun. Dilim döndüğünce söyleyeyim. İnsanı düşünmeye, hayal etmeye, anlamaya ve nihayet bilmeye davet eden bir sanattır edebiyat. Arapça "edeb" kökünden türetilmiştir. Yani insanı her bakımdan terbiye eden, olgunlaştıran bir tarafı da vardır. Dünyanın farklı zamanlarında, değişik coğrafyalarında yaşamış zeki ve muhayyilesi geniş insanların düşüncelerini, duygularını, tasavvurlarını edebiyat sayesinde okuruz, duyarız, bilme şansı buluruz. Büyük bir imkândır insan için edebiyat. İnsanı insana tanıtır, zihnimizi besler,

düşünce ve ruh dünyamızı düzenler ve zenginleştirir, dilimizi sağlamlaştırır. Anlama ve algımızı geliştirir. Şu zorlu hayat yolculuğunda neyi, niçin yaptığımızı edebiyat yordamıyla kavrarız çoğu zaman. Diyebilirim ki edebiyata teğet geçen kişiöğlunun insanı, tabiatı, kâinatı, hayatı tanıma şansı yoktur. Hâsılı edebiyat, yaşamayı anlamak sanatıdır.

Roman, öykü, şiir, oyun, deneme gibi edebî türler zihnimizin, duygularımızın ve muhayyilemizin kıvrımlarında ayrı ayrı gezinir durur. Bunların her birinin kendine has okumaları var mıdır? Farklı türdeki eserleri okumanın okuyucuya farklı kazanımları söz konusu mudur?

Oyun dışında saydığınızı diğer türlerden yüzlerce eser okudum. Her birinden farklı tatlar aldım, çeşit çeşit kazanımlara kavuştum. Kuşkusuz her bir eser değişik

duygular yaşatıyor insana. Söz gelimi denemeler, düşünceleri ışılatıyor. Şiir, duyguları inceltiyor; ruhumuzun derin kuyularına taş atıyor. Ayrıca şiir, zihni diriltir; yaşama bilinci kazandırır kişiye. Şu hayat yolunun inişini çıkışını, eğrisini doğrusunu işaret eder. Roman ve öykü, insan yaşamalarına buyur ediyor; binbir çeşit hayat getiriyor önümüze. Roman, insan denen meçhulün bütün karanlık köşelerini, gizli niyetlerini, üstü örtük kin ve ihtiraslarını gün yüzüne çıkarır. Elbette her bir türün değişik okuma biçimleri vardır. Mesela şiir ve deneme daha dingin okumalar gerektirir. Bir şiir kitabı başlayıp bitirilmez. Bazı şiirler defalarca okunabilir. Roman ve hikâye kolay kolay ikinci kez okunmaz ama deneme okunabilir.

Sizin tabirinize algı, bilgi ve hissin bileşiminden ortaya çıkan, güzel üzerine düşünme uğraşı olan, "Ne kadar güzel"le "Hiç güzel değil" ifadeleri arasındaki mesafeyi ölçen bir disiplin olarak nitelendirdiğiniz estetiğin edebiyatla ilintisinden ve katkısından bahseder misiniz?

Şiirin/ edebiyatın da içinde yer aldığı sanatlar kümesinin adı “güzel sanatlar”dır. Meselenin esasında/ özünde “güzellik” bulunmaktadır. Edebiyatın üzerinde yükseldiği zemin estetikdir. Edebiyat eseri görkemini orada bulur. Edebiyat, sözü güzel ve etkili söyleme sanatı olduğuna göre estetikle yakın ilgisi vardır. İnsana yüksek duygular kazandırması için estetikle yoğrulmuş olması gerekir. İçerik/ fikir/ mana bakımından ne kadar güçlü olursa olsun güzel ifade edilmeyen sözün yaşama şansı yoktur. Edebiyat eserinin hoşça giden, haz veren bir tarafı olmalıdır; bu, güzellik sayesinde mümkündür. Aslında salt edebiyatın değil, ülküsü olan her hayat çizgisinin estetiğe yaslanması gerekmektedir. Eşyayı ve insanı kibarlaştıran, hoşça kılan bir gücü vardır estetiğin. Bu güç, edebiyatta da bulunur.

Zamanın akıp gittiği ve beraberinde büyük değişimleri getirdiği hiç şüphesiz. Bu değişimlerin edebiyata tesirlerini anlatabilir misiniz? Edebiyat, her zaman ve koşulda görkemini koruyabilmekte midir sizce?

Bu konuda biraz karamsarım doğrusu. Edebiyat gücünü giderek yitiriyor gibi geliyor bana. “Edebiyat coşkusu” azaldı insanlarda. Hatırlıyorum, gençliğimde saatlerce bir şiir üzerinde veya bir kitaba dair konuşurduk. Şiirler ezberlerdik. Bu sevgi azaldı. “Sosyal medya” dediğimiz

olgunun, edebiyata olumsuz etkileri olmuştur. Söz konusu mecrada bir denetim ve nitelik ölçüsü olmadığı için herkes her şeyi yazıp söylemektedir. Bunların bir kısmı da edebiyattan sayılmaktadır maalesef. Bu durum edebiyatın doğasına aykırıdır ve mayasını bozmuştur. Bu arada, asıl tehlike tüketim hastalığıdır. Dünyada, ülkemizde insanlar çılgınca bir tüketim yarışı içindedirler. Bu hastalıklı tutum edebiyata da yansımıştır. Edebiyat eseri “üretilen” ve “tüketilen” bir nesne değildir. İbda edilir ve uzun zaman varlığını sürdürür. Günümüzde edebiyat adı altında “piyasa”ya sürülen birçok ürün “üretim” işidir. Kısa zamanda tüketilmeli ve eskimelidir ki yerine başkası gelsin. İyi okuyucu, “üretim”i fark edip ondan uzak durmalıdır.

Yunus Emre sizin tabirinizle “Büyük Yûnus”un hiç umulmadık çağlarda şairlerin dizelerinde ortaya çıktığından bahsediyorsunuz. Bize bunun nasıllığına yönelik neler söylersiniz?

Nasıllığını tam olarak izah edemem de çok şiirde görmüşümdür Yûnusca bir eda: Samimi, sade, coşkulu ve hesapsız. İçten geldiği gibi söylenmiş. Yûnus’un çok belirgin ve içe işleyen bir şiir dili, söyleme biçimi vardır. Birçok çağdaş şair farkında olmadan Yûnus’un söyleme biçimini tevarüs etmiştir. Elbette bu tamı tamına bir benzeyiş değil. Cahit Zarifoğlu, ömrünün son yıllarında şöyle

bir şey söylüyor: “Şiire bugün başlamış olsaydım, Yûnus gibi söyledim. Ak pak, duru.”

Marcel Prost’un: “İçimizdeki meçhul âlemin kapılarını açan bir anahtar” olarak tanımladığı okumanın bir usulü ve adabı olmasından söz ediyorsunuz. Okumanın usul ve adabı nedir ve neden önemlidir?

Rahmetli Nuri Pakdil’e dair bir öykücük anlatılır. Nuri Bey okumaya başlamadan tıraş olur, elbisesini giyer hatta kırvatını takar, kalemni eline alıp kitabın kapağını öyle açmış. Ve mutlaka masa başında okumuş. Okumaya “ciddi bir uğraş” gözüyle bakarsak kazanımlarımız daha fazla olur kuşkusuz. Benim görüşüme göre hemen her kitabın bir okunma biçimi vardır. Bütün kitaplar aynı vaziyette okunmaz. Uzanarak okunan kitaplar olduğu gibi, diz çöküp okunan kitap da vardır. Bilinçli okur, hızla değil sindire sindire okur kitabı. (“Hızlı okuma” edebiyat dışı bir tekniktir.) İyi okurun elinde mutlaka bir kurşun kalem bulunur. Kitabın sayfaları “arsız” tükenmez kalemle çizilmez. En fazla fosforlu kalemle işaret konur ama en iyisi kırmızı kurşun kalem. Okunanların biriyle paylaşılması veya yazıyla mütalaasının yapılması, akılda kalmasına yardımcı olur.

Çok yanlış bir şekilde söylendiği ve zannedildiği gibi, okumak boş zamanları değerlendirme faaliyeti değildir. Kitabı eline alan

kişi, nasıl mühim bir iş yaptığının farkında olmalıdır. Azami faydayı sağlamak ve bağışlayacağı hazzı alabilmek için kitapları dingin dimağla okumak lazımdır. Arka arkaya hep aynı türden kitaplar okumak usandırıcı olabilir. Farklı türlerde yazılmış kitaplar okumak, zihni diri tutar. Farklı yazarlara el atmak da yeni keşifler sunabilir.

“Metafizik, aşkın âlemin belki de ilk adımıdır. Ortalık yerde görünmeyen ama erbabının hep farkında olduğu bir ‘sıçrama tahtası’” olarak nitelendirdiğiniz metafiziğin sanat eserine ve edebî türlerden özellikle şiire yansımaları üzerine neler söylersiniz?

Ruh-ı kâinatı kavramak, eşyanın ötesine/maverasına adım atmakla mümkündür. Fiziğin ötesi “aşkın dünya”dır. Şairin alıcıları bu yücelik âlemine uzanmadıkça söyledikleri çabuk pörsüyecektir. Metafizik, sözü katmanlandıran veya kanatlandıran büyümlü bir hava boşluğudur. Maddeye takılıp kalan sanatçı, eşyayı ve tabiatı derinliğine keşfedemez. Ruhun sınırlarından içeri giremez, o gizemli dünyadan mahrum kalır. Ruha eğilmeyen dikkatler ise yüzeyde, kabukta dolaşır. Metafizik, kainatın ve insan ruhunun sırlı kapılarını açacak anahtar gibidir. Büyük tecessüslere, tükenmez hazinelerin ve pörsümezliğin sırrını fısıldar. Metafizik, sanatın dirilik mayasıdır. Eşyaya yeni bir mana kazandıracak olan sanatkâr ölmezlik suyuna bu kanaldan ulaşabilir.

“Dünyada şiir âdeta yer altına çekiliyor. Hikâye ve roman şiiri artık geri plana itiyor. Türkiye ve Türkçe şiir bakımından şanslı bir dil.” sözünüzü okuyucularımız için açıklayabilir misiniz?

Denebilir ki bütün güzel sanatlar ateşini şiirden almıştır. Şiir, hemen her sanatın cevheridir. Başlangıçta ve yüzyıllardır çok itibarlı, çok görkemli bir yere sahipti şiir. Yetenekli her insan evvela şair olmak istemiştir. Çünkü şiir, sözün en halis cevheridir. Ona sahip olmak, sözün sultanı olmak demektir. Son iki yüz yıldır, roman, hikâye ve tiyatro şiirin tahtını sarstı. Kapitalist dünya, insan ruhunu ve dimağını besleyen şiire itibar etmez oldu. Şiirin serin suları, ısınan ve dengesi bozulan dünya atmosferinde çabuk buharlaşıyor artık. Şiir kitapları çok az basılıyor, az okunuyor. İyi şiirler de azaldı. Giden büyük şairlerin yerini dolduracak yeni isimler çıkmıyor. “Türkçe şiir bakımından şanslı bir dil.” demem, yüksek duygularını kaybetmeyen milletimizin dilindeki hissiyata gönül verişindedir. Yani insanımız hâlâ türküler çığırıyor, ağıtlar yakıyor, dilin duygu yüklü verimlerine hayatında yer açıyor.

Doktora çalışmanız olan ve sonrasında kitaplaştırdığınız *Doğu'nun Yedinci Oğlu Sezai Karakoç* ve yine üzerinde çok okumalar yaptığınız *Büyük Yunus* sizin fikir ve duygu dünyanızdaki hangi meçhul âlemlerin kapılarını araladı?

Birçok kapıyı araladığından eminim de hangileri olduğunu açık seçik bilemem. Hemen aklıma gelenleri söyleyeyim. Gönülün ne yüce bir makam olduğunu Yunus fısıldadı: “Gönül Çalab'ın tahtı”, “Eğer gönül kırdın ise bu kıldığın namaz değil” diyerek. Yetmiş iki millete aynı gözle bakılacağını Yunus'tan duydum. “Her kim bana ağyâr ise Hak Tanrı yâr olsun ona” yüceliğini/ olgunluğunu Yunus'ta gördüm. Ilmin kendini bilmek olduğunu Yunus'tan öğrendim. Daha nice hakikatleri ve güzellikleri, dehşetli/ ibretlik kabir manzaralarını Yunus'un mısralarında okudum, çoğunu unutamadım. “*Ne beslersin bu teni, Sinde kurt kuş yer gider*” diyen Yunus'tu.

Sezai Karakoç'ta çağımız insanının hâllerini, Müslümanca tavır alışı, insana/ eşyaya/ tabiata Müslümanca bakışı, aşkın yüceliğini okudum. Yakıp yandıran bir sevda onun dizelerinden havalandı gelip “benim deli köşem”de durdu. “*Meyveler sabırla olgunlaşmış*”, “*Hayat bir ölümdür, aşk bir uçurum*”, “*İyi ki bilmiyor kalabalıklar/ yağmura bakmayı cam arkasından*” dizeleri ve daha niceleri, ilk okuduğum günden beri dilimde dolanır durur. “Ey yeşil sarıklı ulu hocalar” seslenişi, her bilmezlikte dilimden dökülür. Karakoç'un birçok şiiri, yeni bir gülün açılışı gibidir benim için. Her okuyuşumda yeni bir koku, yeni bir tat. Selam olsun her iki erene de...

ÖZ GEÇMİŞ

Prof. Dr. Turan Karataş, 8 Ekim 1961 yılında Sivas ilinin Ulaş ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Ulaş'ta, orta öğrenimini Sivas'ta tamamladı. 1986 yılında Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Fakülte öğrencisiyken başladığı gazeteciliği 1987 yılına kadar sürdürdü. Aynı yıl gazetecilikten ayrılıp Atatürk Üniversitesinde Türk dili okutmanı oldu. Okutman olarak yedi yıl çalıştı. Bu esnada Atatürk Üniversitesinin Sosyal Bilimler Enstitüsünde Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisans ve doktora yaptı. 1993 yılında Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesinde araştırma görevlisi, 1994'te doktor, 2004'te doçent, 2009'da profesör unvanını aldı. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin kurucu dekanı oldu. 2013-2016 yılları arasında Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı görevini yürüttü. Hâlen Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi (ASBÜ) Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesinde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Karataş, evli ve üç oğul babasıdır.

KORKU VE ÜMİT

■ Ali Necip ERDOĞAN

Korku birçok düşünür tarafından gölge olarak nitelendirilmiştir. Gerçekten de korku, istek ve arzulara ilişerek doğmaktadır. Arzu ettiğiniz bir şeyi elde ettiğiniz anda kaybetme korkusunun ona iliştiğini görürsünüz. Hatta bazen bu korkunun verdiği acı yüzünden istek ve arzularınızdan bile vazgeçebilirsiniz. Fakat vazgeçmeyi engelleyen ve korkunun tamamlayıcı olan başka bir duygu daha vardır o da ümittir. Bütün kadim öğretiler ve en önemlisi de inancımız korku ve ümidi birlikte anar.

TDK sözlük, korkuyu şu şekilde tanımlıyor: 1. Bir tehlike veya tehlike düşüncesi karşısında duyulan kaygı, üzüntü. 2. Kötülük gelme ihtimali, tehlike, muhatara. 3. (Ruh Bilimi) Gerçek veya beklenen bir tehlike ile yoğun bir acı karşısında uyanan coşku, beniz sararması, ağız kuruması, solunum ve kalp atışı hızlanması vb. belirtileri olan veya daha karmaşık fizyolojik değişmelerle kendini gösteren duygu.

Korku, kendisiyle ilgili yapılan tanımlardan taşma eğilimi gösterir, bu yüzden tanımlanması ancak kategorilendirilerek mümkün olur. Karanlıktan korkmak, örümcekten korkmak, gelecekte korkmak gibi... Ki bu belirlemeler de yine kendinden taşma eğilimi nedeniyle eksiklik barındırır. Tanımlamanın meydana getirdiği bir sorun daha vardır: Korku tanımlandığında müptelasını da var eder. Çünkü korkunun ne olduğu (mahiyeti

bakımından) kişinin ne olmadığıyla (dışsallık) ilişkilidir. Tanım yapılıp yapılmaz kişi bunu içselleştirip kabullenerek korkuya dönüştürebilir. Bu durum tersinden de geçerlidir yani tanım yoksa korku da yoktur. Korkuları biraz da tanımlamalar var eder.

Korku, zihnimizde oluşan bir tasavvurdur, hayaldir. Korkulacak olanın kendisinden değil (çünkü onu göremiyoruz ve bilemiyoruz), onun zihnimizdeki (çoğu kez yanlış olan) tasavvurundan, hayalinden (üstelik kendi oluşturduğumuz bir hayaldir bu ya da başkaları tarafından üretilip zihnimize sokulmuştur) korkarız. Ümit de böyledir, gelecekte gerçekleşmesi mümkün olanı tasavvur ederiz. Bu tasavvur yani hayal bize zevk verirken onun gerçekleşmeme ihtimali (ya da gerçekleştikten sonra kaybetme ihtimali) bize korku verir ve acıya dönüşür. Henüz ortada olmayan, fiilen varlığı ortaya çıkmamış olan “şey” yüzünden zevk ya da acı duyarız.

Spinoza, mevcut bir nesnenin imgesinden etkileniriz, geçmiş veya gelecekteki bir nesnenin imgesinden de zevk veya acı duyacak şekilde etkileniriz, diyor. Bir nesnenin imgesinden etkilendiğimizde o imgeyi var kabul ederiz. Geçmiş, gelecek veya şimdiki zamana ait imge sanki mevcutmuş (yani başımızdaymış) gibi etkileniriz. Etkileniriz ama nesnenin varlığı şüphe

yaratır. Çünkü etkilendiğimiz şey onun imgesidir, kendisi değil. O zaman korku, “şüphe duyduğumuz nesnenin imgesinden” kaynaklanan geçici bir acıdır. Eğer şüphe ortadan kalkarsa etkilenme (yani ümit etme), güvene; korku da umutsuzluğa dönüşür. Böylece etkilenme (ümit) zevk verirken korku umutsuzluğa düşürür, yani acı verir. Korku acı duymaktır.

İnsanı duygusal olarak inceleyen uzmanlar, onun ya acıya ya da zevke yöneldiğini söylüyorlar. İnsanı harekete geçiren iki önemli saik “acı” ya da “haz/zevk” arayışı. Günümüz insanının ise özellikle acıdan kaçtığı, böylelikle de tasavvur etmekten (hayal kurmaktan) imtina ettiği görüşündeler. Bu da insanların korku tarafından

Korkunun nesnesi her zaman ve daima kişinin kendisidir. Korku, kişinin kendisi ile korktuğu şey arasında durur ve kişiyi nesneleştirerek (çünkü korku daima zihnimizdedir) üçlü bir ilişki kurar: korkan-korku-korkulan.

ele geçirildiği anlamına gelir. Bütünüyle korku hâkim olduğunda ümit de büyük oranda yitirilmiştir. O zaman varlık dünyevi olana yönelmiş, maddi kazanımlar elde etmiş, konforunu sağlamış ve onları kaybetmemek için korkuya saplanıp kalmış demektir. Ümitsiz korku, korku olmaktan çıkıp karamsarlığa dönüşme ihtimali taşır. Dünyevi olan korkuyu beslerken aşkın olan ümidi besler. Ümit yitirildiğinde korku her şeyi ele geçirir. Artık hayal distopik bir dünyaya yönelir, yıkımdır bu.

Görüleceği üzere korku, istek ve arzularımızın gölgesi olarak var olurken aynı zamanda acıya sebep verir. Dolayısıyla korku bir gözlük gibidir, onu gözümüze takar ve dünyaya “korkunun” arkasından bakarız. Bu bir savunma mekanizması olarak işlev görür. Gereklidir. Korkusuzluk sınırların kaybolması demektir. Kişi sınırlarını kaybettiğinde kendisini hatta hiçbir şeyi tanımlayamaz ve yok olur. Yok olmamak için ümit gereklidir. Ümit, korkuya anlam verir ve onu işlevsel hâle getirir. Ümidin yokluğunda korku, her şeyi ele geçirip yok eder. Fakat ümitle birlikte korku yön verir, istikameti doğrultur.

Ümit ve korku birbirlerini sürekli ima ettikleri sürece işlevseldirler. Korkusuz bir ümit, tedbirsiz yolcu gibidir. Hiçbir hazırlığı, donanımı, alet ve edevatı olmayan yolcu, karşılaşacağı sorunları ön göremeyeceği gibi o sorunlarla karşılaştığında ne

yapabileceğini de bilemez. Bir adam trenle seyahat ederken bilet görevlisi biletini sormuş. Adam bir cebi hariç bütün ceplerine, bavuluna, küçük çantasına bakmış ve kan ter içinde bileti bulamamış. Biletçi, yahu demiş şu cebine bakmadın. Adam da, orası son umudum demiş, oraya bakarsam ve bulamazsam bilet kayboldu demektir. Ümitle korkuyu dengelemek tam da böyle bir şey. Hiçbir yerde bulunamadığında bakılacak bir yerin varlığı, bulma ihtimalini ayakta tutacaktır. Son cep karanlık bölgedir. Karanlık bölgenin varlığı aydınlık bölgeyi daha dikkatli incelemeye ve anlamaya yöneltir. Böylelikle karanlık bölge (korku) aydınlık bölgeyi (ümidi) sarsar, uyandırır, bilinçlendirir.

Karanlık, tehlikenin sebebi değildir ama belirsizliğin ve korkunun doğal ortamıdır, der Zygmunt Bauman. Yani ışığın yokluğu belirsizliğe, belirsizlik de korkuya neden olmaktadır. Nasreddin Hoca, gece evine dönerken sokak lambasının altında bir süre soluklanır, sonra yaklaşık elli adım ilerideki evinin kapısına varır, anahtarını çıkarıp tam kapıyı açacakken anahtar elinden düşürür. Hemen biraz önceki sokak lambasının altına gider ve dizleri üzerinde anahtarı aramaya başlar. Yoldan geçmekte olan bir adam, hocam hayırdır ne arıyorsun, diye sorar. Hoca, anahtarı düşürdüm onu arıyorum der. Adam da hocayla birlikte

başlar aramaya fakat sonuç alamayınca, hocam anahtarı tam olarak nerede düşürdün, diye sorar. Hoca, evin kapısının önünde düşürdüm, deyince adam, hocam madem kapının önünde düşürdün neden burada arıyorsun, der. Hoca, burası aydınlık o yüzden, der. Hoca burada bizi ters köşeye yatırarak "yitirdiklerimizi, sabit bir ışığın altında bulamayacağımızı" ama karanlık bölge nedeniyle de aydınlık bölgenin taranarak iyice bilinmesini sağlar. Sokak lambası taşınabilir bir lamba olsaydı hoca lambayı alıp kapının önüne gidecek ve anahtarı ışığın yardımıyla kolayca bulacaktı. Bunu yapamadığı için kendisi ışığın altına gitti. Korkuyla ilişkimiz tam da böyle bir

Korkusuz bir ümit, tedbirsiz yolcu gibidir. Hiçbir hazırlığı, donanımı, alet ve edevatı olmayan yolcu, karşılaşacağı sorunları ön göremeyeceği gibi o sorunlarla karşılaştığında ne yapabileceğini de bilemez.

ilişki. Belirsizliğin ve korkunun doğal ortamı olan karanlığı taşıyabileceğimiz ışıkla aydınlatarak belirsizliği oradan kaldırabiliriz.

Bilgiyi kendimiz üretmediğimizde üretilen bilgileri sabit zannederiz ve yitiklerimizi bu sabit bilgilerin ışığında bulmaya çalışırız. Yitiklerimiz sabit bilgilerin ışığında değildir ama sabit bilgileri iyice anlayıp şimdi karanlığa yönelebilir ve orayı nasıl aydınlayacağımızı keşfedebiliriz. Karanlığı bahane ederek kaybettiklerimizi bulamayız. Karanlığın varlığı bizzat kaybettiklerimizi bulmak için bir araca dönüşür ve işlevsellik kazanır. Anahtarı bulamadığımızda karanlığı suçlayamayız. Sokak lambasının altına toplanıp karanlıktan şikâyet edemeyiz. Ama biletini arayan adamın son cebe bakmaması gibi sokak lambasının altında anahtarı arayarak karanlığı ümidimizin nesnesi kılarız. Çünkü karanlığı aydınlatma ihtimaliyle (ışığı oraya taşımak) kendimizi korkunun nesnesine dönüştürür, böylece de aydınlığı anlayarak (donanım kazanarak) karanlığa yönelebiliriz.

Korkunun nesnesi her zaman ve daima kişinin kendisidir. Korku, kişinin kendisi ile korktuğu şey arasında durur ve kişiyi nesneleştirerek (çünkü korku daima zihnimizdedir) üçlü bir ilişki kurar: korkan-korku-korkulan. Korku, korkan ve korkulan arasında çok gözlü

bir akışkandır, sürekli olarak birinden (mesela korkandan) diğerine (korkulana) aradaki mesafeyi kısaltıp uzatarak gider gelir, böylece şiddetini de ayarlar. Öyle ki korkan korkulana, korkulan korkana dönüşebilir. Korkunun şiddeti en üst düzeye çıkıp dehşete dönüştüğünde korkusuzlukla aynı seviyeye ulaşır böylece korkan-korkulan ilişkisini tersine çevirir.

Kişinin kimden ya da neden korktuğu/nasıl korktuğu ayrı bir inceleme alanı olsa da korkma biçimi yaşamı üzerinde belirleyicidir. Korkunun kökeni, psikolojik nedenleri, sosyolojik nedenleri gibi hususlar kısa bir araştırma sonucunda öğrenilebilir. Burada önemli

olan korkunun “varlığı”dır. O yüzden korkan, korku ve korkulan arasındaki ilişkiyle korkunun işlevselliği ortaya çıkar. Bu işlevsellik korkunun nesnesinin bizzat kişinin kendisi olduğu bilinciyle anlam kazanır. Tam da bu anda korkuyu kullanıma hazır hâle getiren ümit devreye girer. Yani korkunun nesnesi kişinin kendisi olmadığı durumda ümit varlık kazanamaz, çünkü ümit gelecekte gerçekleşecek iyi ve güzel bir şey içindir, bu da ancak kişinin kendisi tarafından beslenebilecek bir duygudur.

Şu hâlde korkulan “şey” ile “ümidin yöneldiği kudret” arasındaki ilişki bir bağlantı gerektirir. Kişi asıl ve öncelikli

olarak her şeyin sahibi olan Allah'tan (c.c.) korktuğunda bu bağlantı sağlanmış olur ve tüm korkular yönlendirici bir role girer. Ümit korkularla birlikte, korkuların karşısına dikilir. Bu tıpkı sadece Padişah'tan korkan ve başka hiç kimseden korkmayan adamın durumu gibidir. Padişah adamın bu samimi korkusu nedeniyle onu himayesine alır. Fiziki gerçeklik Padişah'ın yönetimindedir, dolayısıyla adam Padişah'ın kudretini arkasına aldığı için hiç kimseden korkmasına gerek kalmayacaktır. Adam aynı zamanda Allah'tan korkan biri olduğunda fiziki olmayan yani metafizik gerçekliğin de yöneticisi olan Allah'tan korktuğunda bütün bilinmeyenler de bütün belirsizlikler de adam için korku nedeni olmaktan çıkacaktır. Çünkü adam Allah'ın kudretine sığınmıştır. İşte her türlü korkunun karşısına dikilen kudret ümittir. Efendimiz (s.a.s.) bu kudrete atfen şöyle buyurmuştur: "Allah Teâla Hazretleri diyor ki: 'Ben, kulumun hakkımdaki zannı gibiyim. O, beni andıkça ben onunla beraberim. O, beni içinden anarsa ben de onu içimden anarım. O, beni bir cemaat içinde anarsa, ben de onu daha hayırlı bir cemaat içinde anarım. O, şayet bana bir karış yaklaşacak olursa, ben ona bir zira yaklaşırım. Eğer o, bana bir zira yaklaşır, ben ona bir kulaç yaklaşırım. Kim bana yürüyerek gelirse, ben ona koşarak giderim.'" (Buharî, Tevhid 15; Müslim, Zikir, 2)

VECİHİ

■ Rukiye AYDIN

Sabah yürüyüşümde yolum bir otoparka düştü. Otopark, sıra sıra dizili otomobillerle doluydu. Onca otomobilden biri dikkatimi çekti. Gıcır gıcır bir Volkswagen, namı diğer vosvos, kurbağa yahut tosbağa. Birden gözlerim aydınlandı. O kadar arabanın içinde bir başka güzeldi, biraz da nazlıydı. Eski model arabalar beni hep heyecanlandırır ama bu hepsinden çekiciydi. Kıpkırmızı, şanlı bayrağımızın renginde. Burnunun üzerinde ay-yıldız olması en güzeli. Gözüm onda kaldı, uzun süre seyrettim. O da bana bakıyordu sanki. Onunla ilgilendiğimi görünce sevinmişti besbelli. Yıllar öncesinden selam

getirmişti bana. Biraz daha inceleyince “Vecihi” yazısını gördüm.

Ne kadar seyrettiğimi bilmiyorum. Apartmanın kapısından bir adam çıktı. Orta boylu, üstü başı temiz, kıyafeti ütülü, boynunda lacivert kravat, açık mavi gömleliydi. Beğendiğim arabanın sahibi olmasın, diye geçirdim içimden. O, arabaya doğru yöneldi. Çok kibar bir beyefendiye benziyordu. Yüzü sinekkaydı tıraşlıydı. Tam düşündüğüm gibi araba onundu. Yanaşıp kapıyı açacağı sırada ona: “Bir şey sorabilir miyim?”, dedim. “Buyurun”, dedi nazikçe. “Arabınız çok güzel, eski zamanlardan fırlayıp gelmiş

gibi. Güle güle kullanın. Merak ettiğim şu. Üzerine neden ‘Vecihi’ yazısını yazdırdınız? Sakıncası yoksa söyle misiniz?”, dedim. Yine nazik bir eda ile gülümsedi: “Vecihi Hürkuş vardı ya rahmetli, Türkiye’de ilk uçağı yapan. Onun hayatı, vatanımıza ilk uçağı kazandırmak için verdiği mücadele beni çok etkilemişti. Onun için gözbebeğim gibi sevdiğim arabama onun ismini verdim, o aziz insanın ismi yaşasın diye. Hayatında bu vatan için kim çalışmışsa ve göçüp gitmişse ruhları şad olsun.” dedi nazikçe ve heyecandan titreyen sesiyle.

Yaşı ortanın üzerinde olan bu ince ruhlu adamın heyecanı beni de sarmıştı. “Âmin!” dedim. “Bu ülkeye faydası olup, yeterince adı duyulmamış, ne kahramanlar vardır kim bilir?” diye ekledim. Beni

tasdik etti. Sonra, diğerlerinin içinden nazlı nazlı süzülerek çıkan arabasıyla uzaklaştı. Yürüyüşümü yapıp eve döndüğümde adını daha önce duyduğum ve genel bilgiye sahip olduğum Vecihi Hürkuş'un hayatını ayrıntılı bir şekilde araştırdım.

Vecihi Hürkuş 1896 tarihinde, İstanbul'da doğdu. Üç çocuklu bir ailenin ikinci çocuğuydu. Babası gümrük müfettişi Fahum Bey, annesi Zeliha Hanım'dı. Babası vefat edince onu annesi yetiştirdi. Tophane Sanat Okulunda güzel sanatlar eğitimi aldı. Gönüllü olarak Balkan Savaşı'na katıldı. Birinci Dünya Savaşı'nda Bağdat Cephesi'nde uçak mühendisi olarak görev yaptı. 1917 yılında, Kafkas Cephesi'nde bulunduğu sırada bir Rus uçağını düşürerek, düşman uçağını düşüren ilk Türk pilotu unvanını aldı. Savaşta yaralanarak Ruslara esir düşmesine rağmen kaçmayı başardı ve çok çeşitli zorluklarla ülkesine döndü. Kurtuluş Savaşı'na katılan Hürkuş, başarılı keşif uçuşlarının yanı sıra bir Yunan uçağını da düşürmeyi başardı. Daha sonra, İzmir Havaalanı'na inerek burayı işgalden kurtardı. Bu başarıları üzerine TBMM tarafından kendisine İstiklal Madalyası ve üç ayrı tasdikname verildi.

Edirne'ye kazayla düşen bir düşman uçağına adının verilmesi üzerine, uçak yapma fikri aklına takılan Hürkuş, ilk Türk yapımı uçak olan "Vecihi K-VI"i imal etti. Uçağın

Edirne'ye kazayla düşen bir düşman uçağına adının verilmesi üzerine, uçak yapma fikri aklına takılan Hürkuş, ilk Türk yapımı uçak olan "Vecihi K-VI"i imal etti.

ilk uçuşunu 28 Ocak 1925'te gerçekleştirdi. Atatürk'ün yönlendirmesiyle kurulan Türk Tayyare Cemiyetine (TTC) katılan Hürkuş, 1931 yılında, kurum adına ilk Türkiye turunu düzenledi. Bunu Ankara, Konya, İzmit, İstanbul turları izledi.

21 Nisan 1932'de Sivil Tayyare Mektebini kurdu. 1933 yılında Nuri Demirağ tarafından finanse edilen Vecihi K-XVI adlı uçağı tasarladı. 1937 yılında Almanya'da mühendislik okumaya başladı. 1939 yılında mezun olarak ülkesine dönen Hürkuş'a iki yılda mühendis olunmasının imkânsızlığı gerekçesiyle uçak mühendisliği ruhsatı verilmedi.

Türkiye'nin ilk sivil hava yolu şirketi olan "Hürkuş Havayolları"nı 1954'te kurdu. THY'nin elden çıkardığı uçakları onararak filosunu genişletti. Fakat uçaklarına düzenlenen sabotajlar, uçuşlarının gerekçesiz yere iptal edilmesi gibi sebeplerden dolayı bu projesini verimli bir şekilde sürdüremedi. Ülkesi için kurduğu hayallerini gerçekleştiremedi.

Hayatının son yıllarını büyük maddi sıkıntılar içerisinde geçiren Vecihi Hürkuş, 16 Temmuz 1969'da geçirdiği beyin kanaması sonucu kaldırıldığı Gülhane Askeri Tıp Akademisinde vefat etti.

Ve kadirşinas Türk milleti, onu hiç unutmadı. Oysaki çok engellenmişti, çok unutturulmaya çalışılmıştı.

O gün karşılaştığım kibar İstanbul beyefendisi de o büyük insanı unutmayanlardan biriydi.

İyi ki varsınız... İyi ki, postmodernizmin dayattığı dağdağda kaybolup gitmediniz. Geçmişin güzelliklerini ve güzel adamların isimlerini bugüne taşıyorsunuz...

BİR VARMIS BİR YOKMUŞ

■ Mahinur ÖZDEMİR

Varlık ve yokluk arasında gidip gelen bir salıncak gibi dünya. İnsanın bizzat kendisinden tutun, sahip olduğu ve eksikliğini çektiği her şey, zaman denen ve kopmaya her an hazır bir ipin ucunda sallanır durur. Bize de bu ipin ucundaki tahtadan salıncakta, rüzgâra teslim olmak düşer. Kimi zaman fırtınaya dönüşen kimi zaman hafif bir meltem gibi yanağımızı okşayıp geöen bu rüzgâr, kaderin toz tanelerini bazen önümüze koyar bazen de toprağın en derinlerine gömer. Önüne konanı kendisinin sanma gafletine düşen insan için bu varlık ve yokluk kavramlarının derin kuyusundan sağ salim çıkabilmek pek mümkün olmaz. Çıksa da zihin dünyasının her bir zerresinin,

Algılarımızdaki yoksulluk ile hakiki yoksulluk arasında o kadar çok mesafe “var” ki... Bu varlık ateşinde eriyen yokluk; kendisini bir anda ucu bucağı olmayan ve kafaları karıştıran bir curcuna içinde buluyor.

bahsettiğimiz toz taneleriyle karışıp rüzgârın büyüüne kapılması, ortada ne var bırakır ne de yok...

Peki sizce olan ve olmayan şeyler üzerine hangi birimiz, ne kadar düşünmüşüzdür? Ya da bu kavramların tam olarak neyi karşıladığına dair bir fikrimiz var mı? Yanımızdaki insanlar, sahibi olduğunu düşündüğümüz eşyalarımız, güvencemiz olarak gördüğümüz mal varlığımız hatta biz. Hakikaten biz ne kadar varız? Kendimizin yokluğunu hissetmiş miyizdir mesela? Rutine bağlanmış gündelik hayatlarımız, klişenin bizzat kendisi olmuş sözlerimiz, ayıp olmasından doğma yapmacık gülümsemelerimiz, sırf ölmelik diye nefes alıyor oluşumuz sizce bizi var etmeye yetiyor mu? Bugün ölse; dün yaptıklarımızla yarınlara neler bıraktığımızı düşündük mü hiç? Bir insanın kendi varlığı mıdır mucize olan yoksa varlığıyla can ve kan olduğu manevi mirası mı? İnsanın en şerefli mahluk olarak seçilmesi biyolojik muhteşemliğinden midir yoksa kendisine bahşedilen yüksek şuurunu kullanma ve harekete geöirme kabiliyetinden mi? Bir kadına verilen insan meydana getirme yetisinden tutun, bir çocuğa sunulmuş saf merak duygusuna kadar insanın eline tutuşturulmuş ve fitratına işlenmiş neredeyse

bütün bu hazineden değerli özellikler, nihayetinde “var etme” amacına dayanır. Annesinin rahmine düşüşüyle maddi boyutuna bürünmeye başlayan insan, ölümüne kadar bu maddeden başka maddelere ve kâinata ruh olma arzusuyla yaşar. Birçoğumuz farkında olmasak da aslında hepimiz kısacık ömrümüzde bir şeyler ortaya koyma ve var etme içgüdüsüyle hareket ederiz. Aklımıza yatmayan, mantıksız ve boş olarak nitelendirdiğimiz birçok uğraş dahi, aslında yok olmaya karşı gösterdiğimiz bir direnç ve hayatta kalma motivasyonumuzu artırmaya yönelik bir çabadır.

Peki, tüm bu var olma arzusu ve var etme gayesi içinde insan; dönemin modern ama bir o kadar da ilkel şartlarının kendisine sunduğu kumdan kalelerle dünyadaki ahvalini baki kılabileceğini sanırken elinde koca bir sıfırla kaldığında ne düşünür? Maneviyat deryasının içinde kendisine maddesel kısıntılar bulan ve işin garibi bulduklarına inci muamelesi yapan, varlık yokluk dualitesine sakıncalı ve aldanıcı bakış açısına sahip insanın, dünya denen “bir varmış bir yokmuş” masalında kendisine düşen kötü sonu beklemiyor oluşu içler acısı. “Birkaç dönüm arazi daha, beş kat olmaz on beş kat, bu eskidi daha yenisi...” gibi yokluğa tepki olarak verilen refleksler, akıl ikliminden nasibini alamamış, kuru ot nispetinde kurulan bu cümleler, onun

Rutine bağlanmış
gündelik
hayatlarımız, klişenin
bizzat kendisi
olmuş sözlerimiz,
ayıp olmasından
doğma yapmacık
gülümsemelerimiz,
sırf ölmedik diye
nefes alıyor oluşumuz
sizce bizi var etmeye
yetiyor mu?

varlık ve yokluk kavramlarıyla zihninin ne kadar allak bullak olduğunun sadece birkaç göstergesi. Çokluk ve bereket mefhumlarına aynı gözlükle bakmak; arpayla buğdayı karıştırıp sapla samanı aynı kefeye koymak kadar abes. İşte tam da bu noktada asıl meselenin maddesel bir yokluktan ziyade “fikri yoksulluk” olduğunu anlıyoruz.

Algılarımızdaki yoksulluk ile hakiki yoksulluk arasında o kadar çok mesafe “var” ki... Bu varlık ateşinde eriyen yokluk; kendisini bir anda ucu bucağı olmayan ve kafaları karıştıran bir curcuna içinde buluyor. Azalana tahammülsüzlük, çoğalana nankörlük döngüsü içinde kalan insan, bu curcunayı ve kafa patlatıcı gürültüyü varlıkla bir tutup dikenli tellere takılı kalmış nefesine zulmetmekten geri durmuyor, durmadığı gibi de bahsi geçen birbirine zıt bu iki yoksulluğun arasını iyice

açmakta da herhangi bir beis görmüyor.

Maddesel olanın pençesine takılıp kalmış bir zihnin, neyin var neyin yok olduğunu anlayabilmesi, kırk bin kat düğüm olmuş bir ipin kendiliğinden çözülmesi kadar zor maalesef. Oysa elle tutulur, gözle görülür her şeyin akıbetinin “yok” olduğunu idrak etmek için öncelikle bu pençeden kurtulmak gerekiyor. Bilincimizi zorlayıp olan ve olmayana daha içten bir nazar ile bakarsak işte o zaman, yüzeyde var olarak algıladığımız her şeyin ezelden ebede yoklukla iç içe olduğunu anlayabiliriz. Var ve yok kavramlarını birbirine kenetlediğimiz zaman ortada ne sahip olmak kalıyor ne de kaybetmek.

Bunu başardığımızda o kırk bin kat düğüm olmuş ipi çözmüş ve varlık ucuyla yokluk ucunu birleştirmiş oluruz. Farabi'nin "Sen var mısın ki yok olmaktan korkuyorsun?" diyerek zamana, mekâna ve sığ bakış katmanlarına meydan okur. Onun daldığı bu derin su, güvenli kıyılarda dolaşmayı yeğleyen bizler için boy vermeye cesaret edemediğimiz bedenimizi tehdit etse de bir kere cesaret gösterip yok olmayı göze aldığımız zaman "hakiki" varlığa doğru yelken açtığımızı görebileceğiz.

Ontolojik ve şeklen var olmaktan ziyade, üstün ahlak sahibi insan olarak "var" olmaya odaklanırsak inanıyorum ki oyalayıcı bir "kendini gösterme" çabasından kurtulup yokluğun

toprağından biten, filizlenip kâinata nefes olan bir varlık ağacına dönüşebileceğiz. Varlık konusunda ruhunu teskin edememiş bir insan için zenginlik, yoksulluk, bereket, noksanlık gibi kelimelerin yalnızca fiziksel bir karşılığı olabilir. Üstelik bu kelimeler salt bir zıtlık zemininde değerlendirileceği için birbirini tamamlayan kavramlar olduğu da anlaşılacaktır.

Bu zamana kadar gerek felsefenin gerekse tasavvufun konusu olan kavramlar, zaman zaman birbirlerine meydan okumuş zaman zamansa birbirlerine ihtiyaç duymuşlardır. Her şeyin zıddı ile kaim olduğu dünyada onlar da tanımlanmak için zıtlarına muhtaçtır. Çünkü dünyanın yaratılış kaidelerinden tutun

insanın doğum ile ölüm arası yaşadığı ömre kadar her şey varlık ve yokluğun aynı havanda dövülmesiyle meydana gelmiştir. Varlığa ateş, yokluğa su dersek; ateşin haddini su, suyun haddini ise ateş bildirir diyebiliriz. Aksi takdirde maddesel varlığa körü körüne bağlanmış bir nefis yanmaktan, yokluğu şiar edinmiş bir nefis boğulmaktan kurtulamayacaktır. İşte bu yüzden hafif bir su ateşi harlarken gereğinden fazla su ateşi söndürebiliyor. Yahut yeteri kadar ateş bir suyu ısıtmaya yeterken şiddeti artmış bir ateş o suyu kaynata kaynata bitirebiliyor. Bizler hem ısınmak hem de suya kanmak istiyorsak ne varlığın müptelası ne de yokluğun isyankarı olabiliriz. Bu yalnızca maddesel bir mesele değil aynı zamanda ruhsal bir dengenin de tezahürüdür.

Gelene, olana, gerçekleşene, varana, dokunduğumuza "var" demeden önce "yok olabilir" demeyi; gidene, bitene, kaçana, uzaklaşana "yok" demeden önce "var olabilir" demeyi öğrenebilmemiz, ikisine de şükredebilmemiz için Allah'ın Hayy ve Kayyum isimlerinde hakiki varlığı arayabilmemiz ve anlamak için çabalayabilmemiz gerek. Unutmayalım ki var ve yok kavramları Allah'ın eşsiz kudretinin bir tecellisi olduğu gibi aynı zamanda O'nun her daim "var" olan sevgisinin ezelde "yok" olan bedenimize işlenerek ruhumuzu ebede kadar "var" etmesinin bir göstergesidir.

GÖNÜL VE DAVA İNSANI: İRFAN FETHİ GEMUHLUOĞLU

*Yaptığı hizmetlerle bir döneme damgasını vuran,
insanlara sevgi aşıl原因 ve bir gönül insanı olan*

**İrfan Fethi Gemuhluoğlu'nu, oğlu Doç. Dr. Ali Gemuhluoğlu'na
sorduk...**

Fethi Gemuhluoğlu, dava şuuruyla yaşamış, binlerce gencin önünde yürümüş, onlara yol göstermiş, tanıyanların onu unutmadığı bir insan olarak kaldı hafızalarda. Kıymetli babanızın hayatınızdaki yerinden ve sizde bıraktığı izlerden bahseder misiniz?

Rahmetli Fethi Gemuhluoğlu, gerçek bir mümin gibi yaşadı. Buna tanıklık ederim. Ev yaşamında da ev dışı yaşamında da Kur'an'a uygun bir yaşam sürmüştür. Hayatı boyunca Peygamberimizin yaşam ilkelerini tam anlamıyla uygulamıştır. Kur'an'ın tarif ettiği ve istediği bir mümin olarak hayatını düzenlemiştir. Yaptığı her iyiliği ve yardımı Allah rızası için yapmıştır. Hiçbir zaman şahsi maddi veya manevi menfaatini düşünmemiştir. Hatta bazen şahsi maddi ve manevi menfaatlerini Allah rızası için göz ardı etmiştir.

Hakk'a yürüdüğünde kardeşim ve bana hiçbir maddi miras bırakmadı. Bakın bu çok önemli. Kesinlikle maddi dünya ile bir ilişkisi yoktu. Neyzen Tevfik'in şu dizelerini söylerdi sürekli: "*Feleğin kahpe başında paralansın parası/ Ben güzel sevmeye geldim, değil ekmek yemeye*". Bize bıraktığı en önemli miras, aşka ve dostluğa ölünceye kadar muhabbet duymamız ve bu evrensel kavramların yaygınlaşması için gayret göstermemizdi.

Kardeşim Selman Gemuhluoğlu ve benim

için sadece bir baba olarak değil, aynı zamanda gerçek bir mümin olarak da örnek aldığımız önemli bir yol göstericimiz oldu. Bize, sadece oğlu gibi değil, aynı zamanda kardeşi ve yol arkadaşı gibi de davrandı. Sonsuz güvene dayalı bu davranışı, bizde, gerçek bir mümin nasıl olunur bilincini oluşturdu.

Babam annemin âşığı, annem de babamın âşığı idi. Anne ve babamın birbirlerine aşkları, aşkın somut olarak insan hayatındaki önemini öğretti kardeşime ve bana. Biz, âdeta aşkın taşıdığı bir evde büyüdük.

Annem Dr. Suzan Gemuhluoğlu, çok önemli bir doktordu. Ama o da babam

Fethi Gemuhluoğlu, özellikle çocuklara karşı büyük bir hürmetle davranırdı. Ayrıca gençlere, kadınlara ve hayvanlara da sonsuz bir sevgi ve saygı duyardı. Karşılaştığı çocukların ellerinden, gençlerin omuzlarından öper ve hanımefendilerin önünde saygı ile hafifçe eğilirdi.

gibi Muhammedî yolun büyük bir savunucusu ve gönüllü hizmetkârıydı. Annemi ve babamı, iki büyük âşığı bu vesileyle rahmetle anmak isterim.

Fethi Gemuhluoğlu denilince gönül dünyası ve herkesi âdeta etkisi altına alan hitabeti geliyor akıllara. Buradan yola çıkarak onu öne çıkaran hususiyetler nelerdi?

Fethi Gemuhluoğlu'nun insanların üzerinde olağanüstü bir etkisi vardı. Hiç abartmadan söylüyorum. Onunla tanışanlar ondan bir daha kopamazlardı. Muhteşem bir ses tonu, nefis bir Türkçesi ve olağanüstü bir beden dili vardı. Onunla tanışan biri o tanışma anını ömrünün sonuna kadar unutamazdı. Bir insan nasıl bu kadar etkili olur diye zaman zaman düşünmüştümdür. Sonra anladım ki o kendini Allah'a teslim etmiş bir Muhammedî idi. Her söylemini ve her davranışını Muhammedî bir bilinç ve edep ile yapardı.

Çok kararlı, kendinden çok emin, çok net hükümler veren, çok güvenilir biriydi. İnsanlar ona çok özel sırlarını dahi rahatlıkla anlatırlardı. Gerektiğinde ona maddi veya manevi her şeylerini teslim ederlerdi. Bilirlerdi ki Fethi Ağabeyleri onları düşünür, günlük hayatlarındaki olumsuzluklardan korurdu. O, bir anlamda "logos spermatikos" yani akli (zihni) dölleyen kelamı söyleyen önemli çağdaş bir dervişti.

Bize bıraktığı en önemli miras, aşka ve dostluğa ölünceye kadar muhabbet duymamız ve bu evrensel kavramların yaygınlaşması için gayret göstermemizdi.

Fethi Gemuhluoğlu, etrafındaki insanlarda en ufak bir meziyet, bir değer görse âdeta mübalağalı bir şekilde peşlerine düşerdi. "Sen benim yoldan kardeşimsin." dediği şu an bile onlarca insan var bildiğimiz. Neydi Gemuhluoğlu'nun yolu?

Fethi Gemuhluoğlu'nun yolu Hazreti Muhammed (s.a.s.) ve ehl-i beytinin yolu, ehl-i sünnetin yolu idi. Sürekli söylediği gibi Kur'an ahlakıyla ahlaklanmanın yolu idi.

O, yeniden kurulacak İslam medeniyetinin öncülerinden biriydi. Müslümanlar arasında kesinlikle ayrımcılık yapmazdı. O, bir İslam rönesansına inanıyordu. Bu yeniden doğuş her alanda olacaktı; estetikte,

teknolojide, toplumsal yaşamda... Bu inancını, 1950'li yıllardan itibaren etrafındaki gençlerle paylaşmıştır. Bu medeniyetin elitlerini oluşturmayı en önemli vazifelerinden biri saymıştır.

Bu elitler, sadece üniversite mezunu değil, mümkünse yüksek lisans ve doktora sahibi, sanatı ve edebiyatı derinlemesine bilen, estetik zevkleri en üst düzeyde ve Anadolu irfanını şehirlere taşıyacak olan gençlerdi. O, hiç yorulmadan bu gençlerin önünü açmış, bu gençler için tek başına bir nevi yetenekli insanları bulan ve eğiten "enderun mektebi" olmuştur.

Onun örnek alınması gereken özelliklerinden biri de çocuklara karşı duyduğu derin sevginin yanında bir yetişkin gibi gösterdiği saygıydı. Gemuhluoğlu, evde nasıl bir babaydı, onunla çocukluğunuzdaki baba oğul ilişkinizi anlatabilir misiniz?

Fethi Gemuhluoğlu, özellikle çocuklara karşı büyük bir hürmetle davranırdı. Ayrıca gençlere, kadınlara ve hayvanlara da sonsuz bir sevgi ve saygı duyardı. Karşılaştığı çocukların ellerinden, gençlerin omuzlarından öper ve hanımefendilerin önünde saygı ile hafifçe eğilirdi. Yolda yürürken âdeta herkese büyük bir edeple selam verirdi. Hiç kimseyi birbirinden ayırt etmezdi.

20. yüzyılın kadınların asrı olduğunu, 21. yüzyılın ise çocukların asrı olacağını

söylerdi. Galiba bu öngörülerini tahakkuk etti.

Çeşme ahlakı ile ahlaklanmamız gerektiğini söylerdi. Çeşme, kendisine gelen insan veya hayvan, kötü veya iyi ayırt etmeden herkese su verir. Kur'an da bizim böyle olmamızı ister, derdi. O, yaşarken Allah inancı ve peygamber sevgisini ağzından hiç eksik etmedi. Vefat ederken de Allah ve peygamber sevgisinden bahsederek göçtü.

Son olarak sizi en çok etkileyen Fethi Gemuhluoğlu yorumlarından birini paylaşır mısınız?

Rahmetli Mehmet Genç hocamızın şu yorumu çok önemlidir: "Osmanlı devleti sona ererken Osmanlı sistemi hakkında araştırma yapan, Albert Hoew Lybyer adında meşhur Amerikalı tarihçi var. Kendisi Boğaziçi Üniversitesinde hocalık yapmış aynı zamanda. 1913 yılında tamamladığı ve Osmanlı İmparatorluğu'nun yapısını analiz ettiği Kanuni Sultan Süleyman Devri'nde 'Osmanlı İmparatorluğu'nun Yönetimi' başlığı ile Türkçeye de çevrilmiş bulunan önemli bir çalışmada Lybyer, Osmanlı'nın devşirme sistemi sayesinde ne kalitede bir elit kesimini oluşturduğunu ve bu elitlere nasıl bir sorumluluk yüklediğini mükemmel bir şekilde anlattıktan sonra; 'Bugünkü Amerikan demokrasisi ile Osmanlı sistemini

mukayese ettiğimizde hangisi ne derecededir.' diye bir konu açar ve önce Amerikan demokrasisinin erdemlerini sıralar. 'Amerika fırsatlar ülkesidir, herkesin önündeki engelleri kaldırır ve gidebileceği yere kadar serbestçe yürümesine imkân veren mükemmel bir sistemdir.' diye özetler ve şöyle devam eder: 'Osmanlı sistemi ise yeteneğin önündeki engelleri kaldırmakla yetinmez, yeteneği kulağından tutar ve gidebileceği, yükselbileceği yere kadar bizzat kendisi götürür. Böylesine rasyonel liyakat sistemi, böylesine meritokrasi, dünya tarihinde benzeri görülmemiştir.' diye ifade eder.

Fethi Ağabey'in dayandığı tarihsel arka plan işte bu sistemdir. Fethi Ağabey, sanki o sistemin son temsilcisiymiş gibi herkeste bulunan en iyi yeteneği buluyor ve onun gelişmesi için fiilen yardım ediyordu. Bizzat kendisi, çok geniş olan çevresiyle temaslarını hep bu amaçla kullanırdı. Geniş nüfuzunu hiçbir zaman şahsi menfaatleri uğruna kullandığına rast gelmedik. Bizim toplumumuzda insanlara yardım etmek geleneği hep vardır ama bu yardım hep düşene yardım etmek şeklinde olur fakat yetenekli bir insanın bulunduğu yerden daha yukarı çıkması için yardım edildiğine pek rast gelmeyiz. İşte Fethi ağabey, bu geleneğin son ve mükemmel örneğiydi."

İrfan Fethi Gemuhluoğlu kimdir?

İstanbul Göztepe'de doğdu. Arapgirli bir Türkmen ailesinin oğlu olup babası Mustafa Neşet Efendi, annesi Fatma Saniye Hanım'dır. Çocukluğu, son Osmanlı aydınlarının yaşadığı Erenköy ve Göztepe semtlerinde geçti. Yetişmesinde, geniş tarih bilgisinde, edebiyat ve tasavvufla olan münasebetinde, gönül adamı kişiliğinde ailesinin ve çevresinin büyük tesiri olmuştur. Haydarpaşa Lisesini bitirdikten sonra bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesine devam etti. 1950-1955 yılları arasında İstanbul'da çeşitli okullarda Türk dili ve edebiyatı hocalığı, 1955-1963 yıllarında Spor ve Sergi Sarayı müdürlüğü yaptı. Daha sonra Almanya'da iki yıl serbest gazeteci olarak çalıştı. 1965-1966 yıllarında Millî Eğitim Bakanlığında özel kalem müdürlüğü görevinde bulundu. 1966-1970 yılları arasında Ankara ve İstanbul'da Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği basın müşavirliği yaptı. Çok sayıda vakıf, dernek ve hayır kurumunda yönetim ve danışma kurulu üyeliği gibi görevlerde bulundu. Kuruluşunu gerçekleştirdiği Türkp petrol Vakfının sekiz yıl süreyle genel sekreterliğini yürüttü.

Yaptığı hizmetlerle yaşadığı döneme bir gönül ve hizmet adamı olarak damgasını vuran Fethi Gemuhluoğlu sağlam karakteri, toplumu bir bütün olarak ele alan hoşgörülü tutumu ve herkese sevgiyle yaklaşımından dolayı etrafında aydın bir çevre oluşturdu. Zarif bir İstanbul Türkçesiyle yaptığı konuşmalarında, mektup ve makalelerinde iman, aşk, emek, hürriyet, güzel ahlak, çalışkanlık gibi değerlerin savunucusu oldu ve bir dönemin yükseköğrenim gençliğine bu değerleri aşılama da önemli rol oynadı. Bulunduğu bütün görevlerde Batılılaşmanın Türk toplumunda meydana getirdiği tahribatın onarılması için büyük çaba sarf etti. Konuşmalarında, makale ve mektuplarında sevgi (aşk) ve dostluk kavramları üzerinde titizlikle duran Fethi Gemuhluoğlu, bunların ölçüsünün insana ve İslam'a hizmet etmek olduğunu, sevginin karşılıksız olduğunu, insan hayatının aşk ve cezbe üzerine kurulduğunu ifade etmiştir. İnsanın iyi tarafını öne çıkarmanın ancak sevgi ve dostlukla mümkün olduğunu söyleyen Gemuhluoğlu'na göre aşk insanın katı yanlarını yumuşatarak hayata bir esneklik kazandırır. Bu esneklik güçlüklerin aşılmasına yardımcı olur, insanlar arasındaki dayanışmayı ve yardımlaşmayı mümkün kılar. 5 Ekim 1977'de İstanbul'da vefat eden Gemuhluoğlu'nun kabri Sahrayıcedid Mezarlığı'ndadır.

YAVRU VATAN

Kıbrıs

■ Mehmet KAHRAMAN

Kıbrıslılar sıcak, konuşkan insanlar. Kafelerde, alışverişlerde ya da yol sorduğunuzda o sıcaklığı ve konuşkanlığı görüyorsunuz. Anlaşabiliyor olmak iki taraf için de anlatılabilir hikâyelere dönüşüyor.

hanlar, şehit mezarları en çok dikkatimizi çeken hususlar oldu. Hemen her köşe başında “Burada bir Osmanlı şehidi yatmaktadır.” ifadesiyle karşılaştığımızda sevinci ve hüznü bir arada yaşadık. Bugün Kıbrıs dendiğinde akla gelen ilk şey eğlence mekânları; oysa Kıbrıs’ın bundan ibaret olmadığını bu gezimiz sayesinde öğrenmiş olduk.

Kıbrıs, herkesin aradığını bulabileceği bir ülke. Ne amaçla gidiyorsan onu orada bulabilirsin. Biz bu gezimizde Kıbrıs’a dair güzel hikâyelerle döndük. Tarihe dokunduk, tabiat güzelliğine hayran olduk, insan hikâyelerini dinledik. Karşılaştığımız herkesle rahatça konuştuk, sohbet ettik. Kıbrıslılar sıcak, konuşkan insanlar. Kafelerde, alışverişlerde ya da yol sorduğunuzda o sıcaklığı ve

konuşkanlığı görüyorsunuz. Anlaşabiliyor olmak iki taraf için de anlatılabilir hikâyelere dönüşüyor.

Yavru Vatanın Hikâyeleri

Bu hikâyelerden birini Girne’de Bayram Amca ile yaşadık. Girne Kalesi’ni ve Eski İskele’yi gezmiş, sokaklarda adımlıyorduk. Yarım saat kadar şehir içinde yürüdükten sonra bir kafede soluklanalım, çay içelim dedik. Küçük bir mekândı ama dışarı sandalyeler atılmıştı. Köşedeki boş sandalyelere oturup iki çay söyledik. Yanımızda, üzerinde Galatasaray eşofmanı olan bir adam vardı. Konya’dan geldiğimizi söyleyip selam verdik. Nereli olduğunu sorduk. “Yerlisiyim buranın.” dedi. Doğma büyüme Kıbrıslı olduğunu, yani 1974’ten sonra gelenlerden olmadığını söyledi. Kendisi 1974’e kadar Güney’de yaşamış. Evi, işi oradaymış. Savaştan sonra önce Türkiye’ye, sonra Kuzey Kıbrıs’a gelmiş, Girne’ye yerleşmiş. Kısa zaman diliminde anlatabildiği kadarıyla o günlere ait anılarını anlattı. Herkes için zor geçmiş. Yarım saate yakın sohbet ettik Bayram Amca’yla. Oradan ayrılırken bize hesabı ödetmedi. Kendisiyle fotoğraf çekildik ve tokalaşarak ayrıldık.

Bir diğer hikâyemizin kahramanı Tunay Amca, Cihangir Köyü’nde yaşıyor. Yaşını sorduğumuzda gülerek “Yetmişten fazla.” dedi. Tunay Amca yetmişten fazla olmasına rağmen dinç, çalışkan biri. Biz oradayken evinin arkasındaki

Kıbrıs görülmeye değer bir yer. Tarihi, doğası ve sakinliğiyle büyüleyici bir güzelliğe sahip. Akdeniz’in üçüncü büyük adası olan bu coğrafya, pek çok kez el değiştirmiş ve 1571 yılında Osmanlı topraklarına katılmış. 1878 yılında İngiltere’ye kiralanana kadar Osmanlı egemenliğinde kalmış. Ülkenin her köşesinde Osmanlı izlerini görmek mümkün. Camiler,

hurma bahçesinde çalışıyordu. Bize çalışmayla ilgili nasihatler verdi. Çalışmayı çok seviyordu. İşin ilginç yanı elindeki küreğin 120 yaşında olduğunu söyledi. Bu İngiliz küreği dedesinden babasına, ondan da kendisine geçmiş. Kürek hâlâ çok sağlam görünüyordu. Küreğin özelliği ağız tarafının bilenebilir olması, bu sayede hem otları kesiyor hem de toprağı kazıyordu. Tunay Amca'yı ve İngiliz küreğini hikâye heybemize katarak oradan ayrıldık.

Dingin ve Düzenli Bir Hayat

Köyden bahsetmişken Kıbrıs köylerine dair bir şeyler söyleyeyim. Kıbrıs'ın köyleri düzenli, evleri bakımlı. Evler genelde

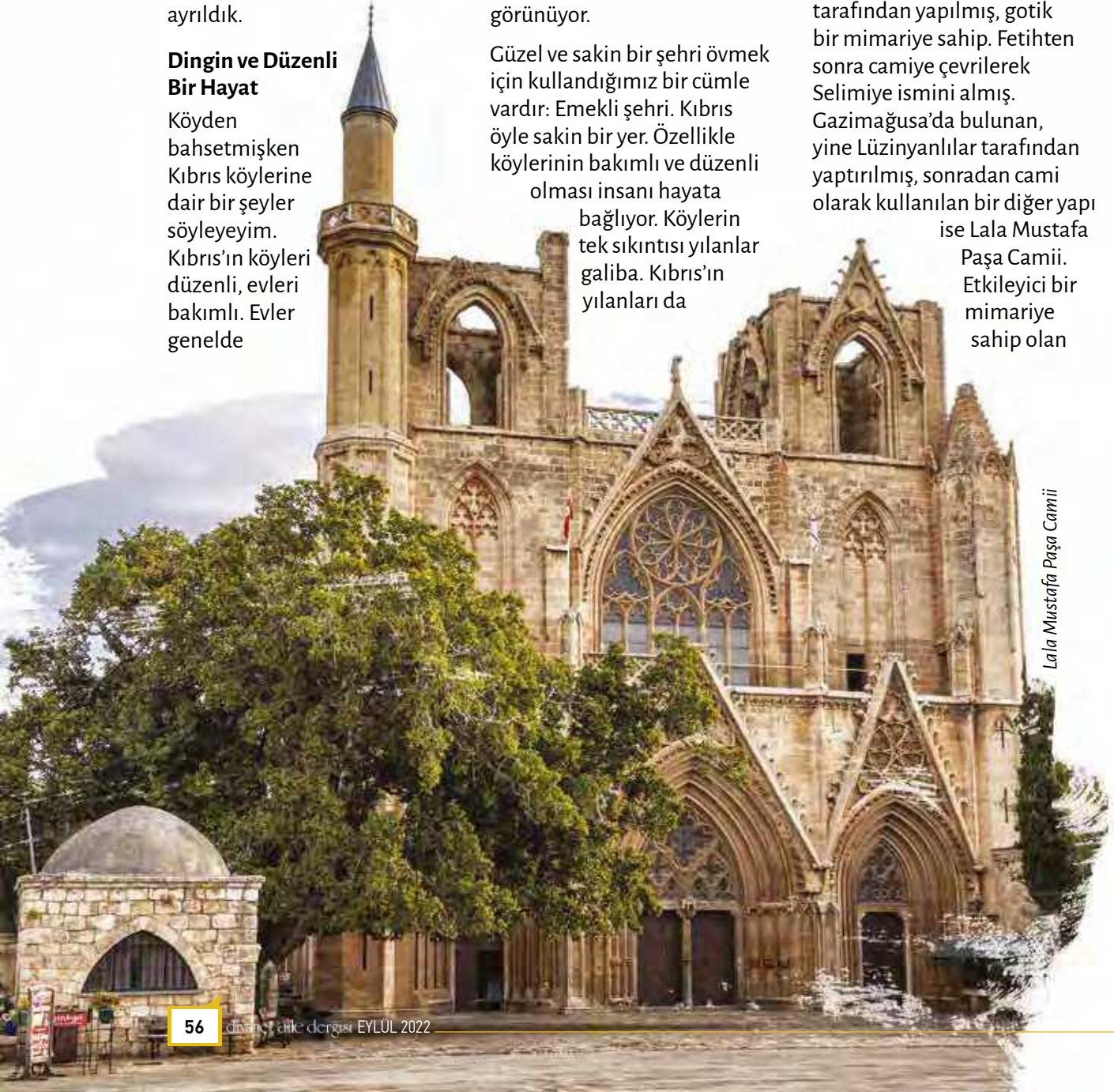
betonarme ve hemen hepsinin önünde küçük bahçeler var. İklim dolayısıyla her şey yetişiyor. Portakal, limon, hurma dikkat çeken meyveler. Köyde hiç hayvan görmedik. Sorduğumuzda, çiftliklerin, mandraların köy dışında olduğunu söylediler. Köyde sadece evler var. Hırsızlık olayları yaşanmadığı için insanlar gönül rahatlığıyla ahır kapatıp gelebiliyor. Bitki örtüsü zengin olduğu için hayvancılık yapmak kolay görünüyor.

Güzel ve sakin bir şehri övmek için kullandığımız bir cümle vardır: Emekli şehri. Kıbrıs öyle sakin bir yer. Özellikle köylerinin bakımlı ve düzenli olması insanı hayata bağlıyor. Köylerin tek sıkıntısı yılanlar galiba. Kıbrıs'ın yılanları da

meşhürmüş, bunu da öğreniyoruz. Her tarafta yılan görmeniz mümkün. Araçla yolda giderken bile karşımıza çıkıyor.

Adım Adım Tarih

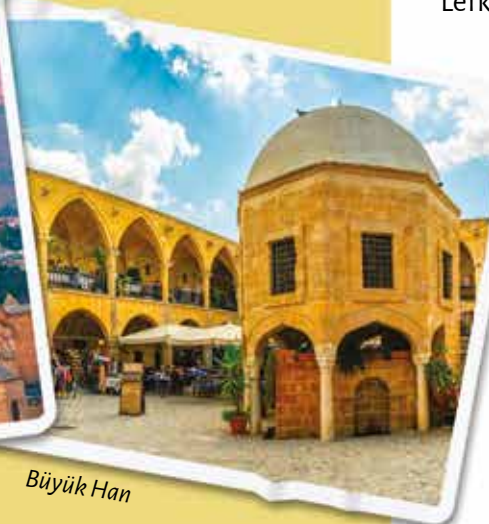
Kıbrıs'ın tarihî mekânları da görülmeye değer yerler. En başta Selimiye Camii geliyor. Biz gittiğimizde cami restorasyonda olduğu için göremedik fakat dıştan bile çok ihtişamlı bir görüntüsü var. 14. yüzyılda Lüzinyanlılar tarafından yapılmış, gotik bir mimariye sahip. Fetihden sonra camiye çevrilerek Selimiye ismini almış. Gazimağusa'da bulunan, yine Lüzinyanlılar tarafından yaptırılmış, sonradan cami olarak kullanılan bir diğer yapı ise Lala Mustafa Paşa Camii. Etkileyici bir mimariye sahip olan

Lala Mustafa Paşa Camii

Selimiye Camii

Büyük Han

caminin güzelliği görülmeye değer.

Lefkoşa'da bulunan Büyük Han, bir başka durağımız. 1572 yılında yapıldığı tahmin edilen Han, Bursa'daki Koza Han ile aynı yapısal özelliklere sahip. Bugün hanın içinde çay ocağından sahafa, hediyelik eşya satanlardan el işçiliğine kadar birçok dükkân görmek mümkün. Lefkoşa'ya gelip de Büyük Han'a uğramadan gitmek olmaz.

Lefkoşa'da gezilecek yer çok, hepsini tek tek sayacak olsak vakit yetmez. Önemli bulduğumuz yerleri sayabilirim: İplik Pazarı Camii, Belediye Pazarı, Venedik Sütunu, Osmanlı evleri, Arap Ahmet Mahallesi, bedesten, şehir müzesi, Fazıl Küçük Müzesi, Barbarlar Müzesi, Mevlevi Dergâhı ve Müzesi...

Lokmacı Sınır Kapısı, bedestenin bitiminde yer alıyor. Kuzey ile Güney'in en işlek sınır kapısı burası. Rum

kesiminde yaşayanlar ve turistler, sınır kapısından geçip Kuzey Kıbrıs'a girebiliyorlar. Kuzey Kıbrıs'tan ise 1960 öncesinde Kıbrıs Cumhuriyeti vatandaşı olanlar Rum kesimine geçebiliyor. Türk vatandaşlarının Güney Kıbrıs'a

Kıbrıs kardeş bir ülke. Aynı dili konuşuyor aynı havayı soluyoruz. Rahatlıkla oturup konuşuyor, çay içip sohbet ediyoruz. O sıcaklığı yaşıyoruz.

girmesi yalnızca Yunanistan üzerinden olabiliyor. İki taraf Lefkoşa'nın ortasından ayrılmış. Buraya yeşil hat diyorlar. Bu hatta Birleşmiş Milletler askeri bulunuyor.

Gezimizin ilginç ve hüzünlü duraklarından birisi Kapalı Maraş. İki yıl önce ziyarete açılan Maraş, düzeniyle mimarisine ilgimizi çekiyor. Açılan güzergâhta savaşın izleri yok. Anlatılanlara

göre burası turizmin ve eğlencenin merkezimiş, başka bölgelerde çatışmalar yaşanırken burada insanlar tatillerini yapmaya devam ediyormuş. Son ana kadar da böyle devam etmiş. Savaşın sonra anlaşma sağlanmadığı için bölge hayalet şehre dönmüş. Bugün bile cadde düzeni, mimarisi, trafik işaretleri, yangın hidrantlarıyla dikkatimizi çekmeyi başarıyor.

Gazimağusa görülmesi Kıbrıs gezisi eksik kalır. Özellikle Lala Mustafa Paşa Camii ve civarı kesinlikle görülmeli. Bu estetik yapı güzelliği ve sakinliğiyle insanı âdeta büyülüyor. Kendinizi farklı bir zamanın içinde hissediyorsunuz. Hayat bir süreliğine duruyor sanki. Fotoğraf çekilenler, ziyaretçiler, cami cemaati, kısacası harika bir atmosferi yaşıyoruz orada. Gazimağusa ayrıca Namık Kemal'in sürgün edildiği yer. Caminin ön tarafında bulunan hücresi bugün müze olarak kullanılmaktadır.

Kıbrıs'ın köyleri düzenli, evleri bakımlı. Evler genelde betonarme ve hemen hepsinin önünde küçük bahçeler var. İklim dolayısıyla her şey yetişiyor.

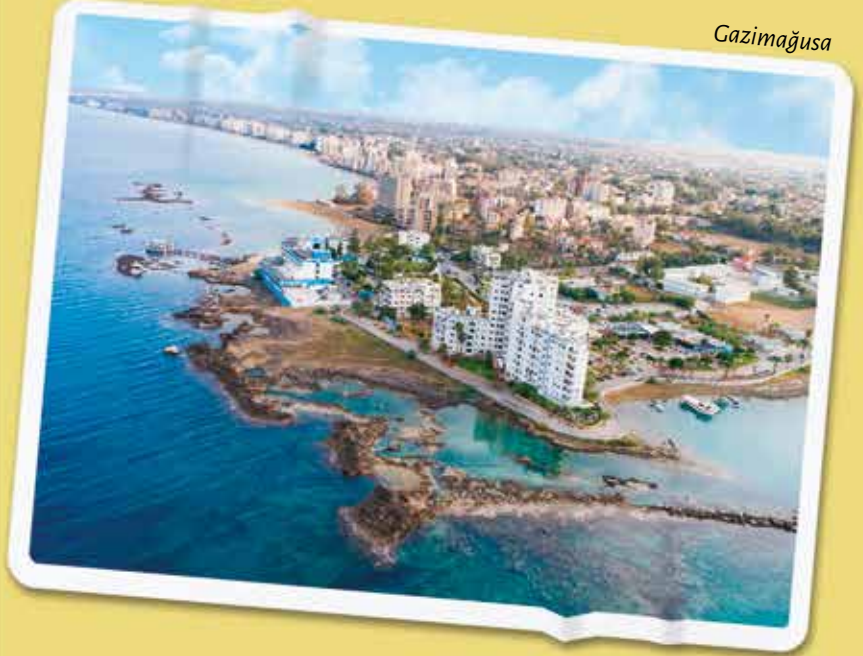
Kıbrıs'ta Hayat

Kıbrıs'ın yemek kültürü de bir hayli zengin. Şeftali kebabı ve tavuk dolma, kolakas, Kıbrıs köftesi gibi meşhur yemekleri; hellim peyniriyle yapılmış börekler (Kıbrıslılar sadece hellim diyorlar. Peynir diye eklenmesine kızıyorlar), ceviz reçeli, Kıbrıs tatlısı gibi tatlıları dikkat çekiyor. Kıbrıs mutfağında baharatlar da önemli yer tutuyor. Karnımızı doyurduk, sonra, tabii ki çay. Kıbrıs'ta çay sorun değil, ancak

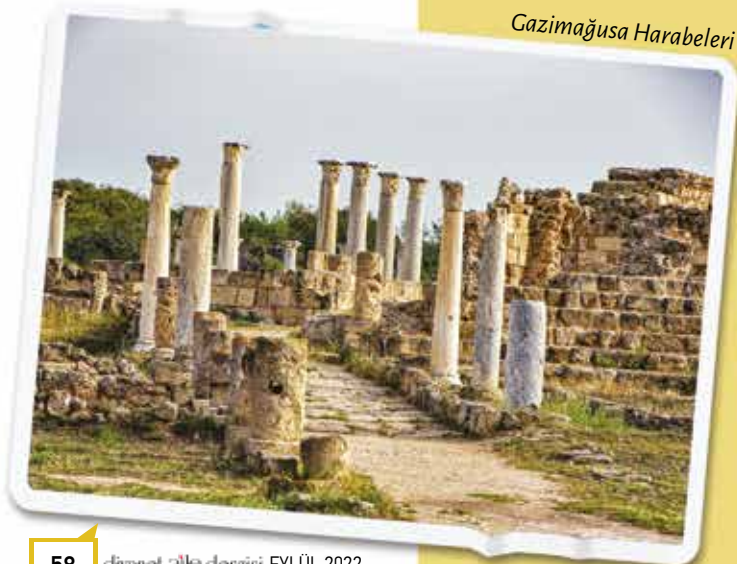
aradığımız tadı bulmak biraz zor. Bizim çay kültürümüz başka. Kıbrıs'ta her türlü çay var; bitki çayları, yeşil çay, siyah çay. Siyah çayda bile aromayı tercih ediyorlar. Bu yüzden genelde tercihimiz kahve oluyor. Kahvede de çeşit bol. Türk kahvesi diyorsunuz hangisi olsun diye soruyorlar. Burada kahveleri isimleriyle söylüyorlar. Mesela, Mehmet Efendi diyorsunuz. Şehirlerin bile kahveleri farklı. Gazimağusalılar "oza" kahveyi

tercih ederken Girmeliler "con"u tercih ediyorlar. Aralarındaki fark, keskinlikleri; oza biraz daha sert iken con daha hafif.

Dört gün neredeyse hiç korna sesi duymadık diyebilirim. Trafik genelde sakin. Yolun soldan aktığını söylemeye gerek yok. İngilizlerin hediyesi trafiğin soldan akması. Alışmak zor, karşıdan karşıya geçerken bile alışkanlıklarımızla önce sağa bakıyoruz. Oysa sola bakmak gerekiyor. Özellikle kavşaklardaki dönüşlerde kafamız iyice karışıyor. Şehirde toplu taşıma diye bir şey yok. Dolmuşlarla köylere ve üniversite bölgesine gidilebiliyor bir tek. Şehir içinde taksit kullanılıyor çoğunlukla. Akaryakıt fiyatının yüksek olmasıyla birlikte ulaşımın ucuz olmadığını söyleyelim. Ulaşım yeterli olmadığı için şehirlerarası otobüs terminali de küçük kalıyor. Terminalde yeni otobüs görmek mümkün değil. Hepsi

Gazimağusa

Gazimağusa Harabeleri

eski, dolmuş tarzı araçlar. Yine buradan bütün şehirlere ulaşım mümkün.

Girne'nin haricinde Kıbrıs'ta evler bir iki katlı. Öyle çok katlı binalar yok. Bu da şehri yaşanabilir kılıyor. Ancak çok katlı binalar yavaş yavaş Kıbrıs'ta da boy göstermeye başlamış. Adanın sakinleri bundan şikâyetçi.

Kıbrıs'ta enerji maliyetleri çok yüksek. Akaryakıt, Türkiye ile aynı fiyatlarda. Elektrik pahalı. Isınma genelde elektrik, tüp gaz veya odun ile sağlanıyor. Ada'da kömür yakmak yasak. Zaten çok soğuk olmadığı için kömüre gerek olmayabilir. Fakat elektrik ve tüp gaz çok pahalı. Enerji ve elektrikten bahsetmişken İngilizlerden kalan bir başka uygulama da elektrik prizlerinin üçlü olması. Türkiye'den gelirken bunu dikkate almakta fayda var, yoksa telefonları şarj etmek için üçlü priz almak zorunda kalırsınız.

Kıbrıs ekonomisi genel itibarıyla turizme dayalı. Tarım ve hayvancılık çok az.

Ekonomik hayatta TL geçse de ev ve araç fiyatlamada Sterlin, restoranlarda ve ticaretle Euro baz alınıyor.

Kıbrıs'a dair dikkatimi çeken bir diğer şey de gazeteler oluyor. 350 bin nüfuslu bir ülkede on dokuz farklı gazete çıkıyor. Gazetelerin varlığını sürdürmesi ve işlevini yerine getirmesi takdire şayan bir

Güzel ve sakin bir şehri övmek için kullandığımız bir cümle vardır: Emekli şehri. Kıbrıs öyle sakin bir yer. Özellikle köylerinin bakımlı ve düzenli olması insanı hayata bağlıyor.

durum. Doktor Fazıl Küçük Müzesi'ni gezdiğimiz sırada onun çıkarmaya başladığı ve bugün yayın hayatına devam eden Halkın Sesi gazetesi hakkında da bilgi aldık. Sonra gazetenin ofisine geçerek çalışanlarla ayaküstü sohbet ettik. Gazetenin seksen yıldır kesintisiz çıkarıldığını söylediler.

Karaoğlanoğlu Şehitliği

Karaoğlanoğlu şehitliği boğazımızın düğümlendiği bir yer. Girne'de bulunan şehitlik, Kıbrıs Harekâtı'nın ilk günlerinde şehit olan kahramanlarımız başta Alay Komutanı Kıdemli Albay Halil İbrahim Karaoğlanoğlu olmak üzere şehitlerimizin anısını bugüne taşımıştır. Şehitliğin yanında bulunan ve bombalı saldırı ile komutanlarımızın şehit edildiği bina, bugün Barış ve Özgürlük Müzesi olarak kullanılmaktadır. Şehit olan askerlerimizin kıyafetleri ve birkaç özel eşyası sergilenmekte. Şehitlikte o dönem Rumların yaptıkları zulümleri, işledikleri cinayetleri ve işkenceleri belgeleyen fotoğraflar ve yazılar mevcuttur. Bu fotoğrafları ve yazıları duygulanmadan okumak mümkün değil. O vahşeti anlatmaya kelimeler yetmiyor maalesef.

Kıbrıs kardeş bir ülke. Aynı dili konuşuyor aynı havayı soluyoruz. Rahatlıkla oturup konuşuyor, çay içip sohbet ediyoruz. O sıcaklığı yaşıyoruz. Kıbrıs kesinlikle görülmeye değer bir yer.

Karaoğlanoğlu Şehitliği

“Yazın hazırla ki kışın eline gelsin...”

Eskidendi, eskimeyen zamanlardan, dağların dağlara kavuştuğu, insanın insanı anladığı, yürekçe konuşulduğu zamanlardan...

Tüm toplumlarda kış ayları için önceden bir hazırlık, depolama, saklama, yığma davranışı görülür. Eski zamanlardan beri atadan gelen saklama, kurutma gelenekleri devam eder, bazıları teknolojinin artması, zamanın değişmesi ile yerini modern mutfak aletlerine ve saklama koşullarına bıraksa da Anadolu’da tatların damaklarda kaldığı kurutma, saklama, ezme, pişirme örnekleri ısrarla sürdürülür ve halk kültürünün en güzel tatları modern dünyada yerini alır. Anadolu’da kış hazırlıkları neredeyse her evde yapılır; balkonları iplere dizili dolma biberler, bamyalar, patlıcanlar süsler... İşte bu hazırlıklar, yerine, mevsim koşullarına göre çeşitlenir; köy yerlerinde yufka ekmekler yapılıp soğuk bir yerde muhafaza edilir...

KIŞ HAZIRLIKLARI

■ Ayşe ÜNÜVAR

Kış için yapılacak yiyeceklerin saklandığı yerler de önemli olup toprak altına, çatılara, mağaralara, kuyulara, bodrumlara, sele altlarına, testilere, kilerlere doldurulan yiyecekler hem uzun süre dayanır hem de bulunduğu yerin özelliğini, lezzetini alır. Yaz aylarında yapılan peynirler derilere, bidonlara, çuvallara, çömleklere basılarak mağaralara, kuyulara ya da toprak altına saklanır; kışın afiyetle tüketilir.

Kış için saklama geleneklerinden biridir peynire bu tadı veren. Yine kurutmak, tuzlamak, tütsülemek, konserve etmek, pişirmek, toprağa gömmek, kar ya da tuz ile saklamak da başka başka saklama yöntemlerindedir. Örneğin balığın çok olduğu mevsimlerde ayıklanan balıklar çokça tuzlanarak iplere asılıp güneşte kurutulur ve kışın sofraları süsler. Et, balık ve av hayvanları da tütsülenerek kuyulara gömülür. Yazın yetişen birçok sebze meyve uzun kurutmalar sonucunda kış için saklanır ve bu saklama esnasında güvelenmesin diye de çeşitli işlemlere tabi tutulur. Kurutulan yiyecekler bez keselere koyulur, tuz serpilir,

çıra, nane, defne yaprağı gibi malzemelerle kurtçuk oluşumu önlenmeye çalışılır.

Kurutma, kış için en çok kullanılan yöntemlerden bir tanesidir. Neredeyse tüm yaz sebze ve meyveleri kurutulabilir. Yol boylarında serili kilimlerin üzerleri kayısı, şeftali, elma, armut, domates, patlıcan, kabağ, fasulye, biber ile doludur. Kurutma işlemi yere serilerek yapıldığı gibi dikenli ağaçlara takma, iğne ile ipliğe dizme, sini ve tepsiler üzerine koyma ile de yapılabilir. Aynı sebze ve meyveler kavanozlara konserve etme yöntemi ile doldurulup saklanabilir. Pişirme işlemi ile saklama da Anadolu kadınlarının en çok kullandığı yöntemlerdendir. Kazanlarla kaynatılır bulgur. Günlerce kurutulur güneşte ve sonra değirmende çekilir, savrulur tekrar kurutulup küplerde, çuvallarda kilere koyulup saklanır. Bulgur, düğü, yarma, dövme Türk mutfağında en çok kullanılan yiyeceklerdir ki ayran çorbasız, dovga çorbasız, keşkeksiz, aşuresiz, kısırsız, bulgur pilavsız, dolmasız, fellah köftesiz zaman geçmez.

Sofraların baş tacı bu yiyecekler geleneksel olarak yapılır

ve evlerimizin başköşesine kurular. Çünkü anadan atadan bize kalan, halk kültürünü devam ettirebilmek düsturudur... Eski yöntemler, marifetli ellerin bize bıraktığı kültürel değerlerdir ve şifası da gün gün anlaşılmaktadır. Yine pişirme yöntemlerinden birisi de salçadır. Domates ya da biberden yapılan salça oldukça zahmet gerektirir. Olgunlaşan domatesler doğranır ekşiyinceye kadar çuvalarda varillerde ya da bidonlarda bekletilip sonra sıkılır. Sıkıldıktan sonra diğarlarda kaynatılır ve kaynayan salçanın kokusu dokuz mahalleye yayılır. Çocukların canı çeker diye ekmeklere sürülüp ikram edilir. Çocuk zamanlardan bize kalan en güzel şeylerdendir salça kokusu ve tadı... Kıvamı gelen salça bolca tuzlanır ve üzeri asma yaprağı ile kapatılıp saklanır. Serin ve karanlık olmalıdır saklandığı yer... Salçayı kaynatmak yerine güneşte pişiren ve lezzetini güneşten alan yöntem de vardır lakin bu Anadolu'muzun bol güneş alan yerlerinde yapılır. Peki, bu güzel salçaların katılacağı tarhana çorbası... Neredeyse her evde pişer, kokusu yine çocuk ruhumuzu hatırlatır bizlere. Tarhana şifalıdır ve her yörenin ayrı bir tadı katılır içine. Kimi yörede ekşi dağ eriği, kimi yörede kıpkırmızı kızılcık, kimi yörede de kekik, nohut, patates, kimi yörede tarhana otu çördük katılır hamurunun içine. Nerede ne katılırsa katılsın yörenin şifası değer damaklara. Hele pişirilip üzerine yazdan hazır edilen saklanan belki de turfanda yayılan ayranın tereyağı dökül-

dü mü değme grip nezleyi alt eder, şifa verir der büyükler. Belki en çok da kekik sebeptir bu şifaya. Öyleyse yazdan kalma hangi otlar saklanır kışa? Elbette, kekik, çördük, nane, dereotu, maydanoz, ayva dene, acı yavşan, adaçayı, çörek otu... Kurutulup saklanır mutfakların bir köşesine. Üşütüverince adaçayı şifasına sarılırız milletçe. Öylece kuruttuklarımızın arasındadır yine şehriye/erişte, tatar, çorbalık ve mantı da... Leğen leğen yoğrulan hamurlar incecik açılıp şerit şerit bölünür ve şeritler de kibrit çöpü uzunluğu ve inceliğinde kesilip günlerce kurutulur, bez keselerde kışa hazırlık saklanır. Ne besleyici ne şifalıdır. Çünkü el emeğidir alın teridir.

Peki hem bulgurun hem kısırın hem de şehriyenin yanında turşu yok mu? Kış aylarına şifa veren ruhu dinlendirip en doğal probiyotik sayılan ve kültürü çok çok eskiye dayanan turşu nasıl ve neyden yapılır? Bildiğim kadarıyla her şeyin turşusu yapılmakta olup en değerli malzemesi sirkedir ve yine sirke de önceden hazırlanan şifalı bir besindir. Neredeyse her şeyin sirkesi yapılır: Üzüm, elma, alıç, dut, göğem... Gelelim turşuya... Turşu, mis gibi kokusu, rengârenk görüntüsü hem de sırlı şifası ile her sofrada baş tacıdır. Domates, biber, salatalık, havuç, lahana,

karnabahar en bilindikleridir. Pancardan tutun eriğe kadar her sebze meyvenin turşusu vardır...

Gelgelelim bize düşen kış hazırlığına. Kazanı vurduk, dövmeyi/yarmayı kurduk, elimizde bir büyük tahta kaşık, ayrıncı kazana doldurup uzun uzun karıştırdık. Ayran ile dövme, hamur hâline gelince soğuttuk, top top edip tabak büyüklüğünde açtık. İncecik tarhanaları güneşe dizip günlerce kuruttuk. Yemesi mi? Kızgın yağa atıp kızarttık ve afiyetle yemek düştü bahtımıza...

DERİNLERDE BİR SES

■ Zeynep SATI YALÇIN

Modern zamanların her şeye ve her yere yetişen ama kendine bir türlü zamanı kalmayan hem talihli hem talihsiz insanlarıdır. Sürekli meşguliyetlerle daha çok nesne üretme, daha çok para kazanma telaşı içindeyiz. Telaşımızın unuttuğu dostluk, vefa, aşk, merhamet, paylaşım, sevgi, saygı gibi değerler anlamını yitirmiş ve içi boşalmış önemsiz kavramlar olarak bir kenara bırakılmış. Bunların karşılığında kendimize ayırdığımız paysa başkalarına da gösterebileceğimiz çabucak üretilmiş, estetikten yoksun somut tüketim ürünleri olmuş. Ürünlerin çabucak tüketilmesi için hazırlanan reklamlarla kendine yetebilen, güzel, şık, diplomalı, sertifikalı, kimseye ihtiyacı olmayan ve yalnızca görünüşüyle hayran olunması muhteşem insan tipi

özendirilmiş; ideal olanın iyi bir karakter değil, suni de olsa iyi bir görünüm olduğu kabul ettirilmiş. Dünya pazarını elinde bulunduranlar, var olan her şeyin göstergeler boyutuyla ilgilenmemizin yeterli hatta zorunlu olduğunu, şerbetli sesiyle buyurmuş ve insan bu sese kulak kesilmiş. Sesle, evet sesin büyüüne teslim olmakla gerçekleşmiş bütün bu değişiklikler.

Sesin büyüünü bekleğimizden itibaren ninnilerle tadarız. Annelerin, bebeklerini ninnilerle sakinleştirdikleri bilinen bir gerçektir. Sesin insan üzerindeki tesirinin sembolik dili olarak anlatılagelen kıssalar, masallar ve efsaneler vardır. Yüzyıllardır toplumsal

bellegimizde seslerin gücünü temsilen yaşayıp dururlar. Kutsal kitaplarda Hz. Davut'un (a.s.) sesinin çok güzel olduğu ve Mezmur okurken bütün mevcudatın onun sesinin tesirinde kaldığı anlatılır. Yine Hz. Musa kıssasında anlatıldığına göre Hz. Musa (a.s.), on emri almak için Sina Dağı'na gider. Onun yokluğunda halkı saptırmak isteyen Samiri, altın bir buzağı yapar. Musa'nın kavmi böğürebilen bu buzağıyı tanrı olarak kabul eder ve ona tapınmaya başlar.

Yunan mitolojisinde bahsi geçen sirenler, karşı konulamaz güzellikteki sesleriyle şarkı söyleyerek denizcileri baştan çıkarır, gemilerini kayalıklara sürdürerek

ölümlerine neden olurlardı. Sirenlerin seslerinin en haşın rüzgârları bile sakinleştirdiği anlatılır. *Fareli Köyün Kavalcısı* masalında fareleri kavalıyla köyden uzaklaştıran kavalcı, sesin etkisini bilen biridir muhakkak. Fareleri yok ettiği için vadedilen ücreti alamayan kavalcı, intikam için bu sefer köyün çocuklarına göz diker. Sesin büyüüne kapılan çocuklar, kavalcının peşine düşer ve hep birlikte kaybolurlar, bir daha onlardan haber alınamaz.

İnsanın dıştan duyduğu veya maruz kaldığı sesler vardır, bilerek veya bilmeyerek kendini açtığı anlamlı anlamsız sayısız sesler... Günümüzün kalabalık ve hızlı yaşamında gözümüz ve kulağımız

çoğunlukla dışa açık olduğu için içimizdeki sesi duymamız zor, bazen de imkânsızdır. İçinde bulunduğumuz çağa, yaşadığımız çevreye uymak ve kabul görmek için dış sese veya ona kapılan diğer dış ses sahiplerinin seslerine bırakırız kendimizi. Algılarımızı içimizdeki sese kapattıkça dıştan gelen seslere meyletmemiz o kadar kolaylaşır. Hele de sesin frekanslarını ve insan üzerindeki etkisini bilen günümüz pazar piyasası sahipleri için en etkili silahlardan biridir ses. İç sesi bastıran bir dış sesle insanları yönlendirmek, her türlü ürünü hatta düşünceyi ve eylemi tüketim nesnesi hâline getirip pazarlamak kolaylaşmıştır.

Suç ve Ceza'yı okurken Dostoyevski'nin bu romanı nasıl yazdığını ve temel izleğinin ne olduğunu düşünmüştür. Psikoloji biliminin gelişimine katkı sunduğu bilinen *Suç ve Ceza*'nın insan psikolojisini nasıl yansıttığı hakkında onlarca makale yazılmıştır. Romanın içeriğini hatırlarsak Raskolnikov'un cinayet işlemesine neden olan da aslında bir dış sestir. Farkında olmadan onun güdümünde hareket ederek, üstelik iyi bir iş yaptığını düşünerek tefeci kadını ve onun kız kardeşini öldürür. Onun vicdanının harekete geçip pişman olması ancak iç sesini duymasıyla mümkün olmuştur.

İç ses, vicdanın sesi, sağduyu, sezgi, içe doğuş gibi adlarla da ifade ediliyor. İyi, güzel, doğru olan her yönelim iç sesin eseridir. Allah'ın (c.c.) kendi ruhundan Hz. Âdem'e (a.s.) üflediği berrak ruhun sesidir aslında iç ses. İlahi bir nefha taşıdığı için temizdir, güzeldir ve ancak temizi, doğruyu, güzel olanı söyler insana. Duyuramadıkça kendini, hatırlatamadıkça varlığını, küser çekilir geriye. Bir sis perdesinin gerisinde kalır öylece. Kötü olan her yönelimse tamamen dıştan alınan sesleri içselleştirip ona tabi olmaktan kaynaklanır.

Teknolojik gelişmelerin ihtiyaç adı altında her şeyi telefonlara yüklemesiyle sürekli ekran karşısında olmamız bir nevi zorunluluk gibi görünüyor. Akıllı telefonlar bir uzvumuz hâline geldi, onun yokluğu kendi varlığımızı eksik ve

anlamsız kılıyor neredeyse. Kimse, bilmediği bir şehirde, bilmediği bir sokakta kaybolmuyor artık. Kimse kimseden yol tarifi, yemek tarifi, iş ilanı sormuyor. Yeni kitapları, dergileri değiş tokuş ederek okuma keyfi yok. İstedikimiz her şey, ödemeyi yaptıktan hemen sonra anında kapımıza geliyor. Bütün bilgileri anında görme, anında duyma şansına sahip olmak muhteşem bir kolaylık sağlıyor. Fakat bu kolaylıklar sanıldığı gibi olağanüstü bir yaşam konforu sunmuyor. Sürekli dışa odaklanmak, dıştan yönlendirilmek, ne yazık ki kimliğimizi kaybetmemize neden oluyor.

Dayatılan düşünme biçimi, doğru ya da yanlış fark etmeksizin hazza hitap ederek hazırlanmışsa veya karıştırlarını rencide edici bir şekilde sunulmuşsa iç sesine kapalı olanlarda hazır düşünce kalıbı olarak yer buluyor.

Düşünüp analiz edecek birikimi ve duyduklarını iç muhasebeden geçirecek zamanı olmayan insanlarda anında kabul görüyor. Zamanı ve birikimi olsa bile bazen de çoğunluk tarafından kabul görmek ve çevresi tarafından dışlanmamak için bu hazır düşünceyi kendisininmiş gibi içselleştiriyor.

Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s.), "Sen yine de kalbine danış." sözüyle iç sesin önemine dikkat çekmiştir. Belli bir noktada bunun farkına varan insan, kararlı bir şekilde derinlerde örtük kalmış o iç sesine açarsa kendini, toparlanma fırsatı oluyor. Bu fark ediş, büyük bir aydınlanmadır aslında. Yanlış giden bir şeylerin farkına varmıştır insan, ama nasıl toparlayacağını bilememişse ya da dış seslerden yeterince uzaklaşma iradesini gösterememişse iç sesinin yerini alabileceğine inandığı insanlar, yaşam koçları, danışmanlar aramakta. Ne zaman ne yapacağına onun yerine karar verecek, nasıl düşündüğünü anlayıp nasıl davranması gerektiğine dair yol haritası çizecek bir dış ses elzem olarak görülmekte. Aile koçu, moda koçu, güzellik koçu, borsa koçu, uyku koçu, sınav koçu... Sınırsız sayıda koçlar var artık. Bu yolla da insanın iç sesini duymak için belli bir mesafe katetmesi mümkün elbette.

Kişiyi özel bu tarz dış sesler, zamanla bağımlılık hâline de gelebilir. Hayatının dümenini kendi eline almakta yeterince cesur davranamayan insan

için koçuna danışmadan adım atmak bile zor gelebilir. Kendine güvenemez, doğru karar alıp almadığından emin olamaz, bütün bunları yapacak biri varken zaten buna gerek de duymaz. Tereddütlerini atması zaman alır veya hiç atamayabilir de. Oysa tereddütle geçirecek bir zamanı da yoktur.

İnsan beden ve ruhtan oluşan bir bütündür, bedeni gibi ruhu da hastalanır ve elbette zaman zaman yardıma ihtiyaç duyar. Psikiyatra, psikoloğa, çeşitli felsefelere binaen kurulmuş şifa merkezlerine gidebilir. Bir arayış veya kendini bulma çabasıdır, olmalıdır da. Günümüzde eğitim ve yaşam koçlarının, danışmanların artması bu ihtiyaç üzerine yaygınlık göstermiş olabilir. Arz-talep veya talep-arz... Ama bunun da bir moda gibi yayılması, danışmanlık almayanların alanlarca sorunlu, hasta vb. muamele görmesi, koçu olmayanların doğru kararlar veremeyeceği gibi bir inancın yüksek sesle tekrarı, alana ilgiyi artırırken birkaç haftalık teorik derse sıkıştırılmış sertifikalarla bu işe girişenlerce de koçluk, istismara açık bir alan hâlini aldı. Belki bu türden dış sesler dışında ya da onlarla birlikte biraz da yavaşlamaya ihtiyacımız var. Yavaşlamaya, zaman zaman durmaya, kalbimizin sesini de tanımaya, bize ne dediğine kulak vermeye...

Tefekkür ve tahayyüle zaman ayırmak, hayatın daha anlamlı ve daha estetik olmasını sağlar. "İnsan sükûnet (ruhe) sahibi olmayınca sükûnetli olan şeyi

de göremez.” der Byung Chul Han ve devam eder, “Dostanelik ve nezaket dolambaçlı ve dolaylı unsurları temel alır. Buna karşın şiddet dolaysızlığa meyleder.” Üzerinde düşünmeden, muhasebe etmeden eyleme geçmenin zararlarını zamansızlıkla izah etmenin sakıncalarına değinir. Çalışmanın hareketlerinin bir melodisi olduğunu ve bu melodinin hız nedeniyle kaybedilmesinin yozlaşmaya neden olduğunu söyler. Çabucak bulmak, çabucak olmak, hemen sonuca ulaşmak, çabucak ürün elde etmek düşüncesi katı bir beklentinin içine çeker ve şiddeti doğurur. “Güzün ektiğimi ancak yazın biçebilirim.” inancı dönüşmüş ve “Bugün ekeyim, yarın biçeyim hatta sabah ekmişsem akşam biçmeliyim!” beklentisine evrilmiştir artık. Hız tutkusu, süreç dediğimiz olguyu ve süreç içine yayılması gereken sabrı, beklemenin güzelliğini, beklerken düşünen insanın insani özüne kattığı değerleri yok eder. Sürekli hız duygusu pompalayan dışımızdaki ses, hayat ritmini bozar, ani kararlar aldırır. Çalışmanın ritmi bozulunca melodisi karmakarışık olur ve insan tabiri caizse bir “Amok koşucusu” hâline gelir.

Yüzyılın kalabalıklar içindeki yapayalnız insanından her birinin, bir diğeri tarafından güdümlü hâlde olması, dış seslerin çokluğu ve sürekliliği ile doğru orantılıdır. Oysa gerçek bilgi bizim içimizdeki seste, ancak sükûnet hâlindeyken duyabileceğimiz ezelden tanıdık o sestedir. O dost sesi dinlemek ve söylediklerini doğru anlamak gerekiyor ki gerçek anlamda özgür kalıp kendimiz olabilelim. Ruhun kendini iyi, temiz ve yeterli hissetmesi yanında, hataların fark edilmesi ve yaralı ruhun yeniden şifalanması da içimizdeki sesin kendini duyurmasına izin vermemizle mümkün olacaktır.

TÜRKÜ

■ Mehmet AYCI

“Türkî” aslından “türkü”; Türk’e ait, Türklerin söylediği anlamında bizim havamız. Şarkı değil. Yazılmaz. Yakılır.

Kolektif şuur geçmişten geleceğe türkü ırmağından akar. Millet hayatımızın yakılmaya, hatırlanmaya, yaşatılmaya değer “değerleri” türkülerin “havasına” hiç solmayacak, hiç geçmeyecek bir incelikte ayrıca yakılmıştır.

Yahya Kemal’in “Bizim romanımız musikimizdir.” cümlesinden olacak, bizim romanımızın türkülerimiz olduğunu söylüyor Tanpınar. Burada millet olarak hikâyemiz de o uzun, o eşsiz, o sayfaları okunduğça zenginleşen romanın satırlarındadır. İnce bir bakış bizi var kılan ve besleyen acıları, bizi var kılan ve besleyen sevinçleri, bizi var kılan ve besleyen acı-sevinç arasındaki uçsuz bucaksız ince hâlleri türkülerden okuyabilir.

Sanat musikisinde bazen beste güfteye bazen güfte besteye baskın çıkar. Söz ile ezginin etle tırnak gibi olduğu “parçalar” azdır. Yapılan bir şeydir türkü haricindeki müziğimiz. Oysa türküde ezgi ve söz etle tırnak gibidir. Yakılmıştır. Söyleyenin ve dinleyenin gönlünde o yanıklık, o yanma ve yakma hâli, bir ateşin ısınısını hissettirmesi gibi hissedilir. Söyleyen de dinleyen de türküyü yakanın yanmasına iştirak eder. Bu yanma, somut anlamda yanmak eyleminden ayrı bir şeydir. Yanmak; yaşamının, acı çekmenin, neşelenmenin, hüzünlenmenin, âşik olmanın tezahürlerini içkindir.

Somut anlamda nasıl bir derin yanığın izini derimiz ölene kadar kapatamaz, acısını hafızamız ölene kadar unutamaz ise, türkülerin hep söylene geliyor olması, hep dillerde olması bu meyandadır.

Bir de türkü sözlerinin şiir oluşu var; ayrı bahis. Türk şiir külliyatı içerisinde türkü sözleri en özel bölümü, devingenlik ve doğurganlık bağlamında en sahici damarı oluşturur. Fazlalıklardan arınmış, rafine hâle gelmiş, kristalleşmiş bir duyarlığın nabzı türkülerde atar. Oluşturduğu atmosfer ve çizdiği dünyanın bütünlüğü, hikâye edişteki ustalık ancak mucizevi olarak tanımlanabilir.

Yaşanmışlığın, millet olarak yeryüzündeki varlığımızın ne anlama geldiği, nasıl bir anlam dünyası oluşturduğu türkülerden anlaşılabilir.

GURBETTE TESETTÜRÜ BULMAK

■ Derya SON

Hani bazen içimiz çok bunalır da hayatımıza sihirli bir değnek değmezse dertlerimizden kurtulamayacakmışız gibi düşünürüz. Ne yapsam daha mutlu olabilirim diye 2012’de yüksek lisans için devlet bursu ile Kore’ye gittiğim zaman tam da o sihirli değneğin hayatımı düzeltmesini beklediğim bir ruh hâli içerisindeydim.

Vakit geçirmek için Busan şehrindeki Türk arkadaşlarımızla buluşmaya gitmiştim. Busan’a gitmişken Türk yemeği yemek istedik. Türk restoranı, Busan’daki Al-Fatah Camisi’nin tam üstündeydi. Arkadaşım namaz kılmak için yanında Koreli Müslüman bir hanım arkadaşıyla camiye gelmişti. Ben ilk defa Koreli bir Müslüman görüyordum. Farklı milletten de olsak din kardeşliğinin vermiş olduğu heyecan ve muhabbetle kendimizi hoş bir sohbetin içinde bulmuştuk. Gün sonunda o Koreli arkadaşın peşine takıldık ve hep birlikte camiye girdik. Bir grup Koreli ve yabancı genç kamp için toplanmışlardı. Akşam caminin içinde halka olup oturduk. Herkes sırayla kalkıp kendini tanıtıyordu.

Benim kulağıma giren tek kelime “입교 (ib-gyo)” yani Korecedeki dine giriş anlamına gelen kelimeydi. Herkes İslam’a giriş tarihini, sonrasında neler yaptıklarını ve gelecek planlarını anlatıyordu. Sıra bana geldikçe iyice paniklemeye başlamıştım. Ne anlatacaktım onlara? Benim bir “ib-gyom” yoktu ki... Doğduğumdan beri Müslüman’dım fakat ne tipimden ne de hâl ve hareketlerimden anlaşılıyordu Müslüman olduğum. Kendimden o kadar utanmıştım ki... Yer yarılrsa da yerin içine girseydim! Boğazım düğümlendikçe nefes alışlarım zorlaşmış ve

sonunda kendimi tutamayıp gözyaşlarına boğulmuştum. Ne olduğunu anlayamadan merakla bana bakan gözler karşısında utancımın ezildikçe eziliyordum. En sonunda yanımdaki arkadaşım benim yerime beni tanıtmıştı. O günün utancı bana yetmiş de artmıştı. Ben bu değildim ve bu böyle devam edemezdi. Bir yerlerden başlayıp değişmeliydim ama nereden?

Üç günlük Busan gezimizden sonra kafamda deli sorularla arkadaşlarımın yanından ayrılmış, Busan’daki Mısırlı başka bir arkadaşım ile buluşmak üzere yola çıkmıştım. Yoldaki bazı aksaklıklar yüzünden yaklaşık dört saatlik bir gecikme ile arkadaşım ile buluşabilmişim. Arkadaşım ile dertleşirken sürekli olarak hiçbir şekilde geçmeyen iç huzursuzluğumdan bahsediyordum. Birden arkadaşım bana dertlerimle hiç alakası olmayan bir şey sordu.

- Derya, sen örtünmenin farz olduğunu, yani Allah’ın bir emri olduğunu biliyor musun?

- Evet biliyorum (...da ne alaka, diye de içimden geçiriyorum tabii)

- E, o zaman ne bekliyorsun?

Tek bildiğim aslında hayatlarımıza dokunup bizi dertlerimizden üzüntülerimizden kurtarmaya yardımcı olacak şey Rabbimin rızasını kazanmaya çalışmak ve ona güvenmek.

- Önce bir hazır olayım da örtünürüm. Kılık kıyafetimi, hareketlerimi düzelteyim. Her şeyden önce buna hazır değilim daha.

- Bu bahanelerinin ardı arkası yok biliyorsun, değil mi? Ömrünün sonuna kadar bahane üretsen de bitmez.

- Ya işte, haklısın ama... yani... işte... öyle...

- Peki, kalbinin derinliklerinde bir yerde ertelediğin bu karar için pişmanlık duymuyor musun?

- Evet, duyuyorum.

Görüşmemiz bittiği anda iç dünyamda yaşadığım sorgulamaları bir kenara bıraktım. Çıkıp metronun altında satılan şallardan aldım ve başıma doladım. Ne kıyafetim uygundu, ne de şalımı tutturacak bir iğnem vardı. Ama olmuştu işte, artık ben de örtünmüştüm! Sonrasında bir daha hiç tereddüt yaşamadım. Esas kimliğimi bulmuş, artık etrafımdakilere “Ben Müslüman bir hanımım.” diyordum. Hatta o kadar ilginçti ki kapandıktan sonra bir gün metroda gidiyorum. Koreli bir kız geldi bana “Selamun aleyküm”, dedi. Kesin Türkoloji okuyor ve benim de Türk olduğumu anladı o yüzden konuşmak istiyor diye düşündüm. Hâlbuki işin aslı öyle değildi. Koreli Müslüman bir kızdı ve benim de Müslüman olduğumu başörtüm sayesinde anlamıştı. Ben bunu düşündüğümde hâlâ şaşkınlık içinde kalıyorum. Demek kimliğimizin dışarıdan

anlaşılır olması bu kadar önemli! Başörtümüz metrodaki o arkadaş gibi insanları bize çekebiliyordu, aynı dinin mensubu olduğumuzu fark ettirip bizi birbirimizde buluşturabiliyordu. Bu harika bir şey değil mi sizce de?

Sonrasında ne mi oldu?

Evet, hepinizin merak ettiği hani şu buhranlı hâlimden bahsediyorum. Geçti gitti. Benim hayatıma değen sihirli değneğim başörtüm olmuştu. Elhamdulillah! Çünkü hani dedim ya bana kimliğimi kazandırttı diye. Her daim Müslüman olduğumu hatırlattı ve Rabbimizin rızasını kazanabilmek için neler yapmam gerektiğini öğretti bana. Artık namazlarıma daha fazla dikkat ediyorum. Kılık kıyafetim, hâl ve hareketlerim, yediğim içtiğim şeyler eskisine nazaran daha da düzeldi. Artık Rabbimi daha çok hatırlayıp O'na layık bir kul olmak için çabalıyorum.

Kore'de Müslüman olmak aslında pek de kolay değil. Ezan sesini bile sadece caminin içinden duyabileceğiniz bir ülke. Hatta namazınızı kılacağınız bir mescit bulmak, neredeyse imkânsız. Merdiven altlarında, mağazaların giyinme kabinlerinde çok namaz kıldık. Fakat bütün zorluklara rağmen sadece temiz ve güzel niyetle yola çıkıldığında Rabbimin nice kolaylıklar sağladığına, pek çok güzel kapılar açtığına şahit oldum... Belki de bu zorluklar içinde daha da çok anladım güzel dinimizin kıymetini. Aslında Türkiye'de

ne kadar güzel imkânların içinde yaşadığımızı... Artık Müslüman'ım deyip de namaz kılmayanlara hayretle bakıyorum. Nasıl kılmaz ki diye... Benim sihirli değneğim ve hayatımın dönüm noktası başörtüm oldu. Sizinki belki namazınız belki de orucunuz olur. Bilemiyorum ama tek bildiğim aslında hayatlarımıza dokunup bizi dertlerimizden üzüntülerimizden kurtarmaya yardımcı olacak şey Rabbimin rızasını kazanmaya çalışmak ve ona güvenmek. İşte o zaman bütün dertler ve tasalar hafifliyor.

MİLLÎ MÜCADELE'DE BİR KADIN ÜSTEĞMEN

Kara Fatma

■ Yusuf YILDIZ

Osmanlı Devleti'nin 20. yüzyılın başlarında üst üste girdiği savaşlar sebebiyle kaybetmeye başladığı toprak kayıpları gitgide büyük bir hâl almaya başladı. Bununla birlikte devlet, Anadolu'nun işgal edilmesiyle birlikte bütün bütün bağımsızlığını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kaldı.

İtalyanların 1911 yılında Trablusgarp'a girmesiyle birlikte Osmanlı Devleti sonu gelmeyen savaşlar silsilesinin arasında sıkıştı. 1912-1913 yıllarında Balkan Savaşları meydana geldi. Balkan harplerinin hemen akabinde de Birinci Dünya Savaşı patlak verdi. Bu savaş, yaklaşık dört yıl kadar sürdü (1914-1918). Bu süre içerisinde Osmanlı Devleti, maddi ve manevi olarak pek çok kayıp yaşadı. Ve an geldi topyekûn bir biçimde savaşa girildi. Bu savaş tabii ki Millî Mücadele hâlini aldı.

Millî Mücadele, öyle sıradan bir olay değildir. Tarih sayfalarında anlatılan öylesine bir an, anı, hatıra hiç değildir. Millî Mücadele; bir milletin, bir ulusun var olma mücadelesidir. Yekvücut olmanın, vatanına hücum eden ve yüklenen düşmanın karşısına bedeni siper etmenin adıdır Millî Mücadele. Bu nedenle tektir ve kıymetlidir.

Netice itibarıyla bu ruhu, "Millî Mücadele Ruhu"nu genç nesillere en iyi ve en etkili şekilde anlatmak durumundayız. Anlatmalıyız ki

Millî Mücadele'nin en başından itibaren, bilfiil silahlı çarpışmanın içerisinde bulunan, cepheden cepheye koşan Kara Fatma, kıymetli bir mücadele örneği ortaya koymuştur.

nasıl bir ruha, nasıl bir imana, nasıl bir inanmışlık hâline sahip olduğumuzun idrakine varılabilsin. Bu idrak, daha sonra efektif bir şuur olarak görünür bir hâl alabilsin.

Ve aynı zamanda unutulmamalıdır ki "düvel-i muazzama" denilen dünya devletlerine karşı verilmiş savaşın adıdır Millî Mücadele. Bu mücadelede sadece erkekler savaşmamıştır. Bu mücadelede cepheye kocasını, evladını, oğlunu gönderen Anadolu kadınının gayreti saklıdır, imanı gizlidir, hasreti işlidir.

Anadolu kadını, bu mücadelenin tam merkezinde yer aldı. Evet, kavganın, mücadelenin kenarında,

kıyısında değil tam da merkezindeydi. Cepheye kurşun sıktı, istihkâmı kuvvet oldu, cepheye erzak, silah ve mühimmat taşıdı, yaralıların tedavisinde bulundu... Hep önde oldu, en önde durdu.

Yeri geldi, tarlada tapanda çalıştı, yeri geldi gazetede dergide yazdı, yeri geldi meydanlarda, kürsülerde halka hitap etti. Ama ne yapıp etti, Millî Mücadele'nin merkezinde oldu. Ta ki mücadele başarıya ulaşana, vatan hür, bayrak hür olana kadar.

Sabahı Olmayan Gece

Takvimler 19 Mayıs 1919'u gösterdiğinde Fatih'te bir miting yapıldı. Bu mitingde Halide Edip Adıvar, Meliha ve Naciye hanımlar konuşmuştu.

Halide Edip konuşmasında şunları söylüyordu:

"Müslümanlar, Türkler! Türk ve Müslüman bugün en kara gününü yaşıyor. Gece, karanlık bir gece. Fakat insanın hayatında sabahı olmayan gece yoktur. Yarın bu korkunç geceyi yırtıp, parlak bir sabah yaratacağız."

...

"Bugün elimizde top, tüfek denilen alet yok; fakat ondan büyük, ondan kuvvetli bir silahımız var; Hak var, Allah var. Tüfek ve top düşer. Hak ve Allah bâkidir. Topunun yüzüne tükürecek kadar, evlatlar, analar, kalbimizde aşk ve iman, milliyet duygusu var."

Savaşmak, silah tutmak, mermi patlatmak, süngü sallamak er kişinin kârıdır. Fakat "er" demek sadece erkek

Kara Fatma,
Bolu'dan Düzce'ye,
Edirne'den
Erzurum'a,
İzmit'ten Bursa'ya,
Trabzon'dan Afyon'a
kadar olan geniş bir
alanda mücadele
etmiştir.

demek değildir. “Er” demek Anadolu’da “kahraman” da demektir. Ve Anadolu’da kadınlar en az doğurdıkları erkekler kadar kahramanlardır. Cesaret, umut, kahramanlık, fedakârlık, sabır ve sebat Anadolu erkeği ve kadının ruhuna işlemiş bir nişandır. Ve bu nişan, Anadolu toprağına doğan her bir erkek ve kızda kendini göstermektedir.

Fatma Seher Hanım mı, Kara Fatma mı?

Millî Mücadele Dönemi'nin simge isimlerinden biri de hiç şüphesiz Kara Fatma'dır. Kara Fatma'nın esas ismi Fatma Seher'dir, Erzurumlu bir ailenin kızı olan Fatma Seher Hanım, 1888 yılında doğmuştur. Babası Erzurumlu Yusuf Ağa'dır. (İbrahim Yahya olduğu da söylenir.) Kaynaklardan anlaşıldığına göre evli olan Fatma Seher Hanım'ın eşi Binbaşı Derviş Erden'dir. (Binbaşı Vanlı Ezdeşin Bey olduğu da söylenir.)

Görüldüğü üzere Fatma Seher Hanım'ın babasının ismi ve eşinin ismi noktasında tam bir ittifak bulunmuyor. Esasında bu kaynak ve bilgi ikircikliği pek bir şey de ifade etmiyor. Zira Fatma Seher Hanım, Millî Mücadele Dönemi'nde göstermiş olduğu gayret ve mücadele ile “Kara Fatma” namıyla anılır oldu. Bu nam ile namlanmak, yaşarken bir insanın vatan toprağı ve istiklali için mücadeleye girişip bundan geri durmamasının bir tezahürüdür.

İstiklal Harbi'nin başladığı andan itibaren mücadelenin içinde yer alan Kara Fatma, yanında topladığı vatan âşığı arkadaşları, eş ve dostlarıyla her daim at sırtında, mevzide, ileri ve geri müstahkemlerde yer aldı. Gönünde ve gözünde vatan toprağı dışında bir ideal ve bir hedef yoktu. Tek hedef ve gaye, düşman postallarını memleketten dışarıya atmaktır. Bu hedef istikametinde pek çok kez çeteler kurdu,

mahiyetinde müfreze birliği topladı. Beraberinde olan bu gönüllü erleri sevk ve idare etti. Tek amaç uğrunda düşmanla çarpıştı.

Esir Bir Kahraman Kara Fatma

Başkomutanlık Meydan Muharebesi (26-30 Ağustos 1922), Kara Fatma'nın da katıldığı İstiklal Harbi'nin en büyük zaferlerindedir. Kara Fatma, bu savaşta mahiyetindeki müfreze birliğiyle katılmıştır.

Kara Fatma, mahiyetindeki müfrezesiyle birlikte, Afyon civarında Sürmeli Köyü yakınlarındaki düşman birliğine saldırır. Bu hücum sırasında cesareti ve öz güveni onu düşman mevzilerine oldukça yaklaştırır. Fakat Yunan askerleri tarafından yakalanır. Böylelikle Kara Fatma, Yunan'a esir düşmüştür.

Türk birlikleri özelinde istihbarat almak isteyen Yunanlılar tarafından çok fazla

eziyet görür. Lakin çelişkili ve kaçamak cevaplarla onlara istediğini vermez. Bu kadın savaşçı karşısında zorlanan Yunan askerleri onu, General Trikopis'in yanına götürürler. Trikopis, esir alınan Türk kadının adının Kara Fatma olduğunu öğrenince büyük bir şaşkınlık yaşar. Karşısındaki Yunan generalinin bu şaşkın hâli karşısında daha da cesaretle Kara Fatma haykırır: "Anadolu'daki Kara Fatmaların en güçlüsü benim!"

Savaşın en hararetli olduğu dönemde Kara Fatma, düşmanın eline esir düşmüştür. Esaret, onu düşmana karşı savaşmaktan geri bırakıyor, esas olması gereken yerde olmayıp düşman karargâhında

bulunmaktan büyük ızdırıp çekiyordu. Yunanlılar bu cevval düşmanı önce dört askerle gözlediler. Sonraki günlerde nöbetçi sayısını azalttılar. Umutsuzluk ve yılgınlığa kapılmayan Kara Fatma'nın gözü her daim bir çıkış ve kaçış yolu bulmaya kilitliydi. Esaretinin on dokuzuncu günü beklediği fırsatı buldu ve düşman kampından kaçmayı başardı. Esareten kurtulur kurtulmaz tekrar müfreze birliğinin başına geçti. Bu başarısından ötürü terfi ettirildi. Kara Fatma artık üsteğmendir.

Millî Mücadele'nin en başından itibaren, bilfiil silahlı çarpışmanın içerisinde bulunan, cepheden cepheye

koşan Kara Fatma, kıymetli bir mücadele örneği ortaya koymuştur. Vatansever ve vatanperver Anadolu kadınının sembol isimlerinden olmuştur. Esir düşmesi, yaralanması, zayıf ve tek kalması bile onu mücadeleden alıkoyamamıştır. Bolu'dan Düzce'ye, Edirne'den Erzurum'a, İzmit'ten Bursa'ya, Trabzon'dan Afyon'a kadar olan geniş bir alanda mücadele etmiştir.

...
Sakarya ve Başkumandanlık Muharebeleri'ne katılan ve üsteğmenlik rütbesine kadar terfi eden ve kendisine İstiklal Madalyası verilen Kara Fatma, 1955 yılında Erzurum'da vefat etmiştir.

İstiklal Harbi'nin başladığı andan itibaren mücadelenin içinde yer alan Kara Fatma, yanında topladığı vatan âşığı arkadaşları, eş ve dostlarıyla her daim at sırtında, mevzide, ileri ve geri müstahkemlerde yer aldı.

Salon Yaprığı

Kökü Güney Japonya olan salon yaprağı (aspidistra elatior), az bakım gerektiren çok yıllık bir ev bitkisidir. Yavaş büyüyen bu bitki, direkt kök sapından çıkan koyu yeşil yapraklara sahiptir. Kavisli, mızrak biçimindeki yapraklar,

yaklaşık 60 santimetre uzunluğa, 10 santimetre genişliğe ulaşabilir; bitkinin merkezinden dışa doğru zarif bir şekilde kıvrılır ve asil bir duruş sergilerler. Olumsuz

şartlara karşı yaşama direnci ile de büyük bir üne sahip olan bitki, bakımı ihmal edildiğinde ya da fazla gölgede kaldığında bile diğer birçok bitkinin aksine hayatta kalabilir. Yapraklarının güzelliği için yetiştirilen bitkinin çiçekleri çok iddialı değildir. Yaprak saplarının dibinde toprak yüzeyinde oluşan çiçekleri, iç mekânda nadiren açar. Ilıman iklimlerde dış mekân bitkisi olarak yetiştirildiği takdirde çiçek açması daha olasıdır. Çiçekleri ufak (gazoz kapağı boyutlarında) krem rengi ve mordur.

Oldukça yavaş büyüyen salon yaprağının en çok tercih edilen çeşitleri şunlardır:

Variegata: Beyaz çizgili yeşil yaprakları vardır.

Asahi: Yeşil yaprakları büyüdükçe beyaz uçlar geliştirir.

Hoshi-zora: Adı yıldızlı gökyüzüdür, yeşil yaprakları sarıdan beyaza noktalarla beneklidir.

Lennon's Song: Yaprakları açık yeşil veya sarı çizgilidir.

Işık İsteği

Salon yaprağını, doğrudan güneş almasına engel olacak şekilde, fazla aydınlık olan pencerelerden biraz geride tutmalısınız. Kuzey cephede bir pencere önüne ya da gölgelik bir yere koymanızda yarar vardır. Salon yaprağı, direkt güneşe maruz kalırsa yaprakları ağarır yanıklar oluşacaktır.

Toprak Seçimi

Salon yaprağı bitkisi drenajı iyi olduğu sürece hemen her çeşit toprakta yetiştirilebilir. Bu asil ve güzel bitki, kısmen asidik-nötr toprak pH'ına sahip olan, organik bakımdan verimli toprakları sever. Dış mekânlarda ise kumlu, tınlı ve hatta killi topraklarda bile büyüyebilir. Salon yaprağınızı klasik iç mekân bitki topraklarına dikebilirsiniz.

Sulama

Bu bitki, kuraklığa kısmen de olsa dayanıklı olmasına rağmen toprak neminin orta seviyede olmasını tercih eder. Toprağını aşırı sulu olmamakla birlikte kısmen nemli tutmak gerekir. Çok uzun süre ıslak kalan toprak, kök çürümmesine ve yapraklarda uç kurumasına sebebiyet verir. Saksısına yerleşip gelişmiş bitkiye derin sulama yaptıktan sonra tabakta biriken suyu dökmek gerekir. Tekrar sulamadan evvel toprağın birkaç santimlik kısmının kurumasını beklemelisiniz. Parmağınızı toprağa daldırdığınızda nem hissetmiyorsanız bitkinizi sulamanız gerekiyor demektir.

Isı İsteği

Salon yaprağı, sıcaklığı 15-24 °C arasında seyreden ortamlarda en iyi gelişimi gösterir. Soğuğa fazla dayanıklı olmayan bu bitki, 10 °C'den düşük bir sıcaklığa sahip ortamlarda zarar görebilir yahut ölebilir. Dolayısıyla, bitkinizi açık havada ve saksıda yetiştiriyorsanız don tehlikesinden korumak için içeri almalısınız.

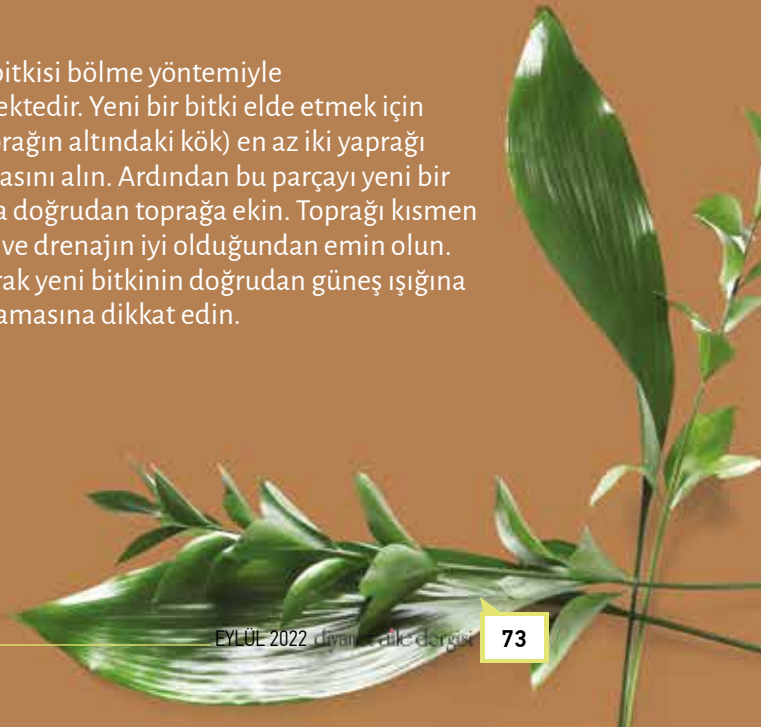
Gübreleme

Salon yaprağı, fazla müdahaleden hoşlanmaz. Her ay düzenli gübre verme endişesine kapılmanıza gerek yoktur. İlkbaharın başında uygulayacağınız yavaş salımlı granül gübre ile bir dahaki seneye kadar yetinecektir.

İsterseniz ilkbahar ve yaz ayları boyunca, çok amaçlı bir sıvı gübreyle ayda bir kez ve etiket talimatlarına uyarak gübreleme yapabilirsiniz. Sonbahar ve kış aylarında bitkinizi beslemeniz gerekmez.

Çoğaltma

Salon yaprağı bitkisi bölme yöntemiyle çoğaltılabilmektedir. Yeni bir bitki elde etmek için rizomun (toprağın altındaki kök) en az iki yaprağı olan bir parçasını alın. Ardından bu parçayı yeni bir saksıya ya da doğrudan toprağa ekin. Toprağı kısmen nemli tutun ve drenajın iyi olduğundan emin olun. Buna ek olarak yeni bitkinin doğrudan güneş ışığına maruz kalmamasına dikkat edin.

ÜMMÜ EBİHÂ: HZ. FÂTİMA

■ Sümevra BENZOUINE

Gümüşhane İl Müftü Yardımcısı

*Şer' gül-zarına revnak verdi bir nev-res nihâl,
Asmân-ı dine pertev saldı bir Ferruh hilâl,
Ol nihâlin berg ü bârından dolub dâmân-ı dehr,
Ol hilale kıldı envar-ı hidayet intikal.*

“Yeni yetişen bir fidan, şeriatin gül bahçesine tazelik verdi; kutlu bir hilâl, din göklerini aydınlattı. Dünyanın kucağı o fidanın meyvesi ile doldu; o uğurlu hilale de doğruluğun ışıkları erişti.” (Fuzuli, *Hadikatü's-Sü'edâ 'Erenler Bahçesi'* haz. Servet Bayoğlu, Kültür Turizm, Yay. s.119)

Hiz. Fâtîma'nın doğumunu bu dizelerle betimledi Fuzulî ve doğum günü için “mübârek gün”, “kutlu gün” dedi. Takvimler m.609'u gösterirken, bi'setten yaklaşık bir yıl öncesiydi. Allah Resulü'nün peygamberliğinin yaklaştığı, kendi yurdunu yine kendinde bulma yolunda hızla ilerlediği zamanlarda nev-res bir nihâl (yepyeni, tazecik bir fidan) olarak dünyaya geldi Fâtîmatü'z-Zehra. Lakabı ile müsemma, beyaz, parlak ve aydınlık yüzlü idi. Yaşantısı bir diğer lakabını da sürükledi peşinden, “Betül”; iffetli, namuslu kadın.

Annesi; onu babasına arkadaş, sırdaş, olarak doğurmuştu âdeta. Babasına, “babasının

annesi” (ümmü ebîha) olmuştu. “Ümmü ebîha” ne kadar içten, ne kadar özel bir hitaptı. Açıkta davete izin çıktıktan sonra Kureyş'in ileri gelenlerinin inananlar üzerindeki zulümleri artmış, Allah'ın (c.c.) son elçisi Kâbe'de namaz kılarken Ukbe b. Muayt, Ebu Cehil'in teşvikiyle yeni kesilmiş bir devenin iç organlarını onun üzerine atmıştı. Tasavvuru, tahammülü çok zor bir an... Babasının ciğerparesi kızı Fâtîma (r.anha) koşmuş, kaldırmıştı acele ile dünya kirini en eğretici durduğu yerden. Ellerinin yetmediği yerde sildi elbisesi ile o nurlu simayı. Yetmedi kızdı, söylendi, veyletti kötülük sahiplerine, suskunluğun rahata kaçış olduğu günlerde (Buhari, Vudû, 69; Müslim, Cihad, 107-110).

Yürekliydi, cesurdu, hak bildiğinin yılmaz takipçisi idi Fâtîmatü'z-Zehra. Nitekim on beşini tamamladıktan sonra kendisiyle hicretin nasip olduğu, ilk müslümanlardan olma cesaretini gösteren, şecaatte üsve-i hasene olan Hiz. Ali (r.a.) ile evlendi. Hiz. Ebu Bekir ve Hiz. Ömer'in (r.anhum)

tekliflerine olumlu cevap vermeyen Resul-i Ekrem, Hiz. Ali'ye, kızına mehir verecek kadar malı olmamasına rağmen, “tamam” demişti. Hiz. Ali, Bedir gazvesi ganimetinden payına düşen zırhı ve bir kısım eşyalarını satmıştı. Kuşanmıştı tüm azameti ile şecaatini, fedakarlığı ile din yolundaki azmini. Böylelikle tamam eylemişti, Ümmü Ebîha ile dünya ve ahiretini. Bir insanın bir başka insanın dünyasına gönül rahatlığı ile yerleştiği güzel günlerdi. Önce Allah'ın Resulü, Hiz. Aişe ile evlendi, dört buçuk ay sonra -hicretin ikinci yılı- Hiz. Ali ve Hiz. Fâtîma evlendi. Dünya evine girdikten bir yıl sonra Fâtîmatü'z-Zehra, annelik duygusunu tattı oğlu Hasan (r.a.) ile. İki yıl sonra da ikinci oğlu Hüseyin (r.a.) ile şenlendi kemmiyeti suğra, keyfiyeti kübra hanesi. Daha sonraki yıllarda küçük yaşta ölen Muhassin ile Ümmü Külsûm ve Zeynep doğdu. Meyvelendikçe hanesi, arttı dünya meşgalesi. Yorgun düşmüştü günlük telaşlardan ve koşuşturmalardan Hiz. Fâtîma. Babasına gitti ve ev işlerinde kendisine yardım edecek bir hizmetçi talep etti. Ancak Kutlu Nebi, ciğerparesine ehl-i suffa'nın ihtiyaçları önceliklidir, dedi. Ardından kızına, yatağa girdiği vakit otuz üçer defa Sübhanallah, elhamdülillah ve allahuekber demesinin kendisine istediği hizmetçiden daha hayırlı olacağını söyledi (Buhari, Fezâ'il-ü ashâbi'n-nebî, 9). Hiz. Fâtîma babasına itiraz etmedi, edemezdi, tabiatı da öyle değildi. Zira o peygamber terbiyesinde yetişmişti, hayâ

ve edep timsaliydi. Her hâliyle babasına benzerdi. Yürüyüşü hatta konuşma tarzı bile babasını andırırdı. Bu güzel vasıflarından mütevellid babası onu görünce sevinir, kendisini ayakta karşılar, elini tutarak yanaklarından öper, iltifat edip yanına ya da kendi yerine oturturdu. Muhabbetleri karşılıklı idi. Hz. Fâtıma da babasını aynı şekilde karşılayıp hürmet gösterir en güzel şekilde onu ağırlardı (Müslim, Feza'ilü's-sahabe, 98).

“Fâtıma benim bir parçamdır, onu sevindiren beni sevindirmiş, onu üzen de beni üzmüş olur.” (Buhâri, Feza'i-lü ashabi'n-nebî, 12, 29; Müslim, Fezâ'ilü's-sahâbe, 93,94) buyurmuştu Allah'ın elçisi. Her ailede olduğu gibi evliliklerinin ilk yıllarında sorun yaşamıştı Hz. Fâtıma ve Hz. Ali. Allah Rasûlü, kızı Fâtıma'nın evine geldiğinde damadını göremeyince kızına, “Amcanın oğlu nerede?” diye sormuştu. Fatıma, “Aramızda bir kırgınlık oldu. Bana kızdı, çıkıp gitti. Gündüz uykusunu yanımda uyumadı.” diye cevaplamış, bunun üzerine Allah Rasûlü, “O nerede, bir bak.” diyerek Ali'yi araması için birini göndermişti. Adam geri geldiğinde, “Ey Allah'ın Rasûlü! Mescitte uyuyor.” demişti. Hz. Ali'yi uzanmış, bir yanından elbisesi açılmış, üstü başı toz toprak içinde kalmış hâlde gören Rasûl-i Ekrem, bir taraftan onun üzerindeki toz toprağı silerken diğer taraftan da, “Kalk ey toprağın babası (Ebû türâb)!” diyerek tesellide bulunmuştu. (Buhârî, Salât, 58)

Her fırsatta babasının yanına giden, ona hizmetten zevk duyan Hz. Fâtıma, Kutlu Nebi'nin son hastalığında da hep yanında oldu. İşaretlerin vefatının yakınlığına delalet ettiğini söyleyince babası, kendini tutamadı, ağladı. Ailesinden kendisine ilk kavuşanın kendisi olacağını öğrenince gülüp, sevindi. (Buhari, Feza'il-ü ashâbi'n-nebî, 12) Ama ne var ki ayrılık yamandı, acıydı, yakıcıydı. Çok sarsıldı...Tarifi yoktu yüreğindeki yangının. Enes b. Malik'e “Rasûllullah'ın üzerine çarçabuk toprak atmaya eliniz nasıl vardı, gönünüz nasıl razı oldu” (Buhârî, Kitabu'l megâzi, 4462) diyecekti. Tek tesellisi erken kavuşma beklentisi idi.

Halk nazarında değilse de hak katında sıralı bir ölümdü Ümmü

Ebîha'nın vefatı. Beş buçuk ay geçmişti babasını hakka göndereli. Ne çok özlemişti biricik babasını, ne çok beklemişti vuslatı. pirupak idi tıyneti, pir'ü pak eyelendi bedeni Hz. Ali ile Hz. Ebu Bekr'in hanımı Esmâ bint Umeyyeliyle. Kendi bizzat söylemişti Esmâ bint Umeyy'e "Cenazemin üzerine sadece örtü örtmek yerine tabutla taşıyın, kimseler görmesin beni." (Beyhâki, sünen, Ebu Nuaym el-asbahani, hilyetül evliya) diye.

Taşındı eller üzerinde, Kılındı namazı cemaat ile, Kutlu Nebi 'Ey babasının anası' diye seslendiğinde, Cevap versin, bekletmesin diye, Yerleştirildi babasına yakın olan Cennetü'l Bakî'ye...

SEDEF HASTALIĞI

■ Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

Sedef, toplumun yüzde 2'sini ilgilendiren, sık görülen bir deri hastalığıdır. Kadın ve erkekte eşit oranda ve her yaşta görülebilir, beklenmedik bir şekilde ortaya çıkıp kaybolabilir. Bulaşıcı bir hastalık değildir ve iyileşirken deride iz bırakmaz.

Sedef Hastalığının Sebepleri

Deri hücrelerinin çoğalma döngüsü normalde 3-4 hafta iken bu hastalıkta 3-4 gün gibi kısa sürer. Bunun sebepleri tam olarak anlaşılammıştır ancak tetikleyici faktörler aşağıda belirtilmiştir.

- Boğaz ya da cilt enfeksiyonu
- Soğuk ve kuru iklim şartları
- Farklı otoimmün hastalıkların eşlik etmesi
- Deri travmaları
- Stres
- Tütün kullanımı ya da sigara dumanı maruziyeti
- Aşırı alkol tüketimi
- Steroid türevi ilaçlardan hızlı kesilmesi sonrası
- Bazı tansiyon veya sıtma tedavisi için başvuru ilaçlarının kullanımı sonrası

Yine de sedef hastalığı gelişen ya da hastalığı tekrarlayan çoğu hastada bir neden saptanamaz. Genellikle güneş ışığı sedefi iyileştirir ancak özellikle güneş yanığı geliştiğinde kötüleştirir.

Beslenme ile sedef arasında belirgin bir ilişki yoktur. Bu hastalık, psikolojik durumla çok yakından ilişkilidir. Stresli veya depresyonda olduğunuz dönemlerde tedaviye direnç gösterebilir veya kendinizi mutlu hissettiğinizde kendiliğinden iyileşebilir.

Sedef Hastalığının Belirtileri

Sedef bazen kaşıntılı olabilen üzeri beyaz kepeklerle kaplı kızarıklıklara sebep olur. Bunlar en sık saçlı deri, kalça, diz ve dirseklerde görülür. Sedefi olanların yüzde 5 ila yüzde 10'unda eklem de tutulabileceğinden eklem hareketleri sertleşir ve ağrılı olur. En fazla tutulan eklem el ve ayak parmak uçlarındaki eklemelerdir. Tırnak tutulumuna bağlı olarak tırnaklarda çukurlaşmalar, renk ve şekil değişikliği görülür. Sedefli çoğu hasta için asıl sorun, dış görünüm ve toplumun kendilerine karşı olan bakış açısıdır.

Sedefteki yamalar (plaklar), üzeri gümüş rengi kabukla kaplı kızarıklıklardır. Bunlar değişik şekil ve ebatlarda olup belirgin sınırlıdır. Bu hastalıkta kesi, çizme, kaşıma veya sürtünme ile hasarlanmış bölgede hastalığa ait kızarıklıklar ortaya çıkar.

Saçlı deride kepekler yığın oluşturduğundan kızarıklığı görmek mümkün olmayabilir. Buna karşın, koltuk altı gibi katlantı bölgelerinde belirgin sınırlı kızarıklık alanlar kolayca fark edilirken kepeklenme nadiren görülür. Sedefin şiddeti, kişiden kişiye değişir. Hafif olduğunda bir veya iki plak görülürken şiddetli formlarında bu sayı artar.

Sedef Tanısı Nasıl Konur?

Sedef tanısı koymak genellikle kolaydır, bazen biyopsi gerektirir. Sedef atağını boğaz enfeksiyonu tetiklediye bakteri üreyip üremediğini görmek için kültür alınması gerekebilir. Üreme varsa antibiyotik, tedavide yardımcı olabilir. Eğer eklemelerde ağrı

varsa eklem tutulumunun olup olmadığını araştırmak gerekir.

Sedef Hastalığı Tedavisi

Sedef hastalığı, uygun tedavilerle kontrol altına alınabilir. Deri daha az kepekli ya da tamamen normal görünümüne kavuşur. Ancak tedavi ile sedef hastalığına ait lezyonlar kaybolursa da her zaman yeniden başlama ihtimali vardır. Tedavi, hastalığın çeşidine ve şiddetine göre değişir.

1. Topikal Tedaviler

Doğrudan deriye uygulanan ilaçlar, topikal tedaviler olarak bilinir. Bunlar krem, merhem ve losyonları kapsar. Sedef hastalarında topikal ilaç uygulamaları tedavinin temelini oluşturur. Nemlendiriciler kepeklenmeyi azaltır ve ihtiyaç duyulduğu sıklıkta kullanılabilir.

Topikal kortizonlar: Zayıf steroidler sedefin kalın plaklarında pek etkili değilken deri katlantıları ve yüzde kullanılabilir. Güçlü steroidlerin ise deriyi inceltmek gibi yan etkileri vardır. Topikal steroid tedavisi kesildiğinde bazen sedef hızla geri döner. Bu yüzden topikal steroid tedavisi doktor izleminde yapılmalıdır.

Katranlı ürünler: İlaç hâline getirilmiş katran ile yapılan banyo, gevşek kepeklerin dökülmesini sağlar.

Vitamin D analogları: Kalsipotriol (D vitamini) güvenli ve

kozmetik olarak kabul edilebilir bir ilaçtır. Tedavi, kalsipotriolün günde iki kez uygulanması ile gerektiği kadar devam edilebilir. Özellikle yüzde, kalça ve genital bölgede tahriş olabilir. Bu bölgelere tedavi sadece doktor önerisi olduğunda uygulanmalıdır.

Topikal Tedavinin Uygulandığı Bölgeler

Deri katlantıları ve yüz: Zayıf bir steroidli krem ya da merhem ile katran ürünleri günde bir ya da iki kez kullanım için reçete edilebilir.

Saçlı deri: İşlenmiş şampuanları steroid veya kalsipotriol saç losyonuna ilave olarak kullanılabilir. Topikal steroid (kortizon) veya kalsipotriol, saçlı deriye gece uygulanıp ertesi sabah katranlı bir şampuan ile yıkanır. Duş bonesi kullanmak ilaçların emilimini artırır.

2. Fototerapi

Fototerapi, sedef çok yaygın olduğunda topikal tedavilerle düzelmediğinde ya da tedaviden hemen sonra tekrarladığında kullanılır. Topikal tedavi, fototerapi sırasında genellikle devam eder. Özel makineler kullanılarak ultraviyole ışığın (UV) iki tipi verilebilir: UVA ve UVB. Normal güneş ışığının değişik parçaları vardır. PUVA denen tedavi yönteminde UVA tedavisi psoralen tabletleri ile desteklenmektedir. UVB ile tedavide tablete gerek yoktur. Hem UVB hem UVA tedavisi çok dikkatli verilmeli ve hastalar kısa aralıklarla takip edilmelidir.

3. Sistemik Tedaviler

Bahsi geçen sistemik tedaviler; asitretin (vitamin A ile ilişkili), siklosporin (immün sistemi baskılar), metotreksattır (psöriasis-teki deri hücrelerinin bölünme hızını azaltır). Sedef hastalığının ağır formları için enjeksiyonla uygulanan yeni çıkan tedavi şekilleri de vardır.

Tüm ağızdan tedaviler klinik ve kan testleri gerektirir ve çoğu diğer ilaçlarla etkileşir. Kadın hastalar sedef hastalığı için sistemik tedavi alırken gebe kalmamalı hatta erkek hastalar da bu dönemde çocuk sahibi olmaktan kaçınmalıdır.

BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi	İddia, dava		Macun	Hukukla, hükümlerle ilgili	Geçmiş zaman belirtir		Özen	Argon elementinin kimyasal simgesi
Sayı boncuğu	Muvaffakiyet				Bir nota		Var olmayan	
Ödün					Hayırlı kimseler			
Alışveriş belgesi				Adalet		Çocuğun çocuğu		
			Bir konu, tema etrafında oluşan			Sürüp gitme		Matematikte bir sabit sayı
Olgun olmayan			İleti	Kötü, fena			Mikroskopla inceleme camı	
			Bir sure adı	Maden yeri	Anne			
Parça, kısım	Sipariş				Bir peynir türü			Halk
Allah'a kulluk için yapılan hareketler bütünü	Anadolu Ajansı			Futbolda sayı			Finansal	
Değerli olmayan maddeden yapılmış takı veya süs eşyası	Diploma			Uzaklık bildirir			Bir sure adı	İş yapma nesnesi
			Meta, ticaret eşyası		Ribonükleik asit kısaltması	Kurucu, yapıcı		Üfleme bir çalgı
Farz bir ibadet			Eski dilde eklemek	Sonraya bırakmak; tecil, tehir etmek				
Çatı			Minik, yavru ağaç		Şahıs	Geceler, gececi		
Sıkıntı verme			Oturma			Ürün		
Konaklama yeri			Yüce					Lakin
Hangi şey?	İlave		Ud sanatçısı		İsim		Bir musiki aleti	
			Öğütülmüş tahıl		Sahip			
		Muvasala					Aşama	Topluluk, kortej
Osmanlı Devleti'nin onuncu padişahı								
					Eski dilde su	Yüce, ulu		
					Ortaokul üstü eğitim kurumu	Hamur tatlısı		
						Bir sure adı	Sevgili	
							Rütbesiz asker	
					Bir bağlaç			Eski dilde ayak
					Dik, zor			
					Yalnız			
							Bir işe yeni başlama dönemi, toyluk	

	Divan edebiyatı nazım ölçüsü	Yazı alıştırmaları	Felak ve Nâs surelerinin ikisine birden verilen isim					
	Toplama, bir araya getirme							
		Bir işaret sıfatı/zamiri						
		Beyaz						
	Ağabey							
	Erteleme							
Ülkemizin uçuş kodu			Açık, apaçık					
Brans								
		Şıkar						
								Mağara
		Çanakkale'nin bir ilçesi				Utanma duygusu	Atılğan, çevik	
Eğme, bir tarafa yatırma		Büyük anne			Derinlikler			
		Bir taş			Bir sure adı			
	Arap alfabesinin ilk harfi			Donör				
				Olumsuz bir ön ek				
		Şimdi, henüz				Fecir		
						Bir hayvan		
		Müellif, muharrir					Romanya plaka kodu	
							Bir sure adı	
		1000 g ağırlığında ölçü birimi		Bayındırlık				Küre biçimli otomobil eklem parçası
				Okun ucundaki sivri demir				
	Yaradan, Tanrı		Polonya plaka kodu		Bir ilimiz			
			Berilyum simgesi		Bir ülke adı			
Bir sure adı	Bağış				Bir savunma sanatı			Semai
					Anlam			
							Boru sesi	
	Bir nota						Sodyum simgesi	
	Nefes borusu			İçine herhangi bir şey konulan nesne		Duvar içindeki oyuk		
				Normal dışında olan				
		İbadet yeri, mescit		Akıllı				
		Sevilen						
		Eksiği olmayan				Kuyruk sokumu kemigi	Rutubet	Muğla'nın bir ilçesi
Saldırı, hücum					Lityum elementinin kimyasal simgesi	Bir peygamber adı		
Eksiksiz, mükemmel						İvedi		
						İşler, eylemler		

SELAM ŞEHİRİ KUDÜS

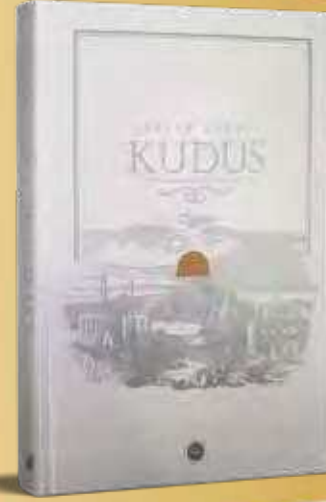
■ Zeynep ÇELİK

*“Ve Kudüs şehri. Gökte yapıлып yere indirilen şehir.
Tanrı şehri ve bütün insanlığın şehri.”*
Sezai Karakoç

Sadece Müslümanların değil, kalbinde hâlâ bir parça merhamet taşıyanların da gönlünde sızdır Kudüs. Tarihin nabzının attığı yerdir. Semavi dinlerin göz bebeği, medeniyetlerin beşiğidir. Asırlardır uğradığı saldırılara, haksızlıklara rağmen mağrurdur. Katlandığı onca sıkıntıya, taşıdığı onca yüke rağmen güçlüdür.

Uluhiyetin tecelli ettiği mekânlar kutsallık vasfı kazanırlar. Bir beldenin kutsal oluşu onun ilahi bir güçle teması sonucudur. Kudüs de peygamber yurdu, ilahi vahye hem muhatap hem de konu olmuş bir şehirdir. “Mukaddes Şehir”, “Barış Şehri”, “Doğruluk Şehri” isimleriyle adlandırılan Kudüs, dünyanın kadim şehirlerinden biri olması hasebiyle dinî açıdan olduğu kadar insanlık tarihi açısından da önemlidir.

Ne yazık ki bu kadim şehir bugün Orta Doğu’daki sorunların merkezinde yer almakta. İşgalci güçlerin saldırıları altında acı çekmekte. Kendisine verilen Selam Şehri, Barış Şehri gibi isimler, tarihin tozlu sayfalarında kaldı. Kudüs’ün bu makûs talihinin kırılması, insanlığın ortak mirası olan bu şehre dünyanın sahip çıkması gerekiyor.

Diyanet İşleri Başkanlığı, Kudüs üzerine yazılı ve görsel çalışmalar hazırlayarak bu kadim şehrimize gereken değeri vermeye gayret gösteriyor. *Selam Şehri Kudüs* adıyla hazırlanan kitapta, Kudüs’ün dinî ve tarihî önemine bir kez daha dikkat çekildi. Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş’ın çerçeve yazısını kaleme aldığı kitap, alanında uzman akademisyen ve yazarların makalelerinden oluşuyor. Doç. Dr. Eldar Hasanoğlu, “Semavi Dinlerin Kiblesi Kudüs” yazısıyla katkı sundu. Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam’da Kudüs’ün konumuna değindi. Prof. Dr. Ahmet Güç, “İsrailoğulları ve Kudüs” yazısını kaleme aldı. Kudüs’ün siyasi tarihini ise Prof. Dr. Fatih Erkoçoğlu yazdı: “Siyasi Tarihinin Dönüm Noktaları Açısından Kudüs”

Ortaya koyduğu mücadele ve başarıları açısından İslam tarihinin en önemli hükümdarlarından biri olan “Kudüs Fatihisi Selâhaddin Eyyûbî”yi ise Prof. Dr. Mustafa Kılıç kaleme aldı. Kudüs’e arzuladığı barış ve huzur ortamını sağlayan Kudüs’teki Osmanlı hâkimiyetine ise Doç. Dr. Feyza Betül Köse değindi. Prof. Dr. Mefail Hızlı “Kudüs’te İlmî Hayat ve Vakıf Geleneği”, Dr. Alaattin Dolu “Siyonizm ve Kudüs’te İşgal Politikaları”, Doç. Dr. Oğuzhan Aydın “Edebiyatımızda Kudüs”, Doç. Dr. Güldane Gündüzöz “Tasavvuf Düşüncesinde Kudüs” yazılarıyla esere katkı sunan diğer önemli isimlerden.

Tek Kare

Umuda, sevince ve insana dair...

frekanslar

4A (HD)

FREKANS: 12.380

POL: DIKEY (V)

SEMBOL: 27.500

FEC: 3/4

HD YAYIN

4A (SD)

FREKANS: 12.422

POL: YATAY (H)

SEMBOL: 30.000

FEC: 3/4

SD YAYIN

yeni bölüm

Cumartesi

17.30

DIYANET TV

Digiturk - 68. kanal

1x11 - 49. kanal

104. kanal

555. kanal

133. kanal

diyanettv

diyanettv

diyanettv

diyanettv

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203

Fiyat: 10 ₺